ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК ТЕЗ

XIX Всеукраїнської науково- практичної інтернет-конференції

«ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ Й СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ТА МОДЕЛІ В ОПОДАТКУВАННІ, БІЗНЕСІ, ЕКОНОМІЦІ»

20–26 листопада 2023 року

Ірпінь – 2023

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ Й СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ТА МОДЕЛІ В ОПОДАТКУВАННІ, БІЗНЕСІ, ЕКОНОМІЦІ

Збірник тез
XIX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

20–26 листопада 2023 року

Ірпінь
2024

УДК 657:005(06)
ББК 65.052.2я431
О-17

Рекомендовано до розповсюдження в мережі «Інтернет»
Вченою радою Державного податкового університету
(протокол № 10 від 29 лютого 2024 року)

Рецензенти:

Іванішина О. С., канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри адміністрування податків Державного податкового університету;

Лісовий А. В., д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу Державного податкового університету.

О-17 **Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці** [Електронне видання] : збірник тез за матеріалами XIX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. – 170 с. ; PDF-формат ; мережеве видання ; інституційний депозитарій.
ISBN 978-966-337-720-9

До збірника увійшли тези доповідей учасників XIX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці». Вони охоплюють широкий спектр проблем з різноманітних аспектів: моделювання соціально-економічних процесів і статистичного аналізу, застосування прикладних обліково-аналітичних методів і систем у бізнесі. Збірник буде корисним студентам, науковцям-початківцям, усім, хто цікавиться сучасним станом моделювання та статистичного аналізу в економіці, фінансах, сфері податкових відносин з метою прийняття ефективних управлінських та інвестиційно-фінансових рішень, розподілу й оптимізації ресурсів, аналізу обробки даних, прогнозування результатів нововведень тощо.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції.
За науковий зміст і якість поданих матеріалів
відповідальність несуть учасники конференції.

УДК 657:005(06)
ББК 65.052.2я431

ISBN 978-966-337-720-9 © Державний податковий університет, 2024

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова оргкомітету – Смірнова Олександра Миколаївна, канд. екон. наук, доцент, с.н.с., в. о. проректора з наукової роботи Державного податкового університету

Заступники голови:

Краєвський Володимир Миколайович, д-р екон. наук, професор, декан факультету податкової справи, обліку та аудиту;

Паянок Тетяна Миколаївна, канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики.

Члени оргкомітету:

Іщенко Віталій Вікторович, канд. екон. наук, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики;

Мискін Юрій Ігорович, д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики;

Новицька Надія Володимирівна, канд. екон. наук, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики;

Остапенко Яна Олександрівна, канд. екон. наук, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики;

Параниця Надія Володимирівна, канд. екон. наук, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики;

Пілевич Дмитро Станіславович, канд. екон. наук, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики.

Відповідальний секретар:

Кравчук Анна Олександрівна, старший лаборант кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики.

ЗМІСТ

Секція 1. Обліково-аналітичні методи і моделі та інформаційні системи і технології в бізнесі та оподаткуванні

Керівник секції: Мискін Ю. І., д-р екон. наук, доцент

Бурба Аліна
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 10

Герасимчук Богдана
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ..... 14

Герасимчук Ігор
МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТА АКТИВІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ..... 17

Гоменюк Анастасія
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДЛЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПОТРЕБ ПІДПРИЄМСТВА..... 21

Загурська Альона
РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ 24

Захарченко Юрій
КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ..... 28

Івасюк Олег
ПРИНЦИПИ ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ 32

Кравчук Анна
РЕІНЖИНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ 36

Лінцова Анна
ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ
ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ 39

Паращенко Каріна
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 42

Пельовін Ярослав
ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ПОДАТКОВОМУ АУДИТІ:
ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 45

Пустовгар Володимир
ВПЛИВ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ МЕТОДІВ І МОДЕЛЕЙ
НА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І
ТЕХНОЛОГІЙ У БІЗНЕСІ ТА ОПОДАТКУВАННІ 50

Соболь Марія
ДИНАМІКА ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ 53

Умаров Артем
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ В УКРАЇНІ 56

Ярошенко Маргарита
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ..... 61

Секція 2. Бізнес-аналіз в управлінні діяльністю підприємства
Керівник секції: Остапенко Я. О., канд. екон. наук, доцент

Адамовська Аліна
ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ
В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ 64

Бодун Вікторія
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ
БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВ 68

Гаркушин Кирил, Баленко Валерія
ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРЕНДІВ
НА МІСЦЕВУ ЕКОНОМІКУ 72

Голуб Валерія
ЦІННІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОРІЄНТИР БІЗНЕСУ 75

Канило Ангеліна
РОЛЬ ТА ЗАСТОСУВАННЯ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ
В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ 78

Кондратюк Марина
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ЕФЕКТИВНОМУ
ВИКОРИСТАННІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ 82

Короїд Карина
СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ 84

Круглякова Віра, Баталінський Богдан
ВИДИ КОМПЛАЄНС ПОЛІТИКИ ТА
ПРИНЦИПИ ЇЇ РОЗРОБЛЕННЯ 87

Манзюк Вероніка
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК СИСТЕМА КОНТРОЛЮ
НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 90

Мельничук Олеся
АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК 94

Зміст

Мискін Юрій, Скорик Олександр
КЛАСИФІКАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КОНТЕКСТІ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 98

Назарчук Анастасія
ЯКІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ 101

Патрикей Анастасія
РИЗИК І НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ПІД ЧАС ОБҐРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ 105

Паянок Тетяна, Климюк Анна
МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ 108

Пілевич Дмитро
БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 112

Пустовгар Володимир
РОЛЬ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА 115

Чепіль Софія
ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ЕКОЛОГІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ 120

Шендрик Ксенія
БІЗНЕС-АНАЛІЗ ПЛАНУ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА 123

Секція 3. Статистичний аналіз, моделювання та прогнозування соціально-економічних процесів, явищ і систем

Керівник секції: Паянок Т. М., канд. екон. наук, доцент

Баленко Валерія, Гаркушин Кирил
КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ СФЕРИ ПОСЛУГ 125

Гаркушин Кирил, Баленко Валерія
ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ 131

Климюк Анна
КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В ОПТОВІЙ І РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ 136

Костенко Анастасія
СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ 139

Кушнірук Карина
МЕТОДОЛОГІЯ ПРОЄКТУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 142

Лінива Катерина
СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ ДИНАМІКИ ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 146

Лінцова Анна
СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 150

Нєізвєстна Анастасія
МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ БІЗНЕСУ. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ 153

Остапенко Яна, Остапенко Анастасія
АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ «ПРЕЗИДЕНТ-ГОТЕЛЬ» 156

Параниця Надія
КОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РЕАЛІЙ СЬОГОДЕННЯ 159

Хлєбнікова Юлія
ПРОГНОЗУВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ 162

Шаповалов Максим
МОДЕЛЮВАННЯ БЮДЖЕТУ ТА КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ..... 167

СЕКЦІЯ 1
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ І МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В БІЗНЕСІ ТА ОПОДАТКУВАННІ

Керівник секції: Мискін Ю. І., д-р екон. наук, доцент

Бурба Аліна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Формування управлінської звітності для підприємства стає актуальною у зв'язку зі зростанням конкуренції, швидкістю змін в бізнес-середовищі та збільшенням обсягу даних. Ефективна управлінська звітність дозволяє компаніям оперативно приймати стратегічні рішення, враховуючи внутрішні та зовнішні фактори. У сучасному світі, де ділова активність відбувається на міжнародному рівні, формування управлінської звітності стає складнішим завданням через різноманітність стандартів та регуляцій у різних країнах. Адаптація до цих особливостей дозволяє підприємствам ефективно взаємодіяти зі своїми зацікавленими сторонами та враховувати місцеві особливості. Загалом, особливості формування управлінської звітності визначаються необхідністю прозорості, адаптації до глобальних стандартів та забезпеченням стабільності та ефективності управлінських рішень.

Проблематиці управлінської звітності присвячено багато праць як вітчизняних так і зарубіжних дослідників, таких як: Бутинець Ф. Ф., С. Ф. Голова, І. В. Колос, Н. Т. Кулікова, М. О. Любимова, О. І. Мазіна,

Озеран В. О., Т. О. Стрибулевич, Хомин П. Я., Шевчук К. В., М. Т. Щирбу, Nabil S. Elias, Don R. Hansen, Maryann M. Mowen та інші. Разом з тим, ураховуючи динамічні зміни в економіці, питання ролі та місця такої звітності в системах управління та планування на теперішній час залишаються дискусійними.

Управлінська звітність на сучасному етапі стає визначальним елементом стратегічного управління підприємством. Ця практика включає в себе комплекс заходів зі збору, обробки та аналізу інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Особливості формування управлінської звітності сьогодні є важливою темою, оскільки вони визначають не лише внутрішні процеси компанії, але й її відносини з зацікавленими сторонами.

Перш і головне, управлінська звітність спрямована на забезпечення прозорості та внутрішньої відповідальності. Вона створює основу для системного моніторингу ключових показників ефективності, фінансового стану та стратегічних цілей підприємства. Прозорість управлінської звітності важлива для внутрішнього керівництва, оскільки дозволяє оперативно виявляти проблеми та вносити корективи у стратегію.

Другий аспект — адаптація до глобальних стандартів та вимог регулюючих органів. У світлі сучасних глобальних та екологічних викликів, управлінська звітність відіграє ключову роль у формуванні позитивного враження про підприємство в очах інвесторів та споживачів. Забезпечення відповідності міжнародним стандартам сприяє підвищенню довіри та привертає увагу потенційних інвесторів.

Третій аспект – соціальна відповідальність. Управлінська звітність сучасного підприємства не може існувати поза контекстом його соціальної відповідальності. Компанії повинні включати в свої звіти інформацію про вплив на оточуюче середовище, соціальні програми та етичні стандарти. Це стає важливим фактором для сучасних споживачів, які усе більше віддають перевагу продуктам та послугам компаній, що демонструють високий рівень соціальної відповідальності.

Розглянемо етапи формування управлінської звітності. На першому етапі формується загальна ідея та концепція майбутнього звіту, визначаються для кого він буде корисним, яку інформацію буде в собі нести, вивчаються з методикою розрахунків показників що будуть відображені, здійснюється підбір систем чи документів які будуть являтись джерелами інформації, визначення рівня комп’ютеризації та автоматизації звіту.

Під час розробки ідеї та концепції управлінського звіту визначається:

1. Склад інформації;
2. Закономірності перетворення вхідної інформації, її структура;
3. Послідовність руху інформації та його характеристика, тобто визначається інтенсивність та обсяг необхідного потоку даних, часові характеристики;
4. Способи та методи перетворення вхідних даних;
5. Прототипізація уніфікованої системи документації [1].

На етапі аналізу економічної доцільності впровадження звітів розраховують передбачувану тривалість робіт, необхідні витрати на розробку та кількість задіяного персоналу, а також розглядають майбутні вигоди та переваги від впровадження звітів в облікову систему. Якщо прийнято рішення про економічну доцільність упровадження конкретного управлінського звіту, починається етап, на якому формулюється і встановлюється технічне завдання на виконання робіт. На другому етапі впровадження та розробки управлінського звіту визначаються рішення, строки та витрати на нього.

На третьому етапі розробляється і затверджується технічне завдання, яке визначає загальні вимоги до майбутніх звітів і слугує підставою для прийняття результатів розроблення або повернення їх на доопрацювання. Результатом є прийнятне і затверджене технічне завдання для підрядника.

На четвертому етапі готується і викладається управлінський звіт відповідно до технічного завдання, погодженого на попередньому етапі. Результатом цього етапу є готовий звіт, який ще не був протестований і затверджений користувачем.

На етапі тестування та налагодження звіт перевіряється на відповідність вимогам, викладеним на етапі 3 і зафіксованим у технічному завданні. Цей етап необхідний для того, щоб користувачі могли оцінити інформаційний продукт (управлінський звіт) і повідомити розробнику будь-які пропозиції чи зауваження [2].

На шостому етапі відбувається використання управлінського звіту в робочому процесі та прийняття на його основі відповідних управлінських рішень.

На останньому етапі здійснюється комунікація від користувачів звіту до його розробника на предмет якихось доопрацювань, внесення будь яких змін або правок недоліків, що були попущені на етапі тестування і налагодження. Етап супроводу та підтримки являється найдовшим серед

усіх етапів, оскільки він триває з часу інтеграції звіту в систему управлінської звітності та аж до тих пір поки не буде розроблено кращу альтернативу чи він не втратить своєї актуальності [2].

Отже, формування управлінської звітності стає суттєвою складовою успішного управління підприємством у сучасних умовах. Прозорість, відповідність глобальним стандартам та урахування соціальних аспектів стали необхідними умовами для створення стабільного та конкурентоспроможного бізнесу. Визначено, що управлінська звітність якісно краще ніж бухгалтерська, фінансова та податкова, оскільки в ній можуть відображатись специфічні показники які не знайшли відображення в інших звітностях. Однак кожен окремий управлінський звіт корисний лише за наявності в керівництва потреби в тій чи іншій специфічній інформації, в іншому випадку він не лише не корисний а й в певній мірі шкідливий, оскільки вимагає певних ресурсів на своє формування.

Також зауважимо, що зростаюча популярність управлінської звітності пов’язана з тим, що зараз керівний персонал прогресивних українських фірм не обмежує себе лише бухгалтерською чи фінансовою інформацією, а все частіше звертає увагу на інформацію, що має не фінансовий характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яремко І. Й., Заворітній М. В. Управлінська звітність в системах управління та планування на підприємстві: особливості формування та змістові параметри. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10282 (дата звернення: 10.11.2023).

2. Лемішовська О. С., Михайловський В. О. Управлінська звітність підприємства: теоретико-методичні аспекти та принципи формування. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку.* 2023. № 1 (9). URL : https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/sep/31274/menedzhment-183-192.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

Герасимчук Богдана,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

На сьогодні актуальність автоматизації та комп'ютеризації аналітичних процесів на підприємствах постійно зростає. Інформатизація суспільства потребує нових знань, навичок та вмінь, які потрібно постійно вдосконалювати та швидко реагувати на всі зміни в навколишньому середовищі.

Одним з найперших і найвагоміших елементів ринкових відносин є вірне відображення результатів будь якої діяльності, а в нашому випадку господарської. За даних умов на підприємствах зростає необхідність використовувати бухгалтерський облік, щоб контролювати й удосконалювати свою роботу, адже він не тільки відображає господарську діяльність, але й безпосередньо впливають на неї. Основними завданнями керівника підприємства є встановлення стратегічної мети та завдання підприємства, приймати швидкі управлінські рішення, координувати дії підрозділів та працівників на досягнення поставленої мети. Використання аналітичних даних бухгалтерського обліку є досить доречним методом для вирішення управлінських рішень. Саме завдяки даним бухгалтерського обліку можна відобразити реальні фінансово-економічні та виробничі процеси при яких зросте попит. В сучасних умовах зростає роль засобів автоматизації обліку, що дозволяють практично повністю вирішити проблему точності та оперативності інформації.

Вивченням теоретичних та методологічних аспектів розвитку та впровадження комп'ютерних інформаційних систем на підприємствах займалися такі вчені як: М.Т Барановський, МТ Білуха, Ф.Ф Бутинець,

С.В. Івахненков, Г. Г. Кірейцев, Ю.А. Кузьмінський, Ю.І. Осадчий, М.Г. Чумаченко [1]. Дані вчені зробили значний внесок в розвиток інформаційних систем бухгалтерського обліку.

Для того аби бухгалтерський апарат функціонував необхідно докласти максимум зусиль, а саме обробка великої кількості інформації, яка потрібна для ефективного прийняття управлінських рішень. Саме тому достовірність облікової інформації є основним фактором ефективного діяння підприємства.

На сьогодні комп'ютеризація та цифровізація заполонила світ, і бухгалтерський та управлінський облік не став виключенням. Нам важко уявити ведення документації без цифрових девайсів, які дозволяють зберігати дані в облікових регістрах. Сучасний рівень розвитку комп'ютерної техніки зробив обробку первинних документів, облікових даних, ведення рахунків, формування звітності за допомогою комп'ютерів.

Інформаційна система повинна бути максимально надійною та захищеною. Для працівників є дуже важливо мати змогу в найкоротший термін усунути будь-які несправності, та повернутися до роботи. На мою думку, сучасні інформаційні бухгалтерські системи відповідають цій вимозі [2].

Ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки використанню інформаційно-комп'ютерних систем, які дозволяють оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати їх для формування, редагування і друку вихідних документів, квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги різним ланкам управління щодо ефективності роботи.

Отже, впровадження комп'ютерних інформаційних систем бухгалтерського обліку передбачає, що частину функцій бухгалтера зможе виконувати комп'ютер і, як наслідок, підвищується ефективність та якість ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Отже, застосування інформаційних систем бухгалтерського обліку на підприємстві в умовах ринкової економіки є однією з найважливіших засад його ефективного функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Івахненков С. В. Класифікація програмного забезпечення бухгалтерського обліку і контролю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 7. С. 55–65.

2. Інформаційні системи бухгалтерського обліку : підруч. для студ. вищ. навч. закл. спец. 7.050106 «Облік і аудит» / Бутинець Ф. Ф., Івахненков С. В., Давидюк Т. В., Шахрайчук Т. В. Житомир : ПП «Рута», 2002. 544 с.

Герасимчук Ігор,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ АКТИВІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Швидкі темпи технологічного розвитку та постійні зміни в економіці ставлять перед компаніями завдання постійного удосконалення та адаптації. Бенчмаркінг, як стратегічний інструмент, дозволяє підприємствам порівнювати свої процеси, продукти чи послуги з кращими практиками в галузі або навіть в інших секторах. Це сприяє ідентифікації сильних сторін та областей для покращень. У контексті глобальної конкуренції, бенчмаркінг є ключовим інструментом для забезпечення ефективності та стійкості бізнесу. Застосування бенчмаркінгу допомагає не лише виявити оптимальні рішення, але й стимулює інновації. Відображення найкращих практик і використання їх власним чином дозволяє підприємствам уникати типових помилок та прискорює впровадження покращень. Отже, у контексті сучасних викликів та можливостей, використання бенчмаркінгу в управлінні підприємством стає важливою стратегією для досягнення конкурентних переваг та сталого успіху на ринку.

Останнім часом проблемам сталих економічних відносин, інноваційному розвитку сучасних промислових систем свої наукові пошуки присвятили відомі вітчизняні та зарубіжні вчені – О. Алабугін, Б. Андерсен, Н. Афанасьєва, Г. Багієв, Н. Барабашова, Е. Бєлокоровин, Д. Висоцький, В. Гончаров, Е. Михайлова, В. Романова, Н. Савчук, В. Старикова, Г. Трифилова. Однак, з точки зору застосування бенчмаркінгу, досліджень все ще недостатньо, наявні підходи не вирішують остаточно означену проблему.

Сутність бенчмаркінгу в управлінському обліку полягає в порівнянні внутрішніх процесів та показників обліку підприємства з ефективними та кращими практиками, які використовуються в інших компаніях чи галузях [1]. Цей підхід дозволяє управлінцям отримати об'єктивні дані про продуктивність, ефективність та якість управлінського обліку. Бенчмаркінг в управлінському обліку допомагає виявити найкращі методи ведення обліку, оптимізувати бюджетування, контролювати витрати та удосконалювати фінансові процеси. Це сприяє підвищенню точності фінансової звітності та прийняттю стратегічних рішень на основі об'єктивних порівняльних даних.

Важливою можливістю, яку надає бенчмаркінг, є здатність компанії порівнювати свої внутрішні процеси та результати з кращими практиками у галузі. Це дає можливість виявляти області, де можна впроваджувати вдосконалення, оптимізувати витрати та підвищити якість продукції чи послуг. Наприклад, якщо інші підприємства використовують ефективніші технології виробництва, бенчмаркінг дозволяє ідентифікувати ці технології та впроваджувати їх для оптимізації власного виробництва.

Бенчмаркінг активізує управлінський процес, роблячи його більш орієнтованим на результат. Порівняння з кращими гравцями на ринку дозволяє визначити конкретні цілі та плани дій для досягнення найвищих стандартів. Керівництво може використовувати дані бенчмаркінгу для розробки стратегій, які забезпечать не тільки короткострокові вигоди, але й довгострокову конкурентну перевагу. Бенчмаркінг є ефективним інструментом для впровадження інновацій. Він надає можливість вивчати передовий досвід інших гравців на ринку та адаптувати його для власних потреб. Це особливо важливо в умовах стрімкого розвитку технологій та змін у споживчих уподобаннях. Застосування бенчмаркінгу також сприяє внутрішній культурі вдосконалення. Підприємства, що використовують цей підхід, стають більш адаптивними та готовими до змін. Вони сприймають бенчмаркінг як постійний процес, спрямований на досягнення найвищих стандартів у всіх аспектах своєї діяльності.

Суть бенчмаркінгу зводиться до аналізу та порівняння компанії з її конкурентами. Його можна розглянути як внутрішній, так і зовнішній.

При внутрішньому бенчмаркінгу здійснюється порівняння показників всередині однієї компанії, а саме: бізнес-процес, що включає здійснення порівняння процесів та впровадження кращих практик (наприклад, в одному з відділів компанії підключена IP-телефонія і на її досвіді було

запроваджено цей інструмент для оптимізації роботи іншого підрозділу); історичний, що полягає у порівнянні результатів компанії за попередні періоди та поточний рік; загальний, тобто порівняння показників одного підрозділу з іншим структурними підрозділами (наприклад, одна з філій принесла більше прибутку підприємству, в результаті чого було проведено аналіз та обрано кращі практики для врахування в роботі інших філій) [2, с. 103].

При зовнішньому бенчмаркінгу відбувається порівняння роботи компанії з конкурентами, що в свою чергу включає: конкурентний, тобто порівняння діяльності своєї компанії із компаніями-конкурентами (аналізуючи передовий досвід кращої компанії країни-сусіда, компанія впроваджує її практики і стає лідером на вітчизняному ринку); стратегічний, це без сумніву SWOT-аналіз компаній-партнерів (проводиться аналіз всіх потенційних конкурентів, включаючи й стартап); синергетичний включає застосування найбільш позитивного досвіду в схожій галузі (незалежно від галузі чи інших сфер бізнесу розглядаються найкращі практики лідерів); функціональний передбачає порівняння діяльності компаній, що працюють в одній галузі (наприклад, у компанії, що належить до однієї галузі зросли показники впізнаваності, що у свою чергу стало результатом співпраці з маркетинговим агентством, і відповідно є актуальним для власного бізнесу) [2, с. 104].

Практичний аспект бенчмаркінгу проявляється у:

1. Стратегії (поведінка бренду, попит, популярність);
2. Бізнес-процеси (залежить від того, наскільки злагоджена робота з клієнтами та партнерами);
3. Надання послуг, якість товару, портфель продукції;
4. Вартість (аналіз цінової стратегії);
5. Економічні показники (чистий прибуток, фінансові показники та результати роботи компанії).

Слід відмітити, що бенчмаркінг є ефективнішим методом, аніж просто збір інформації. Він дозволяє виявити можливості самовдосконалення діяльності компанії, визначити об'єкти вдосконалення, а як наслідок – підвищити конкурентоспроможність компанії. Позитивний досвід бенчмаркінгу для українських компаній включає: об’єктивний аналіз всіх сильних і слабких сторін, тобто отримати можливість «побачити себе із сторони»; спрямованість на вивчення роботи компаній- лідерів для визначення своїх стратегічних орієнтирів з метою виходу на провідні позиції; набуття

нових перспективних ідей, так би мовити «тримати руку на пульсі» своїх конкурентів; планування на основі аналізу показників конкурентів, що є альтернативою традиційному стратегічному плануванню [3, с. 405].

Отже, бенчмаркінг в управлінському обліку є ефективним інструментом для вдосконалення фінансового управління підприємства, дозволяючи навчатися від успішних практик і досягати високих стандартів в області обліку та фінансів. Бенчмаркінг виявляється не тільки інструментом порівняння, але й ключовим каталізатором активізації управління підприємством. Забезпечуючи доступ до передового досвіду та визначаючи шляхи для впровадження покращень, бенчмаркінг стає важливим чинником успіху в сучасному конкурентному бізнес-середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Купчак М. Я., Саміло А. В. Позитивний досвід бенчмаркінгу для українських компаній. 2022. URL : https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/10357/1/Тези_Купчак.pdf

2. Кравченко О. В. Можливості застосування бенчмаркінгу як інструмента активізації управління підприємством. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України* : зб. наук. праць НАНУ. Львів, 2008. Вип. 6 (74). С. 102–110.

3. Шкляєва Г. О. Бенчмаркінг як маркетингова технологія управління конкурентоспроможністю підприємства. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму.* 2019. № 1 (5), том 2. С. 404–409.

Гоменюк Анастасія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДЛЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПОТРЕБ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне підприємство в умовах постійних змін та конкурентної боротьби виявляє потребу у вдосконаленні своїх бізнес-процесів. Одним з ключових інструментів для досягнення цієї мети є застосування інформаційних систем для обліково-аналітичних потреб, оскільки в умовах сьогодення для прийняття керівниками всіх рівнів системи управління підприємством ефективних управлінських рішень, в умовах постійно мінливого бізнес-середовища та загострення конкуренції, необхідно своєчасно отримувати реальну та достовірну інформацію про всі процеси. які відбуваються на підприємстві всередині та за його межами. Прийняття правильних управлінських рішень базується на аналізі даних бухгалтерського обліку, що безпосередньо впливає на результати діяльності підприємства. Тому для кожного підприємства організація ефективної системи обліку та аналізу є важливим етапом управління.

У нашій країні та у всьому світі стрімко розвивається цифрова економіка, що впливає на всі сфери, включно з бухгалтерським обліком. Напрямок розвитку цифровізації в Україні затверджено Кабінетом Міністрів України в Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації. Концепція визначає, що основними цілями цифрового розвитку є [1]:

– перетворення секторів економіки на конкурентоспроможні та ефективні;

– технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв;

– забезпечення громадян перевагами та можливостями цифрового світу;

– впровадження розвитку цифрової індустрії та цифрового підприємництва [1].

Суб'єкти бухгалтерського обліку в умовах цифровізації мають декілька напрямів розвитку: відповідно до цілей цифровізації зберігається типова організаційна структура та здійснюються нові ролі; створення нових організаційних структур (команд) з новими та складними функціональними обов'язками; оптимізація організаційної структури, децентралізація її функцій на інші відділи компанії; створення робочих груп для виконання певних завдань. Важливою частиною цифровізації облікової інформації є реалізація автоматизації збору електронної та цифрової інформації, обміну, аналізу та використання, а також побудова єдиної інформаційної системи підприємства [2].

Обліково-інформаційні системи підприємство застосовує для здійснення розрахунків, їх перевірки, автоматизованого формування регістрів бухгалтерського обліку й фінансової звітності, друку наказів та інших документів.

Сьогодні на ринку програмного забезпечення представлена велика кількість інформаційних систем бухгалтерського обліку, які відрізняються за принципами побудови, функціями та потребами користувачів. Інформаційні системи, що використовуються бухгалтерією вітчизняних підприємств, в основному поділяються на такі категорії [3]:

– Міні-бухгалтерія («Інфин-бухгалтерія», «Ажур», «Фінансист», «Фінанси без проблем», «Звітний облік фінансів»);

– Домашня бухгалтерія («1С: Гроші», Quicken, Ms Money);

– Управлінські системи («Галактика», Platinum, «Текон», SyteLine, SPTISA, SPFIL, «АККОРД»);

– Правові бази даних («Гросбух», «Бізнесексперт», «Сапфір», Liga);

– Універсальні бухгалтерські системи (міні-бухгалтерія) («Турбо Бухгалтер», «1С: Бухгалтерія», «ГРАНБУХ», «Інотек бухгалтер» «Інфобухгалтер»);

– Фінансово-аналітичні системи («Інвестор», «ІНЕК-Аналітик», «Економічний аналіз і прогноз діяльності підприємства», «Баланс-2»).

Впровадження цифрових технологій в бухгалтерський облік призвело до певних позитивних змін, оскільки використання єдиної структури призводить до мінімізації випадкових помилок, властивим людині при

обробці інформації. А поділ функцій означає, що цифрові технології можуть виконувати процедури внутрішнього контролю, які здійснюватимуться різними експертами в неавтоматизованих системах. Проте успішна цифровізація бухгалтерського обліку можлива за умов злиття нових концепцій обробки та передачі економічної інформації, а саме:

– бухгалтерський облік фінансово-господарської діяльності в режимі реального часу ;

– електронний обмін даними - від первинних до звітних даних;

– розширені можливості обробки фінансової, управлінської, податкової звітності в різних сферах бізнесу;

– «Хмарні технології» обчислення;

– штучний інтелект (AI) – модернізація математичного моделювання сучасними технологічними інноваціями;

– BigData – використання в розрахунках для підвищення їх ефективності, точності та швидкості;

– блокчейн-систематизація та ефективний контроль за інформацією [4].

Отже, у світі стрімких змін і розвитку технологій, використання інформаційних систем для обліково-аналітичних потреб стає необхідністю. Вони стають не лише інструментом оптимізації робочих процесів, але й ключовим фактором для прийняття обґрунтованих і стратегічних рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки : схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text

2. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 3–4. С. 7–20.

3. Радіонова Н. Особливості застосування інформаційних систем для обліково-аналітичних потреб підприємства : збірник матеріалів засідання № 3 Міжнародної науково-практичної конференції. 2022. С. 547–550.

4. Shmyhel O. ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF THE MODERN DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY. *INNOVATIVE ECONOMY*. 2022. № 1. С. 129–134. URL : https://doi.org/10.37332/2309-1533.2022.1.17

Загурська Альона,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Формулювання цілей статті. Метою проведення дослідження є поглиблення теоретичних і методичних положень управління конкурентоспроможністю організацій в умовах євроінтеграції, обґрунтування необхідності управлінського обліку та основних принципів побудови його системи на підприємствах України для забезпечення ефективного функціонування.

Мета статті. Розглянути основні теоретичні засади організації ефективного управління конкурентоспроможністю підприємства на основі маркетингу та дослідити існуючі методи управління конкурентоспроможністю підприємства, висвітлення системно-процесного підходу, формування власного розуміння цієї категорії.

Постановка проблеми. Поступовий перехід України до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку вимагає докорінного перегляду традиційного відношення до фінансової інформації як ретроспективного, так і стратегічного характеру. Конкурентоспроможність організації як об’єкту правління є сукупністю взаємопов’язаних елементів, спрямованих на забезпечення сильних конкурентних шляхів, підтримання існуючих і створення нових конкурентних переваг. В Україні відбувається посилення конкуренції, внаслідок чого керівники організацій знаходяться в постійному пошуку нових (адекватних умовам конкуренції) інструментів управління конкурентоспроможністю підприємства, що і зумовлює актуальність вивчення цієї проблеми. Сучасний стан ринку характеризується постійною зміною зовнішнього середовища, мінливістю купівельного попиту,

наявністю великої кількості підприємств різних форм власності, підвищенням невизначеності та ризику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогоднішній день у вітчизняній та зарубіжній літературі аспекти процесу управління конкурентоспроможністю підприємства є недостатньо вивченими. В своїх дослідженнях вчені роблять акцент на характеристики або складові процесу управління КСП. Серед основних дослідників питання «управління конкурентоспроможністю підприємства» слід відмітити досягнення Галелюка М.М., Тарнавська Н.П., Кузьміна О.Є., Балабанової Л. В., Бондаренко Г.С., Мансурова Р.Є. В своїх роботах вчені, перш за все, намагались максимально конкретизувати визначення поняття «управління конкурентоспроможністю», а також розробити методологію визначення його рівня на конкретних підприємствах.

Результати аналізу літературних джерел свідчать про актуальність дослідження управління КСП, оскільки підходи удосконалюються на кожному етапі технологічного розвитку суспільства. У наукових працях та практичних рекомендаціях дослідників висвітлено різні методичні підходи до управління конкурентоспроможністю продукції.

Виклад основного матеріалу. Конкуренція (від латів. concurrere - змагатися) - змагання між учасниками ринкового господарства за кращі умови виробництва, купівлі і продажу товарів. Таке неминуче зіткнення породжується об'єктивними умовами: повною господарською відособленістю кожного учасника ринку, його повною залежністю від господарської кон'юнктури (поточного стану економіки в певний період) і протиборством з іншими претендентами за найбільший дохід.

Слід чітко розмежовувати поняття "конкуренція" як стан ринку і як взаємовідносини учасників процесу суспільного виробництва, тобто розрізняти поняття "конкурентний стан ринку" і "конкурентна поведінка", хоч вони тісно пов’язані між собою.

В умовах ринкової економіки на перше місце висувається здібність кожного підприємства до ефективного здійснення конкурентної політики, яка в рамках теорії конкурентної раціональності передбачає визначення оптимального поєднання основних елементів маркетингу-mix. Це, у свою чергу, дозволить оперативно реагувати на вимоги споживачів для того, щоб перетворити їх на своїх покупців і таким чином забезпечити підприємству довгострокове процвітання.

Сьогодні підприємства, організації знаходяться в середовищі, яке постійно змінюється. У періоди корінних структурних перетворень можуть утримати позиції тільки ті організації, які вчасно передбачають тенденції змін і миттєво пристосовуються до них, використовуючи можливості і шанси середовища свого функціонування. Конкуренція є досить тонким та гнучким поняттям. В умовах скорочення попиту на товар або послугу найбільших труднощів зазнають виробники неякісної продукції, неефективні підприємства. При всій масштабності конкурентної боротьби виграє той, хто аналізує і бореться за свої конкурентні позиції. Однією з головних причин сучасної низької конкурентоспроможності українських товарів та послуг є неспроможність вітчизняних підприємств відстоювати та розширювати частку ринку, просувати товари та задовольняти інтереси споживача у повній мірі. Крім того важливою проблемою стає кількісна оцінка рівня конкурентоспроможності товару і управління нею, так як це досить трудомісткий, інтегрований процес, що складається із взаємопов'язаних складових і від якого залежить конкурентоспроможність всього підприємства.

Конкурентоспроможність підприємства в загальній класифікації об'єктів управління можна віднести до функціональних (на відміну від виробничих і структурних), які вимагають розробки спеціального механізму управління.

Однією з найважливіших проблем розвитку економіки України є проблема підвищення ефективності суспільного виробництва при зосередженні зусиль на випуску конкурентоспроможної продукції і одночасному забезпеченні повної зайнятості працездатного населення. Найважливішими завданнями державної політики у сфері підвищення конкурентоспроможності можна визначити такі:

- усунення бар'єрів підприємницькій діяльності, зменшення податкового тиску;
- удосконалення законодавства в галузі підприємницької діяльності, розроблення антимонопольного законодавства;
- стабілізація національної валюти, зміцнення валютно-банківської системи та припинення відтоку капіталів за кордон;
- забезпечення платоспроможного попиту населення;
- державна підтримка новостворених підприємств: створення служб інформації про новітні технології, зміни у законодавстві, перспективні ринки збуту;
- фінансове стимулювання інноваційної діяльності підприємств щодо створення нових товарів і послуг;

- створення конкурентоспроможних транснаціональних корпорацій, озброєння стратегіями глобального маркетингу, технологіями великих міжнародних коопераційних проектів;
- диверсифікація географічної структури зовнішньої торгівлі, мінімізація критичної залежності від окремих держав (ринків), зміцнення економічної безпеки країни.

Перелічені заходи будуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємства та його продукції і всієї економіки загалом.

Конкурентоспроможність є важливою характеристикою діяльності підприємства, але її підвищення не повинно ставати самоціллю. Варто орієнтуватися на те, щоб конкурентоспроможність пропозиції, наявних ресурсів і менеджменту підприємства були достатні для реалізації вибраної конкурентної стратегії та отримання бажаних результатів діяльності.

Висновки. Отже, особливість управління конкурентоспроможністю підприємства показав, що сучасне підприємство, яке функціонує в умовах європейських ринкових відносин, як один із основних механізмів забезпечення своєї життєдіяльності, повинне використовувати системне стратегічне управління конкурентоспроможністю, сутність якого полягає в розробленні стратегії та довготермінової програми дій для досягнення цілей і вирішення завдань щодо підтримання або підвищення конкурентоспроможності з використанням обмеженого обсягу ресурсів у певній ринковій ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жук О. І. Оцінка можливостей входження країн СНД у світову економіку : монографія. К. : Вентурі, 2020. 264 с.
2. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навчальний посібник / С. М. Клименко, Т. В. Омельяненко, Д. О. Барабань та ін. Вид. 2-ге, без змін. К. : КНЕУ, 2019. 520 с.
3. Кузьмін О. Є., Горбаль Н. І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : навч. посібник для студ. спец. «Міжнародна економіка». Львів : Компакт-ЛВ, 2020. 304 с.
4. Піддубний І. О., Піддубна А. І. Управління міжнародною підприємства. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2022. 264 с.
5. Савельний Н. А. Управління конкурентоспроможністю підприємства : підручник. 2022. 382 с.

Захарченко Юрій,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сьогоднішнє економічне середовище є дуже нестабільним і негнучким. Фінансова криза підвищила вимоги до менеджменту. Для того, щоб забезпечити гнучкість системи управління, необхідні нові методи, що дозволяють впоратися з жорстким зовнішнім і внутрішнім середовищем підприємств. Як функціонально самостійна сфера господарської діяльності на підприємстві, контроль, пов'язаний з реалізацією фінансово-економічних функцій в управлінні, набуває в цьому контексті особливого значення і забезпечує прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень.

Розуміння актуальності розвитку та запровадження ідей контролінгу на підприємствах, а також досвід практичного консалтингу у даній галузі знайшли своє відображення у наукових публікаціях вітчизняних вчених: В. Галасюка, І. Зятковського, В. Корнєєва, Л. Костирко, О. Мендрула, О. Островської, С. Науменкової, О. Терещенка, А. Турила, М. Чумаченка. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, не дивлячись на активне звернення до поняття контролінгу, слід відмітити недостатній рівень досліджень у галузі освоєння цих ідей, особливо фінансового контролінгу.

Контролінг є ключовим інструментом управління підприємством, який допомагає забезпечити ефективність та стабільність в сучасному бізнес-середовищі. Однією з основних функцій контролінгу є планування. Він дозволяє підприємствам створювати чіткі та реалістичні стратегії, визначати завдання та ресурси, необхідні для їх виконання. Контролінг в цьому контексті служить інструментом для створення рамок, які дозволяють ефективно реалізовувати стратегічні плани.

Контролінг забезпечує ефективний аналіз діяльності підприємства. Він включає в себе систематичне вивчення фінансової звітності, операційних процесів та інших аспектів функціонування компанії. Це дозволяє вчасно виявляти невідповідності до поставлених завдань та коригувати стратегію для досягнення оптимальних результатів [1]. Контролінг також виконує важливу роль у процесі контролю за виконанням завдань. Це включає в себе моніторинг фінансових показників, оцінку робочих процесів та виявлення можливих ризиків. Завдяки цьому, підприємство може ефективно реагувати на зміни в економічному середовищі та максимізувати свій потенціал. Не менш важливою є роль контролінгу у процесі прийняття управлінських рішень. Аналіз отриманих даних дозволяє керівництву приймати обґрунтовані та інформовані рішення, спрямовані на покращення ефективності та конкурентоспроможності.

Вважаємо, що для забезпечення ефективного функціонування системи контролінгу на підприємстві важливо вирішити проблему вибору оптимального методу обліку витрат. Наведемо аналіз існуючих методів. У системі контролінгу використовують наступні методи обліку витрат:

1. За інтерпретацією поняття «витрати»:

– облік за фактичною собівартістю – можна розрахувати повну фактичну собівартість у відповідності з вимогами нормативних актів, проте у то же час неможливо проводити аналіз, контроль та планування не враховуючи обсяг. Спотворюється рентабельність окремих видів продукції, так як у собівартість продукції включаються витрати, не пов’язані безпосередньо з її виробництвом.

– облік за нормативною собівартістю – надає можливість контролювати фактичні значення з нормативними та проводити аналіз наслідків відхилень, при цьому витрати по кожному центру та по кожному носію розраховуються незалежно один від одного. Застосування даного методу включає ефективний контроль, а також обґрунтування коректування середніх значень, що знижує точність планування та заважає ефективному контролю.

– стандарт-кост – використовуються планові показники, які побудовані не на минулому досвіді, а на прогнозах. Прямі змінні витрати плануються за видами продукції, інші – за центрами витрат. Плануються також ціни та кількість. Переваги даного метолу: немає необхідності класифікувати витрати; враховується характер витрат, що забезпечує високу точність результатів розрахунків; досягається більш глибша обґрунтованість планових показників.

2. За характером даних:
– дані для контролю;
– дані для оперативного контролю;
– дані для планування.
3. За об’єктами обліку:
– облік за видами витрат;
– облік за центрами витрат;
– облік, диференційований за базами розподілу витрат [2, с. 219–220].

Для того, щоб обрати оптимальний метод урахування витрат, необхідно оцінити кожен із існуючих методів з точки зору вирішення задач контролінгу, до яких належать: складення оперативного плану для підприємства в цілому; короткострокове планування виробництва; планування збуту; короткострокове планування витрат та за можливістю результатів, планування впливу різних управлінських рішень на витрати та результати, аналіз чутливості витрат та результатів до впливу зовнішніх факторів»; ціноутворення витратним методом; облік і контроль витрат та результатів, аналіз відхилень.

Для вирішення задач, які стосуються планування впливу різноманітних управлінських рішень на витрати та результати у коротко-строковому періоді, а саме: обсяги виробництва, структура та випуск, вибір між власними виробництвом та купівлею та оцінка можливостей фінансового маневру, можна використовувати будь яку систему управлінського обліку [3, с. 54].

Таким чином, запровадження контролів сприяє підвищенню якості та ефективності управління через розстановку пріоритетів (тайм-менеджмент). Сучасні менеджери повинні приймати рішення на основі великої кількості інформації, але часто неможливо охопити все і правильно оцінити її за короткий час. Контролі допомагають вирішити цю проблему. Контролінг надає менеджерам вже проаналізовану та узагальнену інформацію, яка має безпосереднє відношення до проблеми, яку вони повинні вирішити. Крім того, оскільки відділ контролю виконує це завдання щодня, необхідні дані надаються керівництву майже миттєво.

Інформація також активно використовується в антикризовому управлінні. Основне завдання служби контролю полягає в тому, щоб послідовно і своєчасно аналізувати фінансову та операційну діяльність усіх бізнес-підрозділів з урахуванням витрат і вигод, а також пропонувати

ініціативи щодо усунення невідповідностей із запланованими показниками і формулювати рекомендації для підвищення ефективності роботи. На українському ринку все частіше використовуються інтегровані інформаційні системи з компонентами управління, розроблені іноземними компаніями та вітчизняними виробниками. Серед автоматизованих систем управління іноземного виробництва особливою популярністю користується SAP R/3, яка орієнтована на вирішення складних управлінських завдань на підприємствах різних типів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Капліна А. Контролінг як інструмент управління підприємством. *Економіка та суспільство.* 2021. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-16 (дата звернення: 14.11.2023).
2. Манцуров І. Г. Статистика ринків : підруч. для вищ. навч. закл. Київ : КНЕУ, 2019. С. 544.
3. Приймак С. Управління вартістю підприємства в системі контролінгу. *Ринок цінних паперів України*. 2017. № 12. С. 53–60.

Івасюк Олег,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ПРИНЦИПИ ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Актуальність дослідження принципів ведення управлінського обліку полягає в необхідності розуміння та застосування ефективних стратегій обліку для оптимізації управлінських процесів у сучасних організаціях. Це дозволяє підприємствам ефективніше вирішувати завдання планування, контролю та прийняття стратегічних рішень для досягнення успішного функціонування в умовах постійних змін на ринку та конкурентного середовища.

Фундаментальні дослідження принципів управлінського обліку зроблено Волковською Я., Задорожним З.-М., Костенко О., Нападовською Л., Проданчуком М., Фоміною О. та іншими. Супрунова І. ґрунтовно дослідила сукупність базових (фундаментальних) і міжнародних принципів управлінського обліку в казначействі банку в умовах змін. Попри перманентну цікавість до обраної авторами тематики дослідження, єдності думок стосовно складу і кількості принципів управлінського обліку не спостерігається, а це підтверджує необхідність продовження наукових пошуків у даному напрямі.

На думку більшості науковців, управлінський облік має базуватися на певних принципах. Варто зазначити, що значна кількість науковців підходять до формулювання принципів управлінського обліку відповідно до особливостей кожної компанії або конкретної управлінської дисципліни, що впливає на особливості цієї облікової конструкції. Загалом поняття «принцип» (лат. principium – початок, основа) означає основне вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки, світогляду, політичної організації тощо. На нашу думку, принцип – це фундаментальне положення, яке слугує основою для формулювання тверджень, що мають гарантувати функціонування певної системи.

Варто зазначити, що науковці поділяють принципи управлінського обліку на базові (загальні) та спеціальні. Базові принципи формуються на основі сукупності думок науковців, практиків та інших експертів у певній галузі знань. Це вимагає комплексного дослідження різних точок зору для визначення структури та змісту принципів управлінського обліку.

Так, Репетан І.М. не зводить принципи управлінського обліку лише до загальних принципів бухгалтерського обліку та не робить їх специфічними лише для управлінського обліку, оскільки система управлінського обліку тісно пов'язана з іншими галузями економіки. На думку цих науковців, до принципів управлінського обліку відносяться:

- загальнонаукові принципи: наукової обґрунтованості, доцільності, системності;
- загальноекономічні принципи: принцип безперервної діяльності підприємства, періодичності формування інформації;
- бухгалтерські принципи: принцип нарахування, принцип консерватизму, автономності;
- специфічні принципи: принцип єдиних калькуляційних одиниць, бюджетного управління, підзвітності центрів відповідальності, можливості управління господарськими ризиками [2, с. 160].

О. Магіна згрупувала перелік принципів, що відносяться до різних концепцій управлінського обліку, наступним чином:

1. Принципи, що визначаються вимогами до бухгалтерського обліку, визначають основні методологічні підходи, які визначають сутність управлінського обліку;
2. Принципи, що формують структуру та процедури управлінського обліку, визначають перелік об'єктів спостереження, включаючи нефінансову інформацію, їх класифікаційні ознаки, одиниці виміру, процедури моніторингу господарської діяльності, що здійснюється на підприємстві в режимі реального часу, та перелік показників для складання короткострокової внутрішньої звітності;
3. Принципи, що визначають напрям і методи обліку в конкретних ситуаціях управління бізнес-процесами, орієнтують систему управлінського обліку на використання специфічних методів узагальнення інформації для обґрунтування управлінських рішень. До таких принципів відносять періодичність економічних циклів, облік витрат, обумовлених процесами діяльності, відповідність між доходами і витратами, оцінку результатів діяльності структурних підрозділів тощо [3, с. 87].

Варто зазначити, що ефективне прийняття рішень в управлінському обліку залежить від наявності універсальних принципів. З цією метою дві провідні організації в галузі управлінського обліку, CIMA та AICPA, об'єднали зусилля, щоб представити універсальні принципи управлінського обліку компаніям по всьому світу. CIMA та AICPA опублікували документ, в якому представлені чотири основні принципи управлінського обліку:

- Комунікація – ключовий елемент успіху. Добре налагоджений управлінський облік починається і закінчується комунікацією, що дозволяє керівництву бачити загальну картину з розрізнених даних;
- Використання релевантної інформації. Одним із ключових завдань управлінського обліку є своєчасне надання керівництву необхідної інформації. Релевантні дані можна ідентифікувати, зібрати, перевірити, підготувати та зберегти, якщо правильно розуміти потреби користувачів;
- Аналіз впливу різних факторів на вартість компанії. Ефективні структури управлінського обліку вирізняються здатністю перетворювати інформацію на конкретні висновки, прогнозуючи результати змодельованих сценаріїв;
- Довірче управління. Необхідність активного управління відносинами та ресурсами для забезпечення безпеки фінансових і нефінансових активів, репутації та корпоративної вартості [4].

Окреслені науковцями принципи формують певну структуру, яку слід використовувати в організації та веденні управлінського обліку, визначаючи, на яких аспектах обліку слід зосередитися і в якому напрямку повинні розвиватися фінансові фахівці, щоб мати змогу впливати на розвиток бізнесу. Однак варто зазначити, що існуючі спеціальні принципи мають бути доповнені принципами передбачуваності та моделювання, стійкості, безпеки та етики.

Таким чином, для забезпечення ефективного здійснення господарської діяльності підприємства необхідно враховувати основні принципи (положення), які покладені в основу формування звітності, що має забезпечити функціонування управлінського обліку. Виходячи з існуючих підходів до формування принципів управлінського обліку, їх окремі принципи доцільно доповнити: принципом прогнозування та моделювання, принципом сталості, принципом безпеки та принципом етичності. Запропоновані принципи сприятимуть більш ефективному використанню управлінського обліку як основного джерела інформації для керівництва в процесі управління суб'єктами господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нападовська Л. В. Базові принципи управлінського обліку. *Актуальні проблеми економіки.* 2021. № 1 (139). С. 173–181.

2. Лепетан І. М. Глобальні принципи управлінського обліку та їх застосування на підприємствах. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2020. № 3 (53). С. 159–172.

3. Мазіна О. І. Значення глобальних принципів управлінського обліку у розвитку теорії, практики і професійних компетенцій. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування.* 2018. Вип. 2. С. 83–90.

4. Global Management Accounting Principles. URL : https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/global-management-accounting-principles.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

Кравчук Анна,
здобувачка другого (магістерського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

РЕІНЖИНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ

Динамічні зміни, які відбуваються в сучасному світі, змушують підприємства знаходити методи пристосування до цих змін та підвищення ефективності роботи підприємства. Зазвичай використовують такі інструменти управління, як технологія «загальне управління якістю», концепція бережливого виробництва, система канбан та інші. Проте, за умови високої конкуренції, для досягнення високих показників найкраще підходить саме застосування реінжинірингу бізнес-процесу, що базується на принципах процесного підходу до управління.

Засновниками даної теорії вважають Т. Давенпор, М. Хаммер і Дж. Шорт, які визначили реінжиніринг як фундаментальний перегляд та радикальне перепроектування бізнес-процесів з метою підвищення їхньої ефективності. Також дослідженням даної проблеми займалися такі вчені, як Л. Брехт, Т. Гесс, М. Кляйн, М. Робсон, Дж. Тенг та інші.

Метою даної статті виступає дослідження реінжинірингу бізнес-процесів як методу, який дозволить забезпечити новий рівень показників ефективності роботи.

«Реінжиніринг – це радикальна перебудова (перепроектування) бізнес-процесів підприємства для отримання суттєвих ефектів в зниженні вартості, підвищення якості і зростання обсягів продажів продукції та послуг»[1].

Під реінжинірингом бізнес-процесів розуміють радикальну реорганізацію бізнес-процесів, які були прийняті на підприємстві, результатом яких є різке зниження витрат, підвищення якості товарів та рівня сервісу, а також підвищення швидкості реагування на зміни в ринковому середовищі.

Виділяють такі ключові характеристики реінжинірингу, як:

- Істотне поліпшення. Це перехід до нового рівня ефективності бізнесу, а саме здійснення прориву;
- Радикальне перепроектування. Це звернення до першопричини та першооснов речей, тобто проведення не тільки часткових змін, а й відмова від застарілих і неефективних методів управління та перехід до нових;
- Підвищення ефективності бізнес-процесу у якому операції або дії реалізують одну або декілька бізнес-цілей підприємства.

Метою використання реінжинірингу підприємством є реалізація цілей для підвищення ефективності діяльності підприємства, забезпечення гнучкості та адаптації до змін.

Під час проведення реінжинірингу вирішуються такі завдання, як:

- Визначення бізнес-процесів, які є пріоритетними для ефективного управління підприємство і досягнення його стратегічних цілей;
- Аналіз та оцінка оптимальності з погляду вартості, якості та швидкості прийняття рішень;
- Побудова оптимальної моделі виконання процесів;
- Визначення критеріїв якості та ефективності кінцевих і проміжних результатів;
- Розробка регламентів, які детально відображають послідовність і зміст завдань для кожного співробітника, який бере участь у бізнес-процесі;
- Навчання співробітників тощо.

Організацію та здійснення реінжинірингу бізнес-процесів можна поділити на п’ять етапів.

На першому етапі формується місії, цілі а завдання підприємства.

На другому здійснюється стратегічний аналіз факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства за допомогою SWOT-аналіз, PEST-аналіз тощо.

На третьому етапі проводиться діагностика бізнес-процесів та оцінка ефективності діяльності підприємства.

На четвертому етапі розробляється та впроваджується проект реінжинірингу бізнес-процесів.

На заключному етапі проводиться оцінка ефективності реінжинірингу і надання рекомендацій для подальших дій у сфері політики реінжинірингу бізнес-процесів.

Підводячи підсумки можна стверджувати, що реінжиніринг бізнес-процесів – це один з інструментів управління, який найбільш ефективний для підприємств, які гостро потребують змін і покращень, особливо коли масштаб перетворень великий. Дана стратегія управління може бути тою, за допомогою якої підприємство буде економити витрати, підвищувати клієнтоорієнтованість і конкурентоспроможність шляхом аналізу, впровадження інновацій та перебудови бізнес-процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарова О. М. Реінжиніринг бізнес-процесів як спосіб підвищення ефективності управління. *Ефективна економіка.* 2012. № 2.

Лінцова Анна,
здобувачка другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

В умовах невизначеності зовнішнього середовища ефективність управління на підприємстві залежить від рівня розвитку його інформаційного забезпечення. Перспективною системою, що забезпечує керівництво інформацією не лише про поточний стан, але й направлена на перспективу є стратегічний управлінський облік, який полягає в інформаційно-аналітичній підтримці процесу прийняття стратегічних управлінських рішень в системі управління підприємством [1, с. 543]. Одним з найважливіших інструментів якого є збалансована система показників.

Збалансована система показників (ЗСП) – являє собою систему стратегічного управління підприємством на підставі вимірювання та оцінки ефективності його діяльності за сукупністю фінансових та не фінансових показників, які включають всі аспекти його діяльності (фінансові, виробничі, маркетингові тощо) [2, с. 175]. Основне призначення даної системи полягає у забезпеченні збору, упорядковуванні та аналізу інформації, яка є потрібною для прийняття стратегічних управлінських рішень, а також посилення стратегії бізнесу, її формалізація, ознайомлення з нею працівників підприємства, забезпечення постійного контролю і зворотного зв’язку для відстеження і формування управлінських рішень всередині центрів відповідальності [3, с. 48].

Збалансована система показників дає змогу забезпечити здійснення стратегічного контролю на основі використання системи ключових показників ефективності. Дані показники угоджені з відповідними цілями,

завданнями та ініціативами, а також мають зв'язок із стратегічним планом підприємства. Порівнюючи отримані показники за певний період часу з їх плановими стратегічними значеннями менеджери мають змогу встановити рівень досягнення стратегічних цілей підприємства та визначити причини не досягнення стратегічних показників, а також визначити сфери діяльності та осіб відповідальних за виникнення розривів між стратегічними планами та фактичними результатами діяльності.

Контроль досягнення кожної стратегічної цілі проводиться шляхом перевірки та аналізу здійснення ряду оперативних дій на підприємстві, що можуть бути пов'язані з внутрішнім та зовнішнім середовищем, які можуть призвести до виникнення розривів у ефективності. В результаті здійснення стратегічного контролю можуть переглядатися стратегічні плани або коригуватися стратегія підприємства в цілому коригування стратегії підприємства, які також матимуть вплив на процес формування нових стратегій підприємства та виокремлення показників, що характеризуватимуть ефективність їх реалізації [4, с. 77].

ЗСП як інструмент стратегічного управлінського обліку має багато переваг, серед яких потрібно виділити високу здатність пристосування до змін зовнішніх умов діяльності підприємства, можливість формувати на основі балансу між фінансовими та не фінансовими показниками інформацію, необхідну для стратегічного управління, а також використовувати показники, які утворюють прогнозну базу оцінки можливості виконання стратегій підприємства.

Також, інформація стратегічного управлінського обліку, яка отримується на основі збалансованої системи показників має важливе значення при перебудові організаційної структури підприємства, навчанні персоналу, оптимізації бізнес- процесів, втіленні інноваційних проектів, покращені якості обслуговування клієнтів, тому що дає можливість легко оцінити ефективність і потенціал будь-якого бізнес- напряму.

Отже, збалансована система показників є важливим інструментом стратегічного управлінського обліку, що дозволяє підприємству формувати якісну інформацію, на основі якої можна приймати ефективні управлінські рішення, а також виявити ті сфери де існують певні проблеми, що знижують ефективність діяльності підприємства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єршова Н. Ю. Збалансована система показників як ефективний інструмент стратегічного управлінського обліку. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку* : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. 2019. С. 543–546.
2. Ковальов В. В. Економічна сутність збалансованої системи показників. *Вісник ХНТУ*. 2019. № 3 (70). С. 173–177.
3. Гайдучок Т. С., Дмитренко О. М. Використання збалансованої системи показників у стратегічному управлінському обліку підприємств. *Наукові горизонти*. 2018. № 11-72. С. 46–55.
4. Гринь В. П. Збалансована система показників та система стратегічного управлінського обліку: напрями взаємодії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2021. Випуск 42. С. 72–79.

Паращенко Каріна,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Однією із найважливіших складових в управлінні підприємством, яка допомагає досягати стратегічних цілей, ефективно розпоряджатися ресурсами, приймати обґрунтовані рішення та забезпечувати фінансову стабільність, виступає обліково- аналітичне забезпечення – система методів та інструментів облікової і аналітичної діяльності на підприємстві.

У теоретичному аспекті складно виокремити єдине поняття, яке чітко характеризувало б сутність обліково-аналітичного забезпечення, адже, вивчаючи дане питання, спостерігаємо різносторонність думок учених.

Приміром, О. В. Будько наголошує на тому, що обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як систему і формувати її доцільно за принципами системного підходу на основі вхідних показників про ефективне оперативне, тактичне і стратегічне управління суб'єктом господарювання [1, с. 288].

В той час, як А. В. Загородній стверджує, що обліково-аналітичне забезпечення суб'єкта підприємництва є досконалою формою організації всіх видів обліку й аналізу, метою якої є прийняття виважених поточних і стратегічних управлінських рішень та контролю над їх реалізацією [2, с. 98].

На нашу думку, основою обліково-аналітичного забезпечення є сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, а його метою є відображення економічного стану суб'єкта господарювання через первинні, зведені, аналітичні і синтетичні показники.

Зважаючи на це, обліково-аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства передбачає:

- вивчення економічних законів, закономірностей і тенденцій;
- підвищення науково-економічної обґрунтованості стратегічних і тактичних планів і нормативів;
- вивчення виконання планів і дотримання нормативів;
- пошук резервів підвищення ефективності виробництва;
- визначення економічної ефективності використання ресурсів;
- прогнозування результатів;
- дослідження комерційного ризику;
- порівняльний аналіз маркетингових заходів;
- підготовка аналітичних матеріалів [3, с. 231].

Загалом, обліково-аналітичне забезпечення грає ключову роль у гарантуванні ефективності діяльності підприємства і представляє собою комплекс систематичних інструментів, що охоплюють бухгалтерський облік, фінансовий аналіз, управлінський облік та інші аналітичні процеси.

Розглянемо ж, чому ці складові такі важливі.

Перш за все, ведення бухгалтерського обліку дозволяє фіксувати всі господарські операції, забезпечувати точну та повну інформацію про грошові потоки підприємства, відстежувати витрати та доходи, а також визначати фінансовий стан підприємства.

Фінансовий аналіз надає можливість оцінювати фінансові результати підприємства, визначати чинники ризику та стратегічні напрямки для розвитку.

Управлінський облік допомагає керівництву планувати бюджет підприємства, відстежувати виконання планів, визначати ключові показники ефективності та забезпечує аналітичними даними для прийняття стратегічних рішень.

Саме тому, обліково-аналітична інформація повинна відповідати таким вимогам:

- чітко та достовірно відображати в зовнішній та внутрішній звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві;
- подавати суб’єктам безпеки інформацію про поточний рівень економічної безпеки шляхом розрахунку найважливіших якісних та кількісних показників;
- виявляти, ідентифікувати та відстежувати розвиток внутрішніх та зовнішніх викликів, ризиків та загроз;

- протистояти промисловому шпигунству та витоку конфіденційної інформації;
- формувати інформаційну базу для прийняття рішень у процесі управління економічною безпекою підприємства [4].

Отже, обліково-аналітичне забезпечення є важливою складовою управління підприємством, яке надає комплексну інформацію про фінансовий стан суб'єкта господарської діяльності та сприяє ефективності прийняття управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будько О. В. Моделювання системи обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку. *Проблеми економіки.* 2015. № 1 С. 285–291.

2. Загородній А. Г. Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2007. № 5 (76). С. 94–102.

3. Пуцентейло П. Р. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємства. *Інноваційна економіка.* 2015. № 58. С. 228–233.

4. Управління фінансово-економічною безпекою : навч. посібник / Кириченко О. А., Лаптєв С. М., Пригунов П. Я., Захаров О. І. ; за ред. чл.-кор. АПН України, проф. В. С. Сідака. К. : Дорадо-Друк, 2010. С. 13–112.

Пельовін Ярослав,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ПОДАТКОВОМУ АУДИТІ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Формулювання цілей статті. Метою проведення дослідження є поглиблення знань і розумінь технологій та інновацій податкового аудиту, що допоможуть покращити його роботу та взаємодію з підприємствами України.

Мета статті. Полягає у ретельному аналізі та обґрунтуванні важливості впровадження інформаційних технологій у систему державного фінансового контролю. Дослідження спрямоване на визначення ефективних стратегій та інноваційних підходів для оптимізації процесів контролю.

Постановка проблеми. Сучасний державний фінансовий контроль стикається з низкою викликів, пов'язаних із стрімким розвитком технологій та зростаючою складністю фінансових операцій. Попри значний потенціал інформаційних технологій у вдосконаленні процесів контролю, існують конкретні проблеми, що вимагають уваги та розгляду. Ці проблеми можуть включати, але не обмежуються, недостатню інтеграцію технологічних рішень у сучасну практику контролю, недостатню кількість кваліфікованих кадрів для роботи з інноваційними технологіями, а також питання щодо забезпечення безпеки та конфіденційності фінансових даних у цифровому середовищі. Розробка стратегій вирішення цих проблем може визначити успіх в інтеграції інформаційних технологій у сферу державного фінансового контролю та забезпечити стійкість фінансової системи держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У останні роки спостерігається тенденція до зростання ролі технологічних інновацій у всіх сферах життєдіяльності, у тому числі в податковому аудиті. Технологічні

інновації можуть використовуватися для підвищення ефективності податкового аудиту, автоматизації рутиних операцій, обробки великих обсягів даних, налагодження ефективного співпраці між аудиторами та іншими зацікавленими сторонами.

Дослідження, проведені в Україні

У 2023 році в Україні було проведено кілька досліджень, присвячених ролі технологічних інновацій у податковому аудиті.

У статті "Технологічні інновації в податковому аудиті: переваги та виклики" (Довгопільська, 2023) було проведено аналіз переваг та викликів використання технологічних інновацій у податковому аудиті. Авторка статті дійшла висновку, що технологічні інновації можуть значно підвищити ефективність податкового аудиту, але при цьому існують певні виклики, які необхідно враховувати при їх впровадженні. У статті "Аналіз досвіду застосування технологічних інновацій у податковому аудиті в Україні" (Мельник, 2023) було проаналізовано досвід застосування технологічних інновацій у податковому аудиті в Україні. Авторка статті дійшла висновку, що в Україні вже застосовується ряд технологічних інновацій у податковому аудиті, але цей досвід ще недостатньо розвинений.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років темі технологічних інновацій були присвячені різноманітні конференції та тренінги. Тенденція до популяризації даної теми, а також її безперервного розвитку, зумовлена реаліями сучасного суспільства. В контексті новітніх технологічних ідей та прогресивних тенденцій програмні рішення інноваційної розробки IDEA безумовно є двигуном змін у світі передових технологій.

Кардинальні макроекономічні зміни, які спостерігаємо в останні десятиліття, точно характеризує метафора Н.Д. Негропонте про «перехід від обробки атомів до обробки бітів» .Вони є результатом трансформаційних ефектів новітніх технологій загального призначення в галузі інформації та комунікації, що визначили формування цифрової економіки. Таке перетворення, за словами І.В. Спільник і М.С. Палюх [3], пришвидшує економічні та соціальні процеси, робить їх більш якісними. Інновації, безумовно, зачіпають всю систему інформаційного забезпечення процесу управління, а відтак, й її центральну ланку – інформаційну систему бухгалтерського обліку, де у хронологічному і систематичному порядку збирається, обробляється, зберігається, накопичується і узагальнюється інформація про діяльність господарюючого суб’єкта.

Проведений аналіз публікацій показав, що перспективи застосування у сфері бухгалтерського обліку й аудиту мають такі інформаційні технології, як:

– хмарні технології;
– технології програмних роботів та штучного інтелекту;
– технології блокчейн;
– технології роботи з великими масивами даних;
– Інтернет речей.

Розглянемо детальніше окремі з них у цьому контексті.

Хмарні технології – це технології зберігання і роботи з даними онлайн в хмарі, а не на жорсткому диску комп'ютера або ноутбука. Доступ до програм через хмару забезпечує вільний потік інформації, незалежно від того, де знаходиться користувач і який пристрій він використовуєте. Хмара також дає внутрішнім і зовнішнім користувачам можливість доступу до даних про діяльність підприємства, полегшуючи спільну роботу й обмін інформацією.

Основними перевагами використання хмарних технологій під час ведення бухгалтерського обліку і аудиту є:

– активне сприяння переходу з «паперового» на електронний варіант роботи та зберігання даних з використанням сховищ даних;
– забезпечення безперервності бізнесу на основі регулярного автоматичного резервного копіювання, зберігання архівних копій баз даних у хмарі, їх швидкого відновлення після аварії;
– мобільність використання баз даних, які розміщені на хмарі, у будь-якій точці світу, де є Інтернет і відповідні технічні засоби (планшет, комп'ютер, смартфон, ноутбук і т.п.);
– автоматичне оновлення програмних продуктів провайдерами без участі персоналу компанії та зменшення потреби в обслуговуванні апаратного забезпечення і комунікаційних мереж;
– масштабованість інфраструктури відповідно до зростання бізнесу;
– суттєве зниження капітальних витрат користувачів інформаційних технологій (на побудову центрів обробки даних, закупівлю серверного й мережевого обладнання, апаратних і програмних рішень щодо забезпечення безперервності й працездатності), які перебирають на себе провайдери.

Разом із тим використання хмарних технологій пов'язане з певними проблемами. Наприклад такими, як:

– відсутність чітких угод щодо рівнів обслуговування ускладнює процес оцінки клієнтами міри безпеки та розробку власних заходів із забезпечення виконання своїх стандартів та стандартів контролюючих організацій;

– необхідність постійного підключення до Інтернету. Натомість у населених пунктах, які віддалені від інформаційно-комунікаційних центрів, ймовірність технічних і технологічних проблем доступу до Інтернету може бути великою. З іншого боку, у перспективі з розвитком технологій 3G, 4G і 5G, супутникових і мобільних транспортних середовищ цей недолік буде практично виключений.

Технології програмних роботів та штучного інтелекту. Прикладом використання технологій програмних роботів і штучного інтелекту для автоматизації бізнес-процесів на підприємствах є технологія роботизованої автоматизації бізнес- процесів (Robotic process automation, RPA). У традиційних системах розробник створює список дій для автоматизації завдання з використанням програмних інтерфейсів (API) або мови сценаріїв. Натомість у RPA програмний робот відтворює дії людини, взаємодіючи з інтерфейсом системи. RPA-система розробляє список дій, спостерігаючи за тим, як користувач виконує завдання в графічному інтерфейсі програми.

Технології блокчейн. З блокчейн (в перекладі з англ. blockchain — ланцюжок з блоків) пов'язують революцію в інформаційній інфраструктурі, яка лежить в основі фінансових послуг і багатьох інших сферах діяльності. Застосування технології блокчейн веде до створення реєстру або облікової книги записів про події у цифровому середовищі. При цьому одного разу записана інформація не може бути змінена або знищена, оскільки кожна нова транзакція підтверджується історією попередніх. Отже, технологія блокчейн дозволяє створити базу даних з високим рівнем захисту від фальсифікації чи знищення записів, щоб дозволило приховати певну діяльність.

З'явилось таке поняття як інтегрований ідентифікатор. Інтегрований ідентифікатор – це централізований ідентифікатор, який дає можливість клієнтам отримати доступ до різноманітних бізнес-послуг з єдиної мережі. Ризики та атаки включають витік особистих даних, централізоване управління, обмеження аудиту та тривалі процедури розслідування порушень.

Унікальні ідентифікатори дозволяють ідентифікувати запитувача, щоб отримати доступ до послуги або місця. Такого роду дані часто включають будь-які дані, які можуть бути пов'язані з конкретною особою, включаючи персональні дані, біометрію та особисті документи.

Отже, використання новітніх технологій відіграє ключову роль у переході на наступну фазу цифровізації економіки, яка отримала назву «Індустрія 4.0». Слід визнати, що за цих умов чітке розуміння хмарних технологій, блокчейн, програмного забезпечення для автоматизації та інших суміжних технологій сприятиме підвищенню професійної цінності аудиторів у сучасному світі та їх успішній кар'єрі.

Висновки з даного дослідження. Відповідно до викладеного матеріалу, перспективи розвитку та впровадження як в податковий аудит, так і загалом для процесів пов'язаних з бухгалтерським обліком, хмарних технологій, технологій RPA, штучного інтелекту, блокчейну, та Інтернету речей відповідає вимогам сьогодення, які продиктовані розвитком інформаційних технологій. Застосування новітніх технологій вимагає реорганізації податкового аудиту й бухгалтерського обліку загалом на підприємстві, веде до автоматизації окремих сфер професійної діяльності бухгалтерів та аудиторів і ставить завдання здобуття ними нових вмінь і навичок, постійного вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довгопільська А. М. Технологічні інновації в податковому аудиті: переваги та виклики. *Економіка та держава*. 2023. № 3. С. 37–40.
2. Мельник О. І. Аналіз досвіду застосування технологічних інновацій у податковому аудиті в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія економічна.* 2023. Вип. 33. С. 140–145.
3. Спільник І. В., Палюх М. С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1–2. С. 83–96.

Пустовгар Володимир,
здобувач другого (магістерського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ВПЛИВ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ МЕТОДІВ І МОДЕЛЕЙ НА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ У БІЗНЕСІ ТА ОПОДАТКУВАННІ

У сучасному світі, де бізнес-операції стають все більш складними, обліково- аналітичні методи і моделі, а також інформаційні системи і технології в бізнесу та оподаткуванні відіграють важливу роль у спрощенні процесу управління та прийняття рішень.

Обліково-аналітичні методи і моделі допомагають у зборі, обробці, аналізі та інтерпретації фінансової інформації. Вони включають в себе бухгалтерський облік, фінансовий аналіз, бюджетування, прогнозування та інше.

Інформаційні системи і технології в бізнесу допомагають організаціям ефективно управляти своєю діяльністю. Вони можуть включати в себе системи управління базами даних, системи планування ресурсами підприємства (ERP), системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) та іншу спеціалізовану програмне забезпечення.

Інформаційні системи в бізнесу використовуються для автоматизації рутинних процесів, збереження та обробки великих обсягів даних, а також для підтримки прийняття рішень на різних рівнях управління.

1. **Системи управління базами даних (DBMS)**: Це програми, які дозволяють створювати, оновлювати та керувати базами даних. Вони забезпечують ефективне збереження, пошук та аналіз даних.

2. **Системи планування ресурсами підприємства (ERP)**: Це комплексне програмне забезпечення, яке інтегрує всі основні бізнес-процеси організації, такі як фінанси, логістика, виробництво, закупівлі та продаж.

3. **Системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM)**: Це системи, які допомагають організаціям краще розуміти своїх клієнтів, відстежувати взаємодію з ними та покращувати відносини з ними.

4. **Аналітичні системи**: Це системи, які використовуються для аналізу даних та отримання цінних висновків. Вони можуть включати в себе системи бізнес- аналітики (BI), системи обробки даних (DWH) та інструменти машинного навчання.

5. **Системи електронної комерції**: Це онлайн-платформі, які дозволяють організаціям продавати свої товари і послуги через інтернет.

Інформаційні технології (ІТ) відіграють важливу роль у сучасному бізнесі та оподаткуванні, оскільки вони допомагають автоматизувати рутинні процеси, покращують ефективність обліку та аналітичних методів, а також спрощують прийняття управлінських рішень[4].

Вплив ІТ на обліково-аналітичні методи в бізнесі:

- **Автоматизація облікових процесів**: ІТ дозволяють автоматизувати багато рутинних облікових процесів, що зменшує кількість помилок і покращує ефективність обліку [4].
- **Покращення аналітичних методів**: Застосування ІТ може покращити аналітичні методи шляхом надання швидкого доступу до великої кількості даних і використання передових аналітичних інструментів [5].
- **Прийняття рішень**: ІТ можуть допомогти менеджерам приймати краще обґрунтовані рішення шляхом надання точної, своєчасної та релевантної інформації [5].

Вплив ІТ на оподаткування:

- **Автоматизація податкового обліку**: ІТ можуть автоматизувати розрахунки податків, що зменшує кількість помилок і спрощує подачу податкових декларації [4].
- **Податкове планування**: Застосування ІТ може полегшити податкове планування шляхом надання точної і своєчасної інформації про фінансовий стан організації [6].
- **Податковий контроль**: ІТ можуть полегшити процес податкового контролю за допомогою автоматизованих систем перевірки та моніторингу [7].

Обліково-аналітичний підхід, підтримання сучасної ІТ, може значно покращити ефективність бізнес-операції та оподаткування. Однак для досягнення цього потрібне глибоке розуміння не лише облікових принципів і податкового законодавства, але й ІТ-технології.

Використання цих систем і технологій може значно покращити ефективність бізнес-операцій і допомогти організації залишитися конкурентоспроможною в сучасному цифровому світі. Завдяки цьому можна досягти значного прогресу у роботі будь-якої організації. Однак для ефективного використання цих систем потребується глибоке розуміння їх функціональності та можливостей.

Також необхідно постійно слідкувати за новими трендами і технологіями, щоб завжди бути на крок попереду. Завдяки цьому можна досягти значного прогресу у роботі будь-якої організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформаційні системи в бізнесі : посібник / за ред. В. В. Коваленка, О. В. Лозовського. К. : КНЕУ, 2001.
2. Податкове право України : навчальний посібник / за ред. В. М. Литвинова, В. М. Шаповалова. К. : Юрінком Інтер, 2002.
3. Сучасні інформаційні технології в бізнесі : навчальний посібник / за ред. В. В. Коваленка, О. В. Лозовського. К. : КНЕУ, 2001.
4. Адамська І. Є. Інформаційні технології та моделювання в обліку, оподаткуванні, аналізі та аудиті. URL : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31083/1/100.PDF
5. Буяк Л. М. Інформаційно-аналітичні технології в бізнесі. URL : https://www.wunu.edu.ua/opp/fkit/upravliny_proektamu/vubirkovi/Informatsiino-analitychni_tekhnolohii_v_biznesi/Syllabus.pdf
6. Людвенко Д. В. Проблеми та шляхи використання інформаційних технологій у сфері обліку та аудиту. URL : http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/6162.pdf
7. Томушук І. XV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. URL : http://repository.vsau.org/getfile.php/23842.pdf
8. Актуальній проблеми розвитку бізнес-технологій в сучасних умовах глобалізаційних процесів URL : https://khai.edu/assets/files/nauka/zbirnik-tez-2021.pdf

Соболь Марія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Новицька Н. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ДИНАМІКА ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Обв'язок кожного громадянина сплачувати податки та подавати податкову декларацію (ст. 67 Конституції). Проте у більшості фізичних осіб не виникає обов'язку подавати декларацію про майновий стан та доходи (далі – декларацію), оскільки за них податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) сплачує податковий агент. Проте особи, які отримували у звітному році певні види доходів (від підприємницької діяльності, від оренди майна, від продажу майна, інвестиційні доходи та ін.) зобов'язані це робити до 1 травня року наступного за звітним. До кінця року можуть подати декларацію особи, які подали до ДПС заяву про необхідність збору підтверджуючих документів для декларування іноземного доходу [1].

Згідно чинного українського законодавства передбачене право на отримання податкової знижки, якщо особа бажає ним скористатися декларацію можна подати до кінця року наступного за звітним. До 1 серпня громадяни зобов'язані сплатити податкове зобов'язання з ПДФО та військового збору згідно з задекларованими доходами.

За результатами кампанії декларування у 2018 році громадянами і особами, які здійснюють незалежну професійну діяльність, подано більше ніж 622 тис. декларацій. Задекларований дохід склав 73,1 млрд грн, що на 9,9 млрд грн, або на 16 % більше, ніж у попередньому році [3]. Підсумки деклараційної кампанії 2019 року свідчать про зростання добровільності сплати податків. З початку 2019 року понад 596 тис. громадян України подали декларації, повідомивши, що загалом у 2018 році вони отримали 94,4 млрд гривень. Сума сплаченого ПДФО та військового збору склала близько 3,4 та 0,5 млрд грн [2].

У 2020 р. загальний задекларований платниками податків дохід склав 94,5 млрд грн, що майже на 11 млрд грн, або на 13 % більше ніж за аналогічний період минулого року. Податкові зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб платниками податків визначено у сумі 2,7 млрд грн, з військового збору – 0,4 млрд грн.

Зазначимо, що суттєво збільшилися податкові зобов'язання у жителів Дніпропетровської області (+71,5 млн грн), Київщини (+37,8 млн грн) та Львівщини (+27,2 млн грн) [3].

У 2022 р. громадяни подали близько 249 тис. декларацій. Загальний задекларований дохід склав 139,7 млрд грн, збільшившись на 30,9 млрд грн (28 %) порівняно з попереднім роком. До бюджету за результатами декларації кампанії сплачено ПДФО в сумі 3 726,6 млн грн, що на 1 031,5 млн грн, або на 38 % більше порівняно з попереднім роком. Встановлено військовий збір у розмірі 996 млн. грн., що відповідає 572,3 млн грн [4].

Під час воєнного стану проходить уже друга деклараційна кампанія. Кількість поданих декларацій знизилася, адже багато громадян втратили роботу або змінили резидентство через пошуки більш безпечних умов життя. У 2022 р. загалом було подано майже 348 тис. декларацій, а у 2023 (станом на 21.08.2023) на 39 % менше: лише 212 тис. декларацій. Важливо, що значно знизилися сума загального оподатковуваного доходу, і відповідно, задекларованого до сплати ПДФО і військового збору. При цьому, на 6 % зросла сума неоподатковуваного доходу (в розрахунку на 1 декларацію – на 73 %) [1].

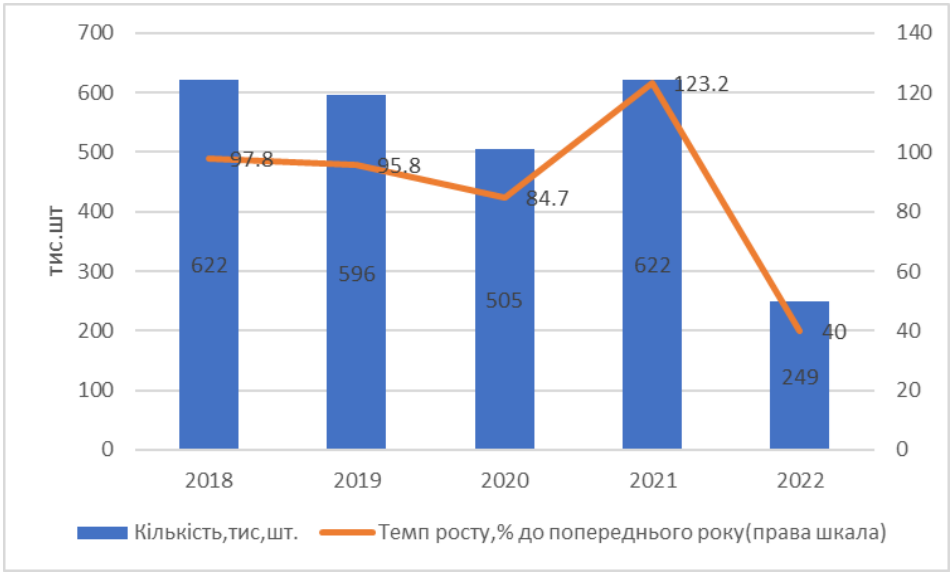

Рисунок 1 – Динаміка кількості поданих декларацій упродовж 2019–2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі запиту про отримання до публічної інформації від ДПС.

Отже, за період з 2018 по 2022 рік спостерігаються коливання кількості поданих декларацій про майновий стан і доходи (рис. 1). Темп зростання кількості поданих становили: 2018 р. – 97,8 %, 2019 р. – 95,8 %, 2020 р. – 84,7 %, 2021 р. – 123,2 %, а 2022 р. – лише 40 %. Упродовж 2018–2020 рр. кількість поданих декларації зменшувалась, проте в 2021 р. зросла порівняно з попереднім роком на 23,3 %. Натоміть в 2022 р. показник зменшився в 2,5 рази, що можна пояснити значними політичними та економічними змінами в країні, а також можливістю не подання декларацій через воєнний стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дячкіна А. Хто має подавати декларацію про доходи у 2023 році – роз'яснення. *Економічна правда.* URL : https://www.epravda.com.ua/news/2023/03/3/697645/ (дата звернення: 23.11.2023).

2. Державна податкова служба підбила підсумки деклараційної кампанії 2019 року / Пресслужба Держ. податкової служби України : офіційний вебсайт tax.gov.ua. URL : https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/391203.html (дата звернення: 22.11.2023).

3. Деклараційна кампанія- 2020: громадяни задекларували 94,5 млрд гривень, або на 11 млрд грн більше минулого року / Пресслужба Держ. податкової служби України : офіційний вебсайт tax.gov.ua. URL : https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/426397.html (дата звернення: 22.11.2023).

4. Громадяни задекларували 139,7 млрд грн доходів, отриманих протягом минулого року / Пресслужба Держ. податкової служби України : офіційний вебсайт tax.gov.ua. URL : https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/604506.html (дата звернення: 22.11.2023).

5. Національне агентство з питань запобігання корупції. Чи обов'язково подавати декларації під час війни? / НАЗК. URL : https://nazk.gov.ua/uk/novyny/chy-obov-yazkovo-podavaty-deklaratsiyi-pid-chas-vijny/ (дата звернення: 24.11.2023).

Умаров Артем,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

У сучасному світі, що стрімко розвивається, інформаційні технології не лише стали необхідністю, але й визначальним чинником у різноманітних сферах діяльності. Бухгалтерський облік, як важливий елемент фінансового управління, не залишається осторонь цього технологічного прогресу. Сучасні інформаційні технології в бухгалтерському обліку перетворюють традиційний підхід до фінансової звітності та контролю за ресурсами підприємства. Цей процес визначається не лише автоматизацією всіх операцій, а й застосуванням аналітичних та прогностичних інструментів, що сприяють прийняттю стратегічно-обґрунтованих управлінських рішень. У даному контексті важливо вивчити та розглянути вплив інноваційних технологій на бухгалтерію, визначити їхню роль у поліпшенні якості облікової інформації та забезпеченні ефективного управління фінансовими ресурсами.

Насправді, наразі в світі існує досить багато технологій для ведення бухгалтерського обліку. Звісно, в більш розвинених країнах використовуються більш сучасні, більш гнучкі та точні технології, що дозволяють більш швидко, правильно та легко отримувати необхідні результати.

В Україні практика використання новітніх технологій тільки починає свій розвиток, як і більшість країн з перехідною економікою. Наразі підприємства та бізнеси України використовують такі технології як: автоматизовані програми, хмарні технології, штучний інтелект, технології блокчейн та інші. Основні переваги та недоліки провідних технологій в Україні зображено в таблиці 1:

Таблиця 1 – Переваги та недоліки використання цифрових технологій в бухгалтерському обліку

Назва технологій	Переваги	Недоліки
1	2	3
Програмне забезпечення та штучний інтелект	- Забезпечення неперервної роботи системи та ефективне виконання поточних бізнес-процесів; - Гарантування точності введення даних та оцінки результатів діяльності; Забезпечення сумісності технології автоматизації роботи (RPA) з будь-якими використовуваними компанією додатками; - Автоматизація найбільш трудомістких, стандартизованих та правилам підкорених завдань, які легко піддаються структуризації; - Звільнення бухгалтерів від рутинних обов'язків та звільнення часу для виконання інтелектуальної роботи; - Позбавлення підприємства необхідності у покупці, підтримці та оновленні інформаційних технологій, включаючи відповідне програмне та технічне забезпечення; - Доступність для всіх типів компаній.	- Роботизація застосовується до операцій і процесів, які мають нестандартні сценарії та потребують прийняття рішень на основі аналізу конкретних ситуацій. - На даному етапі розвитку програмні роботи можуть обробляти лише структуровані дані за шаблонами та виконувати завдання, що базуються на чітко визначених параметрах. - У сфері бухгалтерського обліку під роботизацію потрапляють переважно стандартизовані операції, зокрема зі збору і обробки первинних даних, складання фінансової звітності, які виконуються за визначеними правилами.
Хмарні технології	- Активне сприяння переходу від "паперового" до електронного формату роботи та зберігання даних за допомогою використання сховищ даних; - Забезпечення безперервності бізнесу шляхом регулярного автоматичного резервного копіювання, зберігання архівних копій баз даних у хмарі та швидкого відновлення після аварій; - Мобільність використання баз даних, розміщених у хмарі, в будь-якому місці світу з наявністю Інтернету та відповідних технічних засобів (планшет, комп'ютер, смартфон, ноутбук і т.д.);	- Відсутність чітких угод щодо рівнів обслуговування ускладнює оцінку клієнтами рівня безпеки та розробку власних заходів для забезпечення виконання стандартів і вимог контролюючих організацій. - Постійне підключення до Інтернету є обов'язковим, що може створювати труднощі, зокрема в населених пунктах, що знаходяться віддалено від інформаційно-комунікаційних центрів, де існує значна ймовірність технічних і технологічних проблем доступу до Інтернету.

Продовження таблиці

1	2	3
	- Автоматичне оновлення програмних продуктів провайдерами без участі персоналу компанії та зменшення потреби в обслуговуванні апаратного забезпечення і комунікаційних мереж.	- Зростання кількості підключень до сервісів викликає питання доступу, і для ефективної управлінської практики IT-менеджерам рекомендується організовувати централізований процес авторизації, де кожен запит від бізнес-підрозділу передається спочатку до IT-відділу.
Технології блокчейн	- Гарантування прозорості та абсолютної впевненості щодо права власності та історії активів, а також наявності та характеру зобов'язань; - Забезпечення цілісності облікових даних завдяки інтеграції цієї технології з типовими обліковими процедурами.	- Висока залежність від енергії та вартість створення та впровадження, сповільнення транзакцій при збільшенні навантаження на систему, різноманітність блокчейнів та неоднозначні перспективи їх використання, що стосуються як технічних (загроз мережі, користувача, цілісності системи), так і технічно-економічних аспектів (збільшення вартості при збільшенні транзакцій). - Відсутність конфіденційності даних, різке зростання вартості використання зі збільшенням обсягу транзакцій, присутність альтернативних рішень, які усувають зазначені недоліки.

Джерело: сформовано автором за даними [2].

В більшій мірі ці способи ведення обліку тільки починають активно використовуватись підприємствами. Дещо інше можна сказати про бухгалтерські програми, до яких відносяться 1С:Бухгалтерія, Oracle ebusiness suite, АККОРД тощо. Метою цих програм є пришвидшення, полегшення та ефективність збору, збереження, обробки та пошуку інформації. Найбільше використовують саме 1С:Бухгалтерія та Oracle, тому що вони охоплюють більші спектри роботи та показують найбільш точні результати [1].

Вагомими кроками в поліпшенні та цифровізації бухгалтерського обліку нашої країни є деякі зміни в законодавстві.

Першим впровадженням став Закон України №45 від 05.10.2017 року «Про електронні документи та електронний документообіг», що дозволив переводити всі документи, декларації тощо в електронний вигляд. Узгодження даного закону дозволяє швидко та точно знаходити необхідні документи, підписувати їх тощо. Така практика має великий плюс в тому, що «папірці» можуть загубитися, навпроти як в електронному вигляді будуть залишатися в базах даних [3].

Другою вагомою зміною є впровадження електронного підпису. Регламентує використання даного виду підпису Закон України від 14.01.2020 № 440 «Про електронні довірчі послуги». Відповідно до даного закону, він регулює взаємовідносини між юридичними та фізичними особами, які є суб'єктами владних повноважень, у процесі надання та отримання електронних довірчих послуг. Також закон визначає процедури, пов'язані з наданням цих послуг, контроль за виконанням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг та основні організаційно- правові принципи електронної ідентифікації [4].

Отже, потроху країна стає на шлях цифровізації обліку та звітності, залучує нові технології, кваліфікує робітників за новими методами та стандартами, корегує старе законодавство. Найбільшими в сфері використання є програмне забезпечення, хмарні технології тощо. Вони значно спрощують та піднімають ефективність та правильність ведення бухгалтерського обліку. Звісно, що є деякі недоліки та загрози переходу надважливої інформації в руки зловмисників та інших «зацікавлених» персонажів, проте, як правило, це поодинокі випадки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Понуріна Л. О., Артюх О. В. Сучачні інноваційні технології в бухгалтерському обліку. *Новий погляд на реформування економіки та управління* : матеріали науково-практичної конференції. 2021. URL : http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13196/1/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%20%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D0%B2%20%D0%B1%D1%83%D1%85%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%83.pdf (дата звернення: 14.11.2023).

2. Костюченко І. А., Гливенко В. В. Цифрові технології у сфері бухгалтерського обліку. Тези доповідей VIII Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 25 листопада 2022 р. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. С. 126–128. URL : http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/26296/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_2022_-126-128.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 14.11.2023).

3. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV : станом на 1 серп. 2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text (дата звернення: 14.11.2023).

4. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII : станом на 1 січ. 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text (дата звернення: 14.11.2023).

Ярошенко Маргарита,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасних умовах економічного розвитку, обліково-аналітичні методи є важливим інструментом для ефективного управління підприємством. Використання цих методів в комплексі дозволить отримувати широкий збір інформації про свою діяльність, приймати обґрунтовані управлінські рішення та досягати успіху в бізнесі. Більшість науковців трактують поняття «обліково-аналітичні методи» як сукупність методів, які використовуються для збору, обробки та аналізу інформації про діяльність підприємства. Вони дозволяють підприємствам отримувати уявлення про свою фінансову ситуацію, результати діяльності та позиції на ринку [1, с. 13].

Удосконалення методів аналізу фінансових показників дозволило підприємствам більш точно оцінювати свою фінансову стійкість, ефективність використання ресурсів та перспективи розвитку. Однак, внаслідок повномасштабного вторгнення [2], економічний стан в Україні набув негативних тенденцій, і підприємствам довелося вжити заходів для адаптації до нової економічної ситуації, зокрема, частина знизили витрати, інші змінили структуру виробництва та реалізації тощо.

Незважаючи на складні умови, такі як: не прогнозованість розвитку ситуації в Україні; непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу; недостатня кількість кваліфікованих працівників; деякі підприємства все таки змогли продовжити зростання. Це пов'язано з такими факторами, як: відсутність конкуренції в певних сегментах ринку; забезпечення доступу до дешевих ресурсів; розробка нових ефективних технологій.

У 2023 році війна триває, але ситуація в економічному секторі поступово покращується, зокрема і завдяки фінансуванню від міжнародних партнерів. Зберігаючи такий темп розвитку, можна стверджувати, що в майбутньому підприємства зможуть відновити зростання та вийдуть на довоєнний рівень функціонування [3].

Так, обліково-аналітичні методи в системі управління підприємством також набувають все більшого значення. Це пов'язано з наступними факторами:

1. Сучасне бізнес-середовище є дуже конкурентним і динамічним. Обліково-аналітичні методи допомагають підприємствам краще розуміти своє середовище та приймати більш адаптивні рішення.

2. Розвиток інформаційних технологій дозволяє автоматизувати обліково-аналітичну роботу, що підвищує її ефективність.

3. Сучасні інвестори та кредитори вимагають від підприємств надавати більш детальну фінансову інформацію. Обліково-аналітичні методи допомагають підприємствам правильно зібрати та надати цю інформацію.

В системі управління підприємством використовуються різні обліково-аналітичні методи, зокрема:

1. Бухгалтерський облік: є основою для збирання та обробки інформації про діяльність підприємства. Він дозволяє підприємствам вести облік своїх доходів, витрат, активів та зобов'язань.

2. Аналітичний облік: дозволяє вести детальний облік своїх фінансових операцій. Це дозволяє їм краще розуміти свою фінансову ситуацію та виявляти тенденції в її розвитку.

3. Фінансовий аналіз: дозволяє оцінити свою фінансову ситуацію та виявити тенденції в її розвитку.

4. Комерційний аналіз: дозволяє оцінити свою конкурентоспроможність на ринку.

5. Маркетинговий аналіз: дозволяє оцінити свій маркетинговий потенціал та розробити ефективні маркетингові стратегії.

Враховуючи теперішню ситуацію в країні, підприємствам важливо використовувати обліково-аналітичні методи в системі управління підприємством, зокрема:

1. Для оцінки фінансової стійкості підприємства можна використовувати такі показники, як співвідношення власного капіталу до активів, співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань та коефіцієнт покриття відсоткових платежів. Аналіз цих показників дозволяє підприємствам

оцінити свою здатність виконувати фінансові зобов'язання та приймати рішення про інвестиції та розширення.

2. Для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства можна використовувати такі показники, як рентабельність продажів, рентабельність активів та рентабельності власного капіталу. Аналіз цих показників дозволяє підприємствам оцінити ефективність своєї діяльності та приймати рішення про оптимізацію витрат та підвищення продуктивності.

3. Для оцінки конкурентоспроможності підприємства на ринку можна використовувати такі показники, як частка ринку, темпи зростання продажів, рівень рентабельності продажів та рівень задоволення клієнтів. Аналіз цих показників дозволяє підприємствам оцінити свою конкурентоспроможність і приймати рішення про розробку маркетингових стратегій.

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що в сучасних умовах економічного розвитку, обліково-аналітичні методи є важливим інструментом для ефективного управління підприємством. Вони дозволяють підприємствам отримувати уявлення про свою фінансову ситуацію, результати діяльності та позиції на ринку. Враховуючи складність ситуації в економічному секторі країни, підприємства все таки продовжують зростання та адаптацію до нової економічної ситуації. Так, обліково-аналітичні методи в системі управління підприємством також набувають все більшого значення. Це пов'язано з тим, що ці методи допомагають підприємствам краще розуміти своє середовище та приймати більш адаптивні рішення; дозволяють автоматизувати обліково-аналітичну роботу, що підвищує її ефективність; допомагають підприємствам правильно зібрати та надати цю інформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар М. І. Обліково-аналітична інформація в управлінні підприємницькою діяльністю. *Економічний аналіз*. 2010. № 6. С. 13–16.

2. Про введення воєнного стану в Україні : Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. Дата оновлення : 10.11.2023. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення: 15.11.2023).

3. Як українська економіка пережила 2022 рік. URL : https://www.bbc.com/ukrainian/features-64008306 (дата звернення: 15.11.2023).

4. Як почуваються малий і середній бізнеси під час війни. Результати дослідження. *Економічна правда*. URL : https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/6/703949/ (дата звернення: 15.11.2023).

СЕКЦІЯ 2
БІЗНЕС-АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Керівник секції: Остапенко Я. О., канд. екон. наук, доцент

Адамовська Аліна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Однією з основних труднощів, що виникають у сфері аналітичного забезпечення на підприємствах, полягає у складнощах обробки великого об'єму різнорідної інформації. В умовах сучасного бізнесу важливість оперативного ухвалення управлінських рішень на основі надійних та об'єднаних даних надто зростає для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Особливо важливим стає використання підходу, заснованого на даних (data-driven), у управлінській діяльності, що породжує потребу в удосконаленні засобів статистичної та аналітичної обробки даних для їх ефективного агрегування та візуалізації. Для вирішення цих завдань компанії впроваджують системи бізнес-аналітики.

Збільшення обсягів інформації призводить до нових викликів у сфері оперативної обробки та аналізу даних. Розглянемо кілька проблем, які виникають у традиційному аналізі даних:

- необхідна інформація міститься у різних джерелах: 1С, SAP, BAS, самописні системи, бази даних, Google-таблиці, файли Excel тощо;
- тривале формування звітів обліковою системою;
- необхідність звертатися до ІТ-відділу з метою доопрацювання існуючих звітів чи створення нових;

- інформація у різних звітах може відрізнятися, немає єдиного підходу до консолідації даних.

Всі вищезазначені труднощі призводять до відсутності точної та своєчасної інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень. Для підприємств важливо мати чітке уявлення про свої дані, і для досягнення цього мети використовуються інструменти бізнес-аналітики [1].

Спочатку слід розібратися в тому, що означає термін "бізнес-аналітика". Термін "Business Intelligence" (бізнес-аналітика) з'явився у 1989 році і був представлений Говардом Дреснером з Gartner Group, який пропонував комп'ютерні моделі для прийняття рішень. Мета цього терміну полягала в описі методів і концепцій для покращення прийняття бізнес-рішень за допомогою комп'ютеризованих систем підтримки прийняття рішень. Розвиток цих програм триває і надалі, дозволяючи перетворювати дані в ідеї.

Дж. Франкенфілд стверджує, що "бізнес-аналітика (BI) входить в процедурну та технічну інфраструктуру, яка збирає, зберігає та аналізує дані, отримані в ході діяльності компанії". BI - це широкий термін, який охоплює інтелектуальний аналіз даних та процесів, порівняльний аналіз і описову аналітику. За допомогою BI здійснюється аналіз усіх даних, створених бізнесом, і BI надає легкі для перегляду звіти, тенденції та показники ефективності, які обґрунтовують управлінські рішення [2].

Системи бізнес-аналітики дозволяють виявляти закономірності у поведінці клієнтів та проводити порівняльний аналіз партнерів у кожному з каналів продажу. Також значущою перевагою є можливість оптимізації та скорочення витрат через більш системний та структурний аналіз. Зменшення надмірних запасів є однією з найбільш очевидних та простих змін, яка призведе до зростання прибутку. Впровадження систем бізнес-аналітики полегшує управління запасами та закупівлями, сприяючи кращому визначенню термінів замовлення та обсягу поставки. Згідно з дослідженням компанії Garner Analytics, від 70 до 80 % корпоративних

BI проєктів зазнають невдачі. Під час впровадження та розробки компанії стикаються з різними проблемами, серед яких основними є опір працівників та низька якість даних [3].

Опір працівників щодо будь-якого нововведення є суттєвою перешкодою для досягнення успіху. Працівники протистоять змінам, якщо їхні поточні методи не є виснажливими та трудомісткими. Компанії помиляються,

вважаючи, що впровадження нової системи автоматично призведе до її використання працівниками. Для подолання опору до змін важливо залучати всіх майбутніх користувачів до процесу впровадження. Завершивши впровадження, працівники будуть знайомі з принципами роботи системи, що полегшить їхню адаптацію до змін.

Щодо проблеми низької якості даних, вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу на всіх рівнях управління. Покращення якості даних, зменшення кількості помилок та неточностей, стає завданням всіх працівників підприємства, оскільки якість даних впливає на достовірність отриманої інформації та прийняття подальших рішень.

На сьогодні існує значна кількість BI-систем від різних світових вендорів (Microsoft, IBM тощо) та невеликих компаній, які реалізують різноманітні функції.

Сучасна орієнтація бізнесу на дані відкриває перед підприємствами нові можливості для оптимізації витрат, підвищення ефективності та здобуття конкурентних переваг. Це досягається за допомогою більш системного використання та інтеграції даних в операційні процеси управління та стратегічні бізнес-рішення [4]. На підприємстві важливо розуміти необхідність збору, зберігання та аналізу внутрішніх та зовнішніх даних з метою використання отриманих результатів в бізнес-інтелект системі для оптимізації бізнес-процесів.

Отже, бізнес-аналітика представляє собою поєднання інтелектуального аналізу даних, їх візуалізації, аналітики, інструментів та інфраструктури для покращення прийняття рішень на основі даних. Впровадження системи бізнес- аналітики є тривалим процесом, який вимагає певних компетенцій. Застосування систем бізнес-аналітики є неперервним процесом, який відкриває нові можливості для використання інформації та даних на підприємстві. Тому розумно зосереджувати майбутні дослідження на вивченні сучасних методів бізнес-аналітики, порівнянні різних систем і більш детальному розгляді процесу їх впровадження в систему управління підприємством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. What is Business Intelligence (BI). URL : https://www.igiglobal.com/dictionary/businessintelligence-bi/3044 (дата звернення: 11.11.2022).

2. Jake Frankenfield. What Is Business Intelligence (BI) Types, Benefits, and Examples. URL : https://www.investopedia.com/terms/b/business-intelligence-bi.asp

3. Філіпова Л. Я. Системи бізнес-аналітики: сучасні тенденції розвитку. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 1. С. 43–48.

4. Дмитришин Б. В., Боровий М. В. Бізнес-аналітика та її роль в управлінні конкурентоспроможністю підприємства. *Центральноукраїнський науковий вісник*. 2020. № 5. С. 214–220.

Бодун Вікторія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Використання інноваційних технологій в управлінні бізнес-процесами сучасних підприємств передбачає застосування нових форм і способів у розвитку виробничо- збутової діяльності, що дають змогу забезпечити підвищення їх ефективності за допомогою застосування передових методів та інструментів управління або наукових знань. Ефективний розвиток різних систем залежить від процесів, що відбуваються в інноваційній діяльності, які зачіпають сфери науки, техніко-технологічної сфери за допомогою соціально-економічних перетворень. Поява нововведень носить циклічно-хвилеподібний характер, який забезпечує постійний розвиток системи, пов'язаний із фазами економічних науково-технічних циклів (концепція хвиль Н. Д. Кондратьєва), економічною динамікою відтворювальних процесів (концепція економічної динаміки і циклів Й. Шумпетера) [3].

Під терміном «інновація» маємо на увазі виведення на ринок абсолютно нового або вдосконаленого продукту і послуг інтелектуальної діяльності людини, які володіють високим науково-технічним потенціалом і новими споживчими якостями. Тобто інноваційні технології в прикладному аспекті дають змогу серйозно підвищити ефективність існуючої системи.

Відзначимо, що життєвий цикл інновації включає фази впровадження, комерціалізації та стабільної реалізації нововведень, поширення і перетворення у традиційний продукт.

Також відомо, що існуюча парадигма Ф. Тейлора до початку XXI ст. багато в чому виробила свій потенціал. Слід зазначити, що перші принципи функціонально- орієнтованого підходу були запропоновані Ф. Тейлором, коли складні процеси були розділені на прості з виділенням функцій

планування і контролю [3]. Поряд із цим такий поділ процесів у діяльності сучасних промислових підприємств стає складним і витратним підходом, наприклад на виробничому підприємстві за видами технологічних ланцюжків виділено близько 25 процесів, за якими потрібно закріпити відповідну кількість відповідальних керівників.

Зокрема, Г. Хамер у своїх роботах виділяє такі ключові управлінські проблеми, які дадуть змогу фахівцям повною мірою використовувати можливості впровадження суперінновацій і створити міцний фундамент для отримання необхідних конкурентних переваг [4]:

- здатність стратегічної адаптації бізнесу підприємств до мінливого бізнес- середовища;
- перетворення інновацій на щоденні турботи персоналу;
- створення сприятливої атмосфери, що сприяє максимальному залученню персоналу в інновації.

Як видно з досліджень провідних компаній, що займаються розробленням і реалізацією інноваційних проектів, на початковому етапі конструювання техніко-управлінських рішень проводиться із застосуванням спеціального програмного забезпечення, а потім здійснюється виготовлення дослідних зразків на невеликих підприємствах, тим самим оптимізуючи затратний складник. Для цього на базі підприємств створюються спеціальні технопарки під керівництвом висококваліфікованих фахівців і розробників. Створення технопарку сприяє появі нових робочих місць, розвитку нових технологій, а для підприємств – переходу на інноваційний розвиток і підвищенню конкурентоспроможності [1].

Звісно, що проблематика якісного управління інноваційною діяльністю підприємства вирішується за допомогою залучення висококваліфікованих управлінців на основі їх безперервного навчання, що низці випадків виявляється недостатньо ефективним. Причини неефективного використання інноваційних технологій в управлінні бізнес-процесами підприємства визначаються складнощами в їх утриманні та використанні, а також у сприйнятті й практичному використанні їх через недостатність отриманих знань.

Численні дослідження свідчать про те, що інноваційні технології порівнюють із таким методом, як реінжиніринг бізнес-процесів, який радикально перебудовує бізнес-процеси підприємства, синхронізуючи мету підприємства і вимоги споживча. На противагу реінжиніринговим технологіям багато дослідників розглядають природу вдосконалення ключових бізнес-процесів на основі системи менеджменту якості.

Важливою технологією в управлінні бізнес-процесами підприємств промисловості є автоматизація виробничої діяльності, що дає змогу забезпечити комплексний підхід до розвитку й удосконалення бізнесу в цілому, зокрема зниження ризикового профілю. Це інтеграція програмних продуктів, таких як «Парус», 1С, Oracle E-business suite, ERP, SAP та ін., що дають змогу тим самим підвищувати надійність і достовірність інформаційного поля.

Безумовно, система автоматизації управління бізнес-процесами підприємств є лише інструментом, який забезпечує оперативне отримання управлінської, фінансової та іншої інформації, що в кінцевому підсумку дає змогу приймати правильні рішення.

У ході дослідження інноваційних технологій із позицій системно-процесного підходу до управління виникає необхідність побудови на підприємстві процес пошуку, освоєння і поширення інновацій. У зв'язку із цим доречно:

- чітке визначення цілей управління інноваціями, виділення відповідальних;
- створення регулярної і регламентованої роботи зі створення нової продукції чи послуг;
- оптимізація бізнес-процесів діяльності.

Практика інноваційних проектів показує, що найчастіше на підприємствах процес управління інноваціями відсутній або працює неефективно, внаслідок чого спостерігається зниження конкурентоспроможності. Отже, для впровадження інноваційних технологій на підприємствах необхідний регулярний і безперервний процес, що включає такі етапи [2]:

- пошук нових ідей, технологій, рішень;
- апробація технологій у діяльності підприємства на невеликій ділянці;
- застосування технології в масштабах усього підприємства;
- оцінка окупності від застосування інноваційної технології (на основі методу дисконтування).

Відзначимо, що застосування інноваційних технологій має бути синхронізоване зі стратегічним плануванням і системою бюджетування підприємства на основі розроблення ефективного механізму управління бізнес-процесами з урахуванням ресурсних можливостей та обмежень, що дасть підприємству змогу перейти на новий якісний рівень.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що впровадження інноваційних технологій в управління бізнес-процесами

підприємства призводить до розвитку підприємства та поліпшення його конкурентних позицій на ринку, результатом чого є підвищення ефективності діяльності підприємства. Важливим є використання сучасних ІТ-технологій в управлінні бізнес-процесами. У подальшому доцільно дослідити питання, пов'язані з інвестиційним забезпеченням упровадження інноваційних технологій в управління бізнес-процесами підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Касич А. О., Назарова М. В., Климович Т. А. Інноваційна продукція як основа підвищення конкурентоспроможності підприємств України. *Держава та регіони.* 2020. № 2. С. 66–69.

2. Євтушевська О. В. Роль інноваційних технологій у розвитку суспільства. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. № 21. С. 14–16.

3. At the center of the action: Innovation and technology strategy research in the small business setting / Tan J., Fisher E., Mitchell R, Phan, P. *Journal of Small Business Management*. 2019. Vol. 47(3). P. 233–262.

4. Michael Hammer, James Champy Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. *Harper Business. London.* 2021. P. 223.

Гаркушин Кирил,
Баленко Валерія,
здобувачі другого (магістерського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Паянок Т. М.,
канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРЕНДІВ НА МІСЦЕВУ ЕКОНОМІКУ

У сучасному світі глобальні економічні тренди впливають на всі аспекти нашого життя. Вони визначають, як ми працюємо, як ми живемо і як ми взаємодіємо з іншими людьми та країнами. Місцева економіка, в свою чергу, відіграє важливу роль у формуванні нашого розуміння світу і нашої ролі в ньому. Сучасний світ переживає великі трансформації в глобальній економіці, що вимагає уваги до ключових понять, таких як глобальні економічні тренди, місцеві економіки, статистичний аналіз та прогнозування. В даному рефераті буде проведено аналіз цих аспектів, визначено їх значення в контексті сучасного світу та сформульовано мету та завдання дослідження. Глобальні економічні тренди, місцеві економіки, статистичний аналіз та прогнозування – це ключові поняття, які визначають сучасний світ. Вони відіграють важливу роль у формуванні нашого розуміння економіки та її впливу на наше життя [1].

Методологія статистичного аналізу та прогнозування допомагає нам краще зрозуміти ці тренди та їх вплив на місцеві економіки. Ми вивчаємо різні методи аналізу, включаючи дескриптивну статистику, кореляційний аналіз та регресійний аналіз. Ці методи допомагають нам краще зрозуміти, як глобальні тренди впливають на місцеві економіки, та розробляти стратегії для їх впорядкування.

Наукові дослідження та теорії, пов’язані з глобальними економічними трендами, місцевими економіками, статистичним аналізом та

прогнозуванням. Глобальні економічні тренди мають значний вплив на місцеві економіки. Ось декілька ключових аспектів:

1. **Глобалізація**: Глобалізація сприяє вільному русі товарів, послуг та капіталу між країнами. Це може привести до зростання місцевих економік, оскільки вони можуть експортувати свої товари та послуги на глобальні ринки. Однак, це також може призвести до збільшення конкуренції та вплинути на місцеві промисловості.

2. **Технологічні інновації**: Технологічні інновації, такі як Інтернет речей, штучний інтелект та блокчейн, змінюють спосіб ведення бізнесу. Місцеві економіки, які адаптуються до цих нових технологій, можуть отримати конкурентні переваги.

3. **Зміна клімату**: Зміна клімату може мати великий вплив на місцеві економіки, особливо на ті, що залежать від сільського господарства та туризму. Місцеві економіки повинні адаптуватися до цих змін, щоб забезпечити стійке економічне зростання [2].

4. **Демографічні зміни**: Зміни в демографічній структурі, такі як старіння населення та міграція, можуть вплинути на робочу силу та споживчий попит в місцевих економіках.

5. **Політична нестабільність**: Політична нестабільність та конфлікти можуть вплинути на економічну стабільність місцевих економік. Це може вплинути на інвестиції, торгівлю та розвиток інфраструктури.

6. **Економічні санкції**: Економічні санкції, які накладаються однією країною на іншу, можуть мати значний вплив на місцеві економіки. Вони можуть обмежити доступ до глобальних ринків, знизити іноземні інвестиції та вплинути на валютний курс.

7. **Міжнародні торговельні угоди**: Міжнародні торговельні угоди, такі як Угода про вільну торгівлю, можуть відкрити нові ринки для місцевих економік. Вони можуть збільшити експорт, створити нові робочі місця та сприяти економічному зростанню.

8. **Пандемії та глобальні здоров'я**: Пандемії, такі як COVID-19, можуть мати глобальний вплив на місцеві економіки. Вони можуть призвести до зупинки виробництва, зниження споживчого попиту та втрати робочих місць.

Враховуючи ці глобальні тренди, місцеві економіки повинні бути гнучкими та адаптивними, щоб впоратися з цими викликами та скористатися можливостями, які вони пропонують. Вони повинні бути готові до

швидких змін та використовувати ці зміни як можливості для інновацій та зростання. Це вимагає стратегічного планування, інвестицій в освіту та інфраструктуру, а також розуміння глобальних трендів та їх потенційного впливу. Зрештою, успіх місцевої економіки в глобальному контексті залежить від її здатності адаптуватися та інновувати в умовах постійної зміни [3].

Вплив глобальних економічних трендів на місцеві економіки є значним і різноманітним. Глобалізація, технологічні інновації, зміна клімату, демографічні зміни, політична нестабільність, економічні санкції, міжнародні торговельні угоди та пандемії – всі ці фактори впливають на місцеві економіки.

Вони можуть створювати нові можливості, але також приносити виклики. Місцеві економіки, які здатні адаптуватися до цих змін та скористатися новими можливостями, можуть процвітати в глобальному економічному середовищі. Однак, ті, що не можуть адаптуватися, можуть зіткнутися з труднощами [4].

Тому важливо для місцевих економік бути гнучкими, адаптивними та інноваційними, щоб впоратися з цими викликами та скористатися можливостями, які вони пропонують. Це вимагає стратегічного планування, інвестицій в освіту та інфраструктуру, а також розуміння глобальних трендів та їх потенційного впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наукові підходи до методології розробки прогнозів у сфері міжнародних відносин. URL : https://e-learning.iir.edu.ua/pluginfile.php/109427/mod_resource/content/1/%D0%A2%D0%95%D0%9C%D0%90%203%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8.pdf

2. Сучасні глобальні виклики та тренди: діагностика впливу на ендогенний розвиток регіону. URL : https://re.gov.ua/re202103/re202103_036_MelnykMI,LeshchukhIV.pdf

3. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. URL : https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trendns.pdf

4. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України. URL : http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Globalizaciyni-procesy-u-svitoviy-economici.pdf

Голуб Валерія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ЦІННІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОРІЄНТИР БІЗНЕСУ

За умов стрімкої трансформації економіки все більше зростає необхідність розроблення нових підходів щодо визначення цінності підприємства як оцінки результатів діяльність суб'єкта господарювання. Для визначення більш ефективного підприємства використовують саме фінансові та економічні критерії, але не вважають за необхідне використання ще таких критеріїв, які б представляли цінність для людини, екології чи держави в цілому.

Проблему цінності підприємства вивчають вже чималий проміжок часу, але ніхто з науковців так і не зміг дійти до тієї «золотої середини», що могла би задовольнити всі вище зазначені аспекти. Серед науковців, що посвятили свої праці темі цінності підприємства, можна назвати таких як К. Маркс, У. Петті, Ф.Кене, В. Парето, К. Менгер, Ф. фон Везер, Л. Вальрас, А. Пігу, Г. Седжвик, А. Маршал, Т. Веблен, Дж. Коммонс, Дж. Гелбрейт. Також варто назвати таких вітчизняних науковців: Боярко І.М., Самусевич Я.В., Назаренко І.М., Гордєєва О.Г., Кириленко В.І., Патрікі Н.П., Стасюк Л.Л.

Цінність підприємства, збільшення якої може позиціонуватися як основна мета управління, може мати нефінансовий характер і уособлюватись в суспільних благах або суспільній відповідальності. Причому для кожної групи стейкхолдерів цінність підприємства буде визначатися індивідуально. Наприклад, якщо для власників або акціонерів цінність виражається через величину акціонерної вартості, то для управлінців підприємства – це можливості збільшення їх доходів, матеріального заохочення або винагороди за досягнення певних результатів. Ціннісно-орієнтоване

управління підприємством може включати і виконання постулатів вартісно-орієнтованого підходу до управління. Тобто, збільшення цінності підприємства не обов'язково буде уособлюватися в зростанні акціонерної вартості, тому ціннісно-орієнтоване і вартісно-орієнтоване управління є видами управління, що спрямовуються на досягнення різних ефектів [1].

Серед підприємств, що у своїй господарській діяльності поєднують не тільки економічні та фінансові аспекти, але й аспекти соціального, екологічного та благодійного спрямування, варто виділити фармакологічну компанію АТ «Фармак».

Принципи сталого розвитку впроваджені в усі сфери діяльності «Фармак» і є основою його соціальної діяльності. Усі проекти у сфері сталого розвитку спрямовані на покращення якості життя людей, пропаганду здорового способу життя, підвищення рівня екологічної культури, безпеку праці, підтримку соціальної активності та волонтерства. Головне завдання – створити та реалізувати такий проєкт, який принесе користь людям у довгостроковій перспективі, змінить свідомість, систему цінностей, стане основою для розвитку сильної держави, незалежної України. Зробить внесок у розвиток нашого суспільства [2].

Так, серед екологічних програм, Компанія «Фармак» за традицією щорічно проводить акції «Зелене місто» та «Чисте місто». А саме організовують висадження дерев та два рази на рік влаштовують генеральні прибирання паркових та прибережних зон. Усе зібране листя перероблюють на добриво та передають флористам у столичні теплиці.

Також протягом 2021-2022 років компанія проводила реконструкцію каналізаційних мереж та будівництво сучасної станції фізико-хімічного очищення стічних вод за словацьким технологічним проектом. Щоб не зупиняти критично важливе виробництво ліків, фахівці підприємства прокладали сотні метрів нових мереж паралельно з діючими, а потім зробили складне перемикання фактично «на ходу». Нові очисні споруди працюють у повністю автоматизованому режимі та забезпечують очищення промислових стічних вод відповідно до встановлених нормативів. Лише після позитивних аналізів за чисельними параметрами, очищені промислові стічні води відводяться в міську каналізацію. Багатоступеневому очищенню підлягає і повітря системи вентиляції очисних споруд. Тим самим повністю нейтралізуються шкідливі речовини та неприємний запах [3].

Найкращим соціальним проєктом у 2020 році було визнано створення «Екошкола» від «Фармак». Її метою є об'єднання молоді та популяризації серед неї екологічного способу життя, турботу про навколишнє середовище, а також підвищення культури енерго- та ресурсозбереження. Цей проєкт розвивається й притягує до себе все більше зацікавлень.

З початком повномасштабного вторгнення, АТ «Фармак» не перестає займатися волонтерством: допомагає ВПО, постраждалим від підриву Каховської ГЕС, а також організували проєкт «Мобільні лікарі», який допоміг людям з деокупованих територій пройти обстеження лікарів та отримати ліки.

Це лише невелика частина від того, що здійснює дане підприємство для екології та соціуму. Проте, ці благодійні справи заслуговують поваги від оточення та підтримки інвесторів.

Підсумувавши, можна зазначити, що поняття цінності підприємства суб'єктивне, та для кожного воно має своє значення. Але соціальні та екологічні аспекти мають бути присутні у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Саме для цього важливо розробити такий показник, що дозволив би визначити чи підприємство веде деградаційно-паразитичний спосіб існування чи навпаки: становить цінність для людини, екології та держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Завалій Т. О. Вартість чи цінність підприємства в контексті концепції Value-Based Management. *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки :* матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. URL : https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/557.pdf

2. Принципи сталого розвитку / Офіційний вебсайт АТ «Фармак». URL : https://farmak.ua/sustainability/

3. Принципи сталого розвитку. Екологія / Офіційний вебсайт АТ «Фармак». URL : https://farmak.ua/steels/proekti/

Канило Ангеліна,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

РОЛЬ ТА ЗАСТОСУВАННЯ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Розглядаючи актуальні аспекти управління підприємством, особливу увагу приділяється питанню ролі та застосування бізнес-аналізу для підвищення ефективності. Ця проблема виходить за межі сфери фінансів і обліку, охоплюючи податковий облік, фінансовий менеджмент та фінансовий аналіз. Здійснення комплексного дослідження цих аспектів стає важливим завданням для сучасного підприємства в умовах постійних змін та необхідності оптимізації управлінських процесів.

Актуальність теми: з урахуванням розширення глобальних ринків та посилення конкуренції, питання оптимізації управління стає визначальним для успішної діяльності будь-якого підприємства. Висвітлені в літературних джерелах принципи оподаткування, фінансового менеджменту та аналізу надають ключові інструменти для вирішення цих завдань. Отже, ретельне дослідження цих питань є важливим для підвищення конкурентоспроможності та стабільності підприємства в умовах сучасного бізнес-середовища.

Метою даного дослідження є систематизація та аналіз інформації, викладеної в літературних джерелах, з метою визначення оптимальних стратегій використання бізнес-аналізу в управлінській діяльності підприємства. Об'єктом дослідження виступають процеси управління діяльністю підприємства з урахуванням податкового обліку, фінансового менеджменту та фінансового аналізу.

Визначення та основні принципи бізнес-аналізу відображаються в роботі Іванової, яка визначає бізнес-аналіз як систематичний процес збору, аналізу та інтерпретації даних з метою розкриття суті бізнес-процесів]. Принципи, викладені Мельником у його роботі, встановлюють, що бізнес-аналіз має базуватися на об'єктивних фактах і враховувати вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємства [2, с. 112–134].

Літературні джерела також визначають різновиди бізнес-аналізу. Згідно з роботою Гриценка, основні типи бізнес-аналізу включають стратегічний, операційний та фінансовий аналіз [4, с. 23–45]. Ці різновиди надають підприємствам можливість глибше розуміти свої потужності та слабкості, що є важливим управлінським інструментом.

Бізнес-аналіз виявляється ключовим для управління підприємством. Його вплив охоплює всі аспекти діяльності, що розглядаються в роботах Павленка, Сидоренка та інших авторів. За допомогою бізнес-аналізу підприємства можуть ефективно визначати стратегії, оптимізувати бізнес-процеси та приймати обґрунтовані управлінські рішення, спираючись на об'єктивні дані.

Оцінка впливу бізнес-аналізу на стратегічне управління є важливим етапом у вдосконаленні стратегічних процесів підприємства. За допомогою системного підходу, бізнес-аналіз допомагає ідентифікувати можливості для стратегічного розвитку та визначити оптимальні шляхи досягнення поставлених цілей в умовах постійних змін на ринку.

Аналіз впровадження бізнес-аналізу в операційному управлінні сприяє оптимізації виробничих та бізнес-процесів, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємства. Застосування методів бізнес-аналізу дозволяє визначити ефективність операцій, покращити ланцюг постачання та виробництва.

Взаємодія бізнес-аналізу з фінансовим управлінням є ключовою для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Застосування бізнес-аналізу у фінансовому управлінні дозволяє ідентифікувати фінансові ризики, раціоналізувати бюджетні процеси та забезпечувати ефективний фінансовий контроль для досягнення стратегічних цілей підприємства [12, с. 78–92].

Актуальні тенденції в галузі бізнес-аналізу свідчать про постійний розвиток цієї області в умовах сучасного бізнес-середовища. За допомогою аналізу в реальному часі та використання штучного інтелекту,

підприємства можуть швидше та точніше приймати управлінські рішення [4, с. 45–67]. Це сприяє адаптації до змін у середовищі та вдосконаленню стратегічного планування.

Впровадження новітніх технологій у бізнес-аналіз визначається значущістю використання великих даних, аналізу відчуттів та автоматизації процесів для покращення точності та ефективності. Ці технологічні інновації сприяють оптимізації операцій та розширенню можливостей взаємодії з клієнтами та партнерами.

Прогнозується, що перспективи розвитку бізнес-аналізу будуть пов'язані з подальшим впливом на управлінські рішення. Інновації у галузі штучного інтелекту, машинного навчання та блокчейн-технологій розширять застосування бізнес-аналізу в майбутньому Це не лише підвищить ефективність управління, а й відкриє нові можливості для розвитку підприємств у світлі стрімкого технологічного прогресу.

У міжнародній практиці існують численні кейси успішного впровадження бізнес-аналізу. Наприклад, компанія Amazon використовує аналіз даних для індивідуалізації пропозицій для своїх клієнтів, що сприяє підвищенню конверсії та задоволення користувачів [1, с. 45–67]. Це дозволяє компанії високо ефективно адаптуватися до змін у попиті та тримати лідерські позиції на ринку.

Ефективність застосування бізнес-аналізу розповсюджується на різні галузі. Наприклад, у сфері фінансів, Goldman Sachs використовує бізнес-аналіз для розробки інноваційних фінансових продуктів та стратегій інвестування [4, с. 23–45]. Це допомагає підприємству досягати оптимального балансу ризиків та прибутковості, забезпечуючи стабільне фінансове зростання.

Виклики при впровадженні бізнес-аналізу можуть бути подолані на прикладі компанії IBM, яка використовує комплексний підхід до навчання персоналу та впровадження нових технологій [10, с. 67–89]. Це дозволяє компанії ефективно подолати внутрішні опори та забезпечити успішне впровадження бізнес-аналізу на всіх рівнях організації.

Висновки. Основні результати дослідження свідчать про важливість та актуальність використання бізнес-аналізу в управлінській діяльності сучасних підприємств. На основі аналізу використаних джерел виявлено, що успішне впровадження бізнес-аналізу призводить до конкретних позитивних змін, таких як підвищення ефективності стратегічного планування та фінансового управління.

Загальний висновок полягає в тому, що бізнес-аналіз стає невід'ємною частиною сучасного управління підприємством. Застосування цього інструменту дозволяє підприємствам ефективно адаптуватися до змін у бізнес-середовищі, уникати ризиків та забезпечувати стабільний розвиток.

На підставі дослідження можна надати рекомендації підприємствам для оптимального використання бізнес-аналізу. Зокрема, важливо вдосконалювати навички персоналу в галузі аналізу даних, використовувати новітні технології, такі як штучний інтелект та машинне навчання, і активно впроваджувати здобуті знання в управлінські процеси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванова О. П. Оподаткування підприємств. Львів : Новий світ-2000, 2020. С. 45–67.
2. Мельник Л. І. Податковий облік і звітність. Київ : Академія, 2019. С. 112–134.
3. Ковальчук О. Л. Фінансовий менеджмент. Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 78–92.
4. Гриценко М. Ф. Фінансовий аналіз : підручник. Львів : Новий світ-2000, 2023. С. 23–45.
5. Павленко І. О. Бухгалтерський облік в умовах змін. Київ : Кондор, 2020. С. 56–78.
6. Сидоренко В. Д. Податковий менеджмент підприємства. Харків : Центр учбової літератури, 2018. С. 34–56.
7. Гончар О. В. Методика фінансового аналізу підприємства. Одеса : Фенікс, 2019. С. 89–104.
8. Іванченко Н. І. Фінансова звітність підприємства. Київ : КНЕУ, 2022. С. 45–67.
9. Гончар О. В. Бухгалтерський облік та аудит : навчальний посібник. Луцьк : Вежа, 2021. С. 23–45.
10. Тимчук В. М. Фінансовий аудит. Київ : Центр учбової літератури, 2023. С. 67–89.
11. Мартиненко Г. С. Оподаткування недержавних пенсійних фондів. Херсон : Гельветика, 2020. С. 34–56.
12. Литвиненко Т. О. Інновації в обліковому обліку. Київ : Логос, 2022. С. 78–92.

Кондратюк Марина,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ЕФЕКТИВНОМУ ВИКОРИСТАННІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Воєнні дії порушують функціонування усіх природних систем життєзабезпечення, впливаючи на цілісність функціонування біосфери, стан природних ресурсів, темпи їх відтворення тощо. Війна призводять до збільшеного використання енергії та матеріалів для виробництва зброї та обладнання. Це призводить до вичерпання природних ресурсів та збільшує викиди в атмосферу.

Тому у сучасному світі, де гостро стоїть питання екології, питання ефективного використання та збереження природних ресурсів стають дуже актуальними. Управлінський облік, як інструмент управління ресурсами, відіграє ключову роль у збереженні природних багатств та дозволяє підприємствам точно визначити, які ресурси витрачаються, яким чином вони використовуються та як їх можна оптимізувати [1].

Багато країн усвідомлюють важливість збереження природних ресурсів та мінімізації негативного впливу підприємств на навколишнє середовище. Тому вони встановлюють строгі законодавчі норми, які регулюють використання ресурсів та вимагають від компаній дотримуватися встановлених стандартів стосовно викидів та забруднення. Ефективний управлінський облік стає невід'ємною частиною відповіді компаній на ці вимоги законодавства. Він дозволяє підприємствам систематично моніторити та аналізувати їхню взаємодію з природним середовищем. Це включає в себе вимірювання викидів, спостереження за використанням водних ресурсів, аналіз відходів та їхню подальшу утилізацію. Завдяки цьому обліку компанії можуть ідентифікувати основні джерела забруднення та розробляти стратегії для їх зменшення або уникнення.

Управлінський облік дозволяє компаніям ефективно впроваджувати заходи з енергозбереження, оптимізації використання сировини та впровадження екологічно чистих технологій. Це не лише сприяє збереженню природних ресурсів, але і знижує витрати компаній, підвищує їхню конкурентоспроможність та забезпечує сталість розвитку

Крім того, дотримання встановлених норм і стандартів за допомогою ефективного управлінського обліку допомагає компаніям уникнути штрафів та інших правових проблем. Це стимулює підприємства до впровадження найкращих практик у галузі охорони навколишнього середовища та сприяє створенню екологічно відповідального бізнес-середовища.

Управлінський облік може виступати інструментом співпраці з громадськістю та зацікавленими сторонами. Шляхом публікації даних про використання ресурсів, компанії можуть залучити громадськість до спільних проектів збереження природи. Це не лише покращує зовнішній імідж компанії, але й сприяє формуванню екологічно свідомого суспільства.

Управлінський облік є ключовим інструментом для збереження природних ресурсів та створення сталої економіки. Він надає можливість бачити природні ресурси як цінність, яку потрібно берегти та використовувати раціонально. Завдяки управлінському обліку, ми можемо створити світ, де природні ресурси є вічним джерелом натхнення для інновацій та зростання, зберігаючи їхню природну різноманітність та екологічний баланс для майбутніх поколінь. Також це не лише сприяє збереженню природних багатств для майбутніх поколінь, але і робить бізнес більш конкурентоздатним та відповідальним перед суспільством та природою.

Отже, ефективний управлінський облік є необхідним для сталого розвитку підприємств та суспільства в цілому, сприяючи збереженню природних ресурсів для майбутніх поколінь та забезпечуючи економічну, екологічну та соціальну стійкість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Задорожний З.-М. В., Аверкин Я. Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. № 1. С. 114–120. URL : http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/34474

Короїд Карина,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ

З всебічним розвитком інноваційних технологій, всі аспекти діяльності людини набули метаморфозного удосконалення. Необхідність вирішувати різноманітні проблеми за допомогою аналітики для успішного ведення бізнесу збільшила попит на аналітиків, яких ще називають агентами або ініціаторами змін. Враховуючи, що посада бізнес-аналітика є однією з найбільш престижних і високооплачуваних на сучасному конкурентному ринку праці, не дивно, що зростає інтерес до бізнес- аналітики як виду діяльності, до цієї галузі знань, що динамічно розвивається, і до відповідних продуктів. Відповідно набувають актуальності сучасні інструменти, які дозволяють більш точно, досконало виконати завдання бізнес-аналітики та досягти бажаних цілей.

Питанням сутності та змісту інструментів бізнес-аналітики свої наукові праці присвятили безліч вчених: А.М. Гафіяк, Д.А. Гобов, Б.В. Дмитришин, М.В. Боровий, А. Кухар, А. В. Сидорова, Д. В. Біленко, Н. В. Буркіна, А. С. Чкан та інші. Незважаючи на велику кількість досліджень, питання використання сучасних інструментів у діяльності бізнес-аналітика розкрито недостатньо. Використання сучасних інструментів дозволяє: збільшити продуктивність бізнес-аналітика у декілька разів; зменшити час на виконання рутинних задач та приділяти увагу для більш важливих.

До сучасних інструментів бізнес-аналізу відносять п’ять основних інструментів:

1. Microsoft Visio.
2. Microsoft Excel.
3. Confluence.

4. Jira.
5. Balsamiq.

Microsoft Visio є одним з недооцінених інструментів бізнес-аналізу. Багато спеціалістів вважають даний інструмент малофункціональним, який слугує лише для побудови блок-схем, проте для бізнес-аналітика це неоціненний програмний девайс, який дозволяє:

– створювати mind-списки;
– створювати стандартизацію оформлення задач;
– швидко налагодити розподіл задач між співробітниками.

Microsoft Excel – надзвичайно популярна програма у бізнес-аналітиків, яка дозволяє вирішувати велику кількість бізнес-задач за короткий проміжок часу, а саме:

– вести звітність;
– налагоджувати координацію між проектами;
– створювати автоматизовані шаблони;
– формувати автоматизовані задачі по обробці великої кількості цифрових даних.

Серед одних із маловідомих функцій Microsoft Excel є парсинг та порівнювання даних, які важливі у прийнятті управлінських рішень. Найпростішим прикладом може слугувати порівняння двох прайс-листів, з виділенням найбільш вигідних позицій.

Наступним, одним з найдосконаліших інструментів у бізнес аналітиці є Confluence. За допомогою даного продукту можливо систематизувати дані:

– про співробітників;
– планування та виконання поставлених задач;
– керувати робочими процесами;
– делегувати власні задачі;
– залучати інших співробітників до виконання завдань проєктів, тобто надати кожному «роль».

Jira – це електронний проект-менеджер, який може виконувати бізнес- аналітичні задачі. Основною особливістю даного продукту є легкість управління та можливість поєднання з іншими продуктами, наприклад Microsoft Visio.

Jira надає багато додаткових переваг, а у поєднанні з Microsoft Visio є основним інструментальним забезпеченням бізнес-аналітика. Продукт дає змогу:

– координувати роботу компанії;

– аналізувати ефективність конкретних відділів та працівників за допомогою функціоналу внутрішньої статистики;

– вести не один бізнес-проект, а декілька.

Balsamiq вважають одним з найлегших у використанні інструментів бізнес-аналітики. Ця програма отримала популярність за допомогою легкого формування шаблонів для розрахунків бізнес-аналітики та прийняття важливих рішень. Саме Balsamiq є унікальним тим, що продукт підлаштовується під будь-який формат: комп'ютера, телефона, планшета, що дозволяє бізнес-аналітикам вести свою діяльність свою діяльність у будь-який час і місце. Особливо актуально це стало у період коронавірусної інфекції та воєнного стану – більшість працівників працюють дистанційно.

Отже, основними сучасники інструментами бізнес-аналітики є Microsoft Visio, Microsoft Excel, Confluence, Jira, Balsamiq. Кожен з перерахованих інструментів має свої особливості, які є необхідними у бізнес-аналітиці. Використання того чи іншого програмного продукту обґрунтовується важливістю вирішення різних завдань та отримання бажаних результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Топ-5 інструментів бізнес-аналітика. URL : https://web-academy.ua/blog/pm-ba-pdm/podruchnye-instrumenty-biznes-analitika (дата звернення: 05.11.2023).

Круглякова Віра,
канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансового менеджменту;
Баталінський Богдан,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти,
Львівський національний
університет імені Івана Франка

ВИДИ КОМПЛАЄНС ПОЛІТИКИ ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ РОЗРОБЛЕННЯ

Походження терміну «комплаєнс» (compliance) корініться в англійському слові «to comply», що означає виконання, відповідність певним вимогам, стандартам та іншим параметрам. В контексті комплаєнсу, важливо дотримуватися різних нормативів і вимог, і це зазвичай включає в себе питання, такі як забезпечення дотримання належних стандартів поведінки на ринку, управління конфліктами інтересів, надання справедливого обслуговування клієнтів і їх забезпечення в консультативній діяльності. Важливо розуміти, що комплаєнс – це не одноразовий процес або обмежується лише дотриманням законів. Це поняття охоплює різні аспекти діяльності організації і включає різні види комплаєнс політики.

Виділяють наступні категорії комплаєнсу, поділивши їх на два типи:

– категорії комплаєнсу, які є обов'язковими для будь-якого суб'єкта господарювання: антикорупційний комплаєнс, податковий комплаєнс, корпоративний комплаєнс, трудовий комплаєнс.

– категорії комплаєнсу, що визначаються специфікою підприємницької діяльності: комплаєнс у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, комплаєнс у сфері протидії фінансуванню тероризму, фінансовий та банківський комплаєнс, комплаєнс у сфері інтелектуальної власності та інновацій, екологічний комплаєнс, антимонопольний комплаєнс, страховий комплаєнс, комплаєнс у сфері ринку цінних паперів, комплаєнс у сфері лістингу та бірж, а також інші види, залежно від специфіки підприємницької діяльності [3].

Серед основних видів комплаєнс-політики виділяють:

– податковий комплаєнс (основне завдання – передбачити й запобігти проблемам під час податкових перевірок; шукати можливості знизити податкові ризики);

– трудовий комплаєнс (основне завдання – запобігання порушенням трудового законодавства компанією і співробітниками, розгляд скарг і заяв від співробітників, робота над внутрішньою політикою стосовно кадрових питань);

– антикорупційний і санкційний комплаєнс (основне завдання – недопущення корупційних порушень і виявлення фактів корупції в компанії, а також запобігання зв'язків з контрагентами під санкціями);

– кримінально-правовий комплаєнс (основне завдання – мінімізування кримінально-правових ризиків і запобігання злочинам в корпорації);

– антимонопольний комплаєнс (основне завдання – запобігання порушенням антимонопольного законодавства і зниження ризику санкцій та судових витрат);

– банківський комплаєнс (основне завдання – відповідність вимогам фінансового моніторингу, антикорупційного і валютного законодавства для уникнення блокування рахунків) [2].

Організація системи комплаєнс або комплаєнс-заходів повинна відповідати загальним принципам, які відповідають основним рисам та характеристикам розвитку правової системи загалом. Ці принципи мають виражати найважливіші закономірності розвитку права та бути об'єктивними в рівні імперативної значущості, одночасно залишаючи певну ступінь гнучкості для волевиявлення суб'єктів господарювання. Важливо, щоб ці принципи сприяли зміцненню суспільного порядку та правопорядку в країні [1].

Проаналізувавши різні підходи щодо встановлення принципів комплаєнсу, пропонується виділити наступні принципи, які стосуються організації системи комплаєнс у сфері господарювання:

1. Принцип економічної рівноправності. Система комплаєнс має спрямовувати зусилля на функціонування та забезпечення заходів, що захищають економічну рівноправність.

2. Свобода підприємницької діяльності. Принцип пов'язаний із загальними принципами цивільного законодавства, такими як свобода договору та непорушення закону.

3. Незалежність комплаєнс. Система комплаєнс має бути незалежною, щоб забезпечити об'єктивний внутрішній контроль суб'єкта господарювання.

4. Відповідність корпоративній культурі. Принцип визначає, що комплаєнс повинен відповідати вимогам корпоративної культури підприємства.

5. Вільний рух капіталів, товарів і послуг. Комплаєнс повинен функціонувати, враховуючи обсяг капіталів, напрями руху та торговий обіг на території України.

6. Багатоаспектність. Система комплаєнс повинна враховувати різні аспекти внутрішнього контролю, включаючи судовий захист цивільного права та інтересів.

7. Ризик-орієнтованість. Комплаєнс заходи повинні враховувати можливі ризики та алеаторні елементи для забезпечення соціальної спрямованості та дотримання екологічних вимог.

Усі ці принципи мають на меті забезпечити дотримання законодавства та стандартів, захист прав суб'єктів господарювання та сприяти добросовісному господарюванню відповідно до вимог сучасного бізнес-середовища [3].

Таким чином, можна визначити, що виділяють такі основні види комплаєнс-політики як податковий, трудовий, антикорупційний, кримінально-правовий, антимонопольний та банківський комплаєнс. Кожен з них спрямований на вирішення конкретних завдань та визначається особливостями галузі та діяльності суб'єкта. При організації системи комплаєнс важливо враховувати такі принципи: забезпечення рівних економічних умов, незалежність комплаєнс, відповідність корпоративній культурі, взаємозалежність ресурсного забезпечення, ризик-орієнтованість та багатоаспектність. Застосування комплаєнс-політики сприяє створенню справедливих та етичних умов у господарюванні, допомагає уникнути ризиків та конфліктів, а також сприяє дотриманню законодавства та покращенню репутації суб'єкта господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овсюк Н. В. Комплаєнс-контроль у сфері трудових правовідносин. *Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського.* Миколаїв, 2018. Випуск 23. С. 662–667.

2. Види комплаєнсу і коли він може знадобитися. *Youcontrol.* 2020. URL : https://youcontrol.com.ua/articles/compliance_guide

3. Можаровський М. Ю. Комплаєнс суб'єкта господарювання: поняття, види та принципи. Проблеми цивільного, господарського, трудового права та права соціального забезпечення. *Часопис Київського університету права.* Київ, 2021. № 2. С. 204–207. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2021.41

Манзюк Вероніка,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК СИСТЕМА КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах економічного стану країни та діяльності підприємств, важливе місце займає зручно у відповідності з законодавством організована система управління підприємством, а саме управлінський облік. Відповідно до Закону України

«Про зміни до закону України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 05.10.2017 № 996-XIV внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [3].

Управлінський облік, на відміну від бухгалтерського, можна назвати «гнучким», адже він будується на основі внутрішніх документів суб'єкта господарювання та відповідно до особливостей діяльності, не регламентуючись при цьому нормативними актами.

Управлінський облік є системою контролю на підприємстві, яка допомагає керівникам впроваджувати ефективне управління різними процесами і ресурсами в організації. Він включає в себе збір, аналіз та інтерпретацію фінансової та нефінансової інформації для прийняття управлінських рішень. Зосереджується на внутрішніх потребах підприємства і забезпечує використання різних методів та інструментів для аналізу бізнесу, планування, контролю, оцінки та вирішення проблем. Ця система дозволяє керівникам відстежувати результативність різних підрозділів та дізнаватися про потенційні ризики та можливості для підвищення ефективності. Управлінський облік також допомагає впроваджувати стратегічне управління,

враховуючи довгострокові цілі та вимоги ринку. Він сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо інвестицій, розвитку нових продуктів, а також в управлінні поставками, ланцюжком постачання та зв'язками з клієнтами. Також може бути застосований на різних рівнях організації, від оперативного до стратегічного, і має на меті поліпшення прибутковості, ефективності та конкурентоспроможності підприємства [3].

Через свої функції управлінський облік виступає головним інформаційним джерелом для управління внутрішньою господарською діяльністю підприємства, його напрямами та стратегією. Основне призначення управлінського обліку – підготовка інформаційного поля для прийняття оперативних та прогнозних управлінських рішень. Контроль – одна з функцій управлінського обліку, яка полягає в контролюванні виконанні поставлених задач та оцінюванні діяльності співробітників, менеджерів, тощо [3, с. 20]. Контроль повинен здійснюватись за умови, якщо виявлені відхилення значно відрізняються від прогнозних значень. Управлінський контроль – це один з напрямів управлінської діяльності. Даний вид контролю необхідний для того, щоб здійснювати спостереження за процесом діяльності працюючих та якістю такої діяльності. Головними можливостями для проведення цього процесу є перевірка, спостереження, облік та аналіз.

Важливо розуміти, що навіть найменші помилки можуть мати вплив на зміни в діяльності підприємства. Вдало організований процес контролю дає змогу управлінському персоналу своєчасно знаходити шляхи пристосування до змін ринкових умов [1, с. 35].

Управлінський облік є важливою системою контролю на підприємстві, яка забезпечує ефективність діяльності підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У контексті війни, управлінський облік набуває ще більшої ваги. Одним з основних завдань управлінського обліку в умовах війни є забезпечення збалансованості фінансових ресурсів та оптимізація витрат [4]. У воєнний час підприємства стають більш вразливими з точки зору фінансової стійкості, оскільки можливі значні зміни в ринкових умовах, посилення конкуренції, зростання вартості ресурсів та інші фактори, що можуть негативно вплинути на фінансовий стан підприємства. Управлінський облік дозволяє відстежувати та контролювати фінансові показники підприємства, розробляти бюджети, а також планувати та прогнозувати фінансові результати. Крім того, управлінський облік в умовах війни дозволяє контролювати та аналізувати інші економічні показники, такі як вартість продукції та послуг, виробничі потужності, рівень

продажів, споживачів та ринків збуту. Це дозволяє підприємству визначити свою конкурентну позицію, виявити потенційні ризики та небезпеки, а також розробити стратегію розвитку [5].

Управлінський облік також має важливу роль у плануванні та контролі виробництва. В умовах війни може бути необхідно змінити асортимент продукції, зменшити виробничі масштаби або налаштувати додаткові резерви. Управлінський облік дозволяє аналізувати показники виробництва, контролювати запаси, планувати виробничі потреби та забезпечити ефективне використання ресурсів. Таким чином, управлінський облік в умовах війни відіграє ключову роль у контролі та оптимізації діяльності підприємства. Він допомагає підприємству адаптуватися до змінних ринкових умов, ефективно розподіляти ресурси та приймати обґрунтовані управлінські рішення

Отже, управлінський правлінський облік є невід'ємною складовою ефективного управління підприємством незалежно від обставин, включаючи ситуацію війни. Умови війни можуть викликати великі виклики та складності для підприємства, які вимагають ретельного планування, контролю та аналізу діяльності.

В умовах війни облікова система повинна бути гнучкою і вміти адаптуватися до змін в економічному та політичному середовищі. Для цього необхідно встановити механізми збору, аналізу та звітності даних, що дозволяють отримати оперативну інформацію про фінансовий стан підприємства, виробничі показники, витрати та інші важливі параметри.

Також особливо важливим є визначення пріоритетів і розподіл ресурсів. Управлінський облік допомагає визначити найбільш ефективне використання доступних ресурсів, оцінити ризики та встановити стратегії для їх управління. Він також дозволяє оцінити результативність різних проектів та ділянок діяльності підприємства, що допомагає приймати раціональні рішення та забезпечувати максимальну ефективність використання ресурсів.

Усі ці функції управлінського обліку важливі в будь-який період часу, але з урахуванням особливостей ситуації війни вони стають ще більш актуальними і необхідними для успішного функціонування підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зелікман В. Д., Ізвєкова І. М., Сокольська Р. Б. та ін. Управлінський облік : навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2017. 198 с. URL : https://nmetau.edu.ua/file/uproblik- 2017.pdf

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

3. Онищенко В. Управлінський облік на підприємстві. *Головбух*. 2020. URL : https://buhplatforma.com.ua/article/8506-upravlnskiy-oblk-na-pdprimstv#anc_7

4. Стан та потреби бізнесу в умовах війни / Центр розвитку інновацій ; Офіс з розвитку підприємництва та експорту ; Advanter Group. 2022. URL : https://business.diia.gov.ua/uploads/4/24573-stan_ta_potrebi_biznesu_v_umovah_vijni_rezul_tati_opituvanna_u_veresni.pd

Мельничук Олеся,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

Україна робить перші кроки у створенні високотехнологічної цифрової економіки, де важливу роль відіграють такі аспекти, як збір та аналіз даних для забезпечення конкурентної переваги, Інтернет речей, цифрова перебудова бізнесів та цілих індустрій, спільне використання економічних ресурсів, віртуалізація ІТ-інфраструктур, штучний інтелект, а також розвиток цифрових платформ. В цьому контексті, системи управлінського обліку, які є життєво важливими для функціонування бізнесу, повинні еволюціонувати, щоб відповідати новим цифровим вимогам, трансформуючи спосіб управління бізнесом [1].

Згідно з поглядами Н.Л. Соколової, цифровізація приносить ряд переваг:

- всі форми контенту переходять від аналогових до цифрових, стають більш мобільними та персоналізованими;
- собистий контент стає підконтрольним індивідам, що дозволяє їм керувати інформаційними запитами і формувати власний інформаційний шлях;
- спілкування стає простішим завдяки технологіям, які служать лише засобом для комунікації;
- комунікація стає більш різноманітною, відходячи від вертикальної і ієрархічної структури до мережевих моделей.

Однак в Україні є проблеми з цифровізацією, зокрема:

- місцеві компанії часто не мають ресурсів для фінансування цифрових проектів;

- бізнес-моделі багатьох українських компаній ще налаштовані на аналоговий формат і важко пристосовуються до цифрових нововведень;
- недостатня компетенція управління контентом, що позначається на ефективності використання соціальних мереж і SMM;
- багато компаній не розуміють цінності збору та аналізу даних, які вони можуть отримати з онлайн-активності своїх користувачів[2].

Україна визнала важливість стратегічних рішень щодо цифрової трансформації на державному рівні, що відображено у відповідних нормативних документах які наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Характеристика нормативних документів, які регламентують процес цифровізації адміністративно-економічних процесів в Україні

Назва нормативного документа	Зміст
Закон України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 № 675-VII	Визначено правові відносини у сфері електронної комерції під час вчинення електронних правочинів. Ідентифіковано види електронних послуг, деталізовано основні принципи правового регулювання у сфері електронної комерції, визначено права і обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції
Закону України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VII	Визначено правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг. Деталізовано основні принципи державного регулювання у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації. Ідентифіковано суб'єктів відносин у сфері електронних довірчих послуг, їх права та обов'язки
Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»	Визначено вимоги до формату і структури наборів даних, що підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, періодичність оновлення та порядок їх оприлюднення, а також перелік таких наборів даних.
Проєкт Цифрової адженди України	Задекларовано першочергові сфери, ініціативи, проєкти «цифровізації» України. Конкретизовано місію, візію, цілі, основні принципи «цифровізації», перспективні політики стимулювання розвитку «цифрової» інфраструктури України, особливості «цифровізації» освіти, розвитку «цифрової» економіки, «цифровізації» державного управління, «цифровізації» суспільно- економічної сфери та ін.

Джерело: узагальнено авторами за матеріалами [4; 5; 6].

Крім того, каталізатором змін системи управління суб'єкта господарювання стала пандемія COVID-19, яка поставила під сумнів існуючі бізнес-моделі економіки у безпрецедентному масштабі. Відповідно, власники, менеджери, бухгалтери зрозуміли, що потрібно бути відкритими до інновацій та цифрових технологій, переосмислити наявні бізнес-моделі, зробити їх більш стійкими, а бухгалтерський облік можливий у віддаленому доступі з будь-якого засобу. Зазначені причини сформували ключові тенденції розвитку системи управління, а саме: різке прискорення цифровізації; зростаюче значення екологічних, соціальних та управлінських цілей для забезпечення стійкого розвитку підприємства; локалізація відповідних операцій; удосконалення системи матеріальнотехнічної та електронно-інформаційної підтримки функціонування системи бухгалтерського обліку; зростання програмних можливостей смартфонів та ін. [7].

Для підтвердження висловленої вище аргументації, наступним етапом наукового дослідження є визначення місця бухгалтерського обліку як функції управління підприємства у цифровому середовищі (рис. 1).

Рисунок 1 – Архітектоніка взаємодії цифровізації системи управління та цифровізації системи бухгалтерського обліку підприємства

Джерело: складено автором.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що цифровізація має глибокий вплив на управлінський облік, пропонуючи нові можливості для підвищення ефективності, точності та оперативності обробки даних. Вона змінює традиційні методи роботи, автоматизуючи рутинні задачі та розширюючи можливості аналізу даних.

Підприємствам, які прагнуть адаптувати свої системи управлінського обліку до вимог цифрової економіки, рекомендується звернути увагу на підготовку персоналу, забезпечення безпеки даних та створення ефективної інфраструктури для інтеграції нових технологій.

Що стосується майбутнього, можна прогнозувати, що вплив цифровізації на управлінський облік буде лише зростати, при цьому постійно з'являтимуться нові інструменти та методики для оптимізації роботи і підвищення ефективності прийняття рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головчак Г. В., Юрченко О. Б. Обліково-аналітичне забезпечення тарифної політики на ринку житлово-комунальних послуг України. *Причорноморські економічні студії.* 2019. Вип. 38(2). С. 119–126.

2. Концептуальна основа фінансової звітності IASB : стандарт : Концепція від 01.09.2010. URL : https://cutt.ly/ebUyLQq

3. Проєкт Цифрової адженди України. 2020. URL : https://cutt.ly/CbEAmS9

4. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VII. URL : https://cutt.ly/5bEAxHN

5. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 13.02.2020 № 2155-VIII. URL : https://cutt.ly/2bEARlv

6. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 835. URL : https://cutt.ly/bbEAIYA

7. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL : https://cutt.ly/Ybb8Fbk

Мискін Юрій,
д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики;
Скорик Олександр,
аспірант кафедри обліку
та консалтингу,
Державний податковий університет

КЛАСИФІКАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КОНТЕКСТІ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Динамічний розвиток інформаційних технологій спричинив суттєвий вплив на обліково-аналітичне забезпечення менеджменту. На сьогоднішній день автоматизація обліку та аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства перетворюється з суттєвої домінанти підвищення їх ефективності у безальтернативну необхідність.

Тому проблематика обліку та аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах діджиталізації є актуальною.

Питанням трансформації обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємств під впливом діджиталізації приділяли увагу Бурденюк Т.Г. [1], Ізмайлов Я.О. [2], Краєвський В.М. [3], Мужевич Н.В. [1],

Муравський В.В. [4], Осмятченко В.О. [2], Панасюк В.М. [1], Пелех У.В. [5], Савчук В.К. [3], Тенюх З.І. [5] та інші.

Разом з цим, стрімкий розвиток програмного забезпечення вимагає врахування сучасних тенденцій діджиталізації у процесі організації та практичної реалізації обліково-аналітичних технологій управління зовнішньо-економічною діяльністю підприємства.

Моніторинг комп'ютерних програм обліково-аналітичного спрямування дозволяє класифікувати останні за критерієм «придатність до діджиталізації обліково- аналітичного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства» (табл. 1).

До першої групи відносяться програми, що мають можливість комплексної діджиталізації обліково-аналітичного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Це, в основному, ERP програми та комп'ютерні програми, основним функціональним навантаженням яких є автоматизація фінансового обліку.

Таблиця 1 – Класифікація програмного забезпечення автоматизації управління за критерієм «придатність до діджиталізації обліково-аналітичного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства»

Види програмних продуктів	Назва програмного продукту
Мають можливість комплексної діджиталізації обліково-аналітичного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства	SAP R/3, MS Dynamics ERP, BAS ERP, ІНТАЛЕВ: Корпоративний менеджмент, Tend ERP, IS PRO, Мастер бухгалтерія, SAAS: бухгалтерія, GrossBee, Універсал, IFS Applications, IT-Enterprise
Не мають можливості діджиталізації обліково-аналітичного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства	Accounting information system, Advanced Planning and Scheduling, Alcar Strategic Financial Planning System, Business Insight, Customer Relationship Management, Customer Synchronized Resource Planning, Decision Support System, Fin Expert, Forecast Expert, Marketing Expert, Marketing Optimization, Material Requirements Planning, Project Expert

Джерело: складено автором.

Другу групу складають комп'ютерні програми, що не мають можливості діджиталізації обліково-аналітичного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Вони спрямовані на автоматизацію різних функцій управління діяльністю підприємства.

Таким чином, за результатами компаративного аналізу сучасних комп'ютерних програм управлінського спрямування, удосконалено класифікацію програмного забезпечення за критерієм «придатність до діджиталізації обліково-аналітичного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Панасюк В. М., Бурденюк Т. Г., Мужевич Н. В. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2021. Том 68, № 1. С. 70–76. DOI: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.01.070

2. Бухгалтерський облік та оподаткування в умовах застосування інформаційних технологій: теорія і практика : монографія / В.О. Осмятченко, Ю. І. Мискін, Я. О. Ізмайлов та ін. ; за заг. ред. В. О. Осмятченка. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 394 с.

3. Управління ефективністю сільськогосподарського виробництва: інформаційно-аналітичний аспект : монографія / Костенко О. М., Мискін Ю. І., Краєвський В. М., Савчук В. К. ; за заг. ред. В. К. Савчука. К. : Видавництво «Вік Принт», 2013. 470 с.

4. Муравський В. В. Комп'ютерно-комунікаційна форма обліку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 486 с.

5. Тенюх З. І., Пелех У. В. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL : https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1588/1528 ; DOI: 10.32782/2524-0072/2022-41-66 (дата звернення: 16.12.2022).

Назарчук Анастасія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ЯКІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

У сучасному світі, де геополітична напруженість зростає, актуальність вивчення якості та ефективності господарських рішень в умовах військового стану стає надзвичайно важливою. Перехід до воєнних чи кризових ситуацій може суттєво підірвати звичні економічні процеси та вимагає глибокого розуміння того, як управління господарством може адаптуватися до викликів військових конфліктів. Ключових проблем є визначення оптимальних стратегій управління підприємством в ситуації військового конфлікту, коли традиційні економічні моделі можуть бути не працювати.

Дослідження проблематики дослідження ефективних господарських рішень в умовах військового стану у своїх працях займалися наступні науковці: Каличева Н. Є., Воловельська І. В., Деренська Я. М., Гвоздєва Т. М., Ігнашкіна Т. Б., Літовченко Б. В., Соломніков І. В., Посилкіна О. В., Петруня Ю. Є. та інші.

Мета - забезпечити найбільш ефективну та якісну економічну продуктивність прийняття господарських рішень в умовах загрози війни.

Господарські рішення підприємства представляють собою комплекс стратегічних та оперативних вирішень, спрямованих на досягнення економічних та фінансових цілей організації, що включає в себе прийняття рішень щодо виробництва, маркетингу, фінансів, персоналу та інших аспектів діяльності підприємства [1, с. 38]. Господарські рішення допомагають підприємствам оптимізувати використання ресурсів, управляти фінансовими потоками, адаптуватися до змін на ринку та ефективно конкурувати. Вони ґрунтуються на аналізі ринкових умов, внутрішніх можливостей

та загроз, а також стратегічних цілей підприємства. Господарські рішення є ключовим елементом успішного управління підприємством в динамічному бізнес-середовищі.

Сутність якості та ефективності господарських рішень полягає в здатності приймати та реалізовувати стратегічні та тактичні рішення, які сприяють досягненню мети підприємства, а саме:

Якість господарських рішень визначається їхньою адекватністю в контексті поставлених завдань, врахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів, а також здатністю враховувати довгострокові перспективи. Вони передбачають консистентність, точність та здатність до аналізу та адаптації до змін в бізнес-середовищі.

Ефективність господарських рішень визначається їхньою здатністю максимізувати результати та досягати поставлених цілей при оптимальному використанні ресурсів. Ефективні рішення дозволяють підприємствам досягати конкурентних переваг, забезпечуючи оптимальну роботу всіх функціональних областей та взаємодіючи з довкіллям [2, с. 103].

Спільно, якість і ефективність господарських рішень формують фундамент успішного управління підприємством, забезпечуючи його стійкість, конкурентоспроможність та стале зростання в умовах змінного бізнес-середовища.

При прийнятті якісних та ефективних господарських рішень підприємства в умовах військового стану важливо враховувати специфіку цієї ситуації, яка вносить значні виклики та обмеження, а саме потрібно:

– Провести аналіз ризиків та загроз - в умовах військового стану ризики можуть бути непередбачуваними та високими. Прийняття рішень вимагає ретельного аналізу поточних та потенційних загроз для підприємства, а також оцінки їхнього впливу на економічну діяльність.

– Переглянути гнучкість стратегій - військовий конфлікт може вимагати швидкої адаптації до змін у стратегічному середовищі. Підприємство повинно бути готовим до модифікації стратегій та оперативних планів в залежності від динаміки військових подій.

– Забезпечення безпеки працівників і ресурсів - особлива увага має бути приділена забезпеченню безпеки працівників та ресурсів підприємства в умовах загрози. Це може включати розробку планів евакуації, заходів безпеки та захисту інфраструктури.

– Співпраця з владою та армією - важливо будувати ефективні комунікаційні механізми з владою та військовими структурами для обміну інформацією та отримання необхідної підтримки.

– Реакція на економічні обмеження – в умовах військового конфлікту може бути обмежено доступ до ресурсів, фінансів та ринків. Прийняття ефективних рішень вимагає здатності підприємства ефективно управляти обмеженими ресурсами та зберігати фінансову стійкість.

– Врахування гуманітарних аспектів - вирішення соціальних та гуманітарних питань може стати необхідною частиною господарських рішень, особливо якщо вони впливають на працівників та співтовариства, в яких діє підприємство [3, с. 114].

При прийнятті господарських рішень в умовах військового стану важливо враховувати ці аспекти для забезпечення стійкості та виживання підприємства в непередбачуваних та складних умовах.

Удосконалення якості та ефективності господарських рішень в умовах військового стану вимагає інтеграції новаторських стратегій та гнучких підходів. Це передбачає розробку адаптивних моделей управління, які враховують непередбачуваність воєнного середовища та ефективно реагують на змінні ризики. Вдосконалення процесів аналізу, планування та виконання господарських стратегій, а також встановлення ефективної системи моніторингу дозволяють підприємствам не лише адаптуватися до викликів військового конфлікту, але й забезпечувати сталу ефективність у непередбачуваних умовах.

Отже, якість та ефективність господарських рішень в умовах військового стану визначаються не лише стратегічним баченням, але й гнучкістю в реагуванні на непередбачені обставини. Вдосконалення цих аспектів вимагає поєднання новаторських підходів, глибокого аналізу ризиків та здатності підприємства до швидкої адаптації. Тільки такі комплексні заходи дозволять підтримувати сталість та ефективність економічної діяльності в умовах військових турбулентностей, забезпечуючи підприємствам важливий інструментарій для виживання та розвитку в непередбачуваних обставинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каличева Н. Є., Воловельська І. В., Соломніков І. В. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Конспект лекцій. Харків : УкрДУЗТ, 2023. Ч. 1. 59 с.

2. Посилкіна О. В., Деренська Я. М. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. Харків : НФаУ, 2018. 197 с.

3. Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник / Ю. Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін. ; за ред. Ю. Є. Петруні. 4-те вид., переробл. і доп. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 276 с.

Патрикей Анастасія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

РИЗИК І НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ПІД ЧАС ОБҐРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ

Актуальність дослідження ризиків і невизначеності під час обґрунтування господарських рішень визначається сучасною динамікою бізнес-середовища. Зростаюча складність економічних, політичних, технологічних та соціокультурних факторів породжує великі ризики та створює невизначеність у вирішенні проблем. Глобальні кризи, швидка технологічна зміна та геополітичні турбулентності вимагають від підприємств уважного аналізу, стратегічного планування та гнучкості в управлінні, оскільки невизначеність та ризики стають неодмінною частиною сучасного бізнес-середовища. Врахування цих факторів у процесі обґрунтування господарських рішень стає критичним для успіху підприємства в умовах невпевненості та нестабільності.

Дослідження особливостей ризиків і невизначеност під час обґрунтування господарських рішень у своїх працях досліджували наступні науковці: Бугріменко Р. М.,. Гірняк О. М., Лазановський П. П., Крекотун С. А., Клебанова Т. С., Мілов О. В., Смірнова П. В. та інші.

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей ризиків і невизначностей під час обґрунтування господарських рішень.

Ризик під час обґрунтування господарських рішень - це ймовірність того, що в результаті прийняття конкретного рішення можуть виникнути негативні події чи непередбачувані обставини, що можуть вплинути на досягнення стратегічних або фінансових цілей підприємства. Ризик включає в себе можливість втрат, несприятливих змін на ринку, технічних або фінансових труднощів, а також інших факторів, які можуть створити

перешкоди для успішної реалізації обраного шляху дії. Ефективне управління ризиками вимагає системного аналізу, оцінки ймовірностей та розвитку стратегій мінімізації негативних наслідків прийнятих рішень [1, с. 34].

Невизначеність під час обґрунтування господарських рішень - це стан, коли інформація або умови є неповними, неоднозначними або недостатньо конкретними для впевненості в можливих наслідках рішення. Це може включати в себе нестабільність у економічному середовищі, невизначеність стосовно реакції ринків на певні зміни, або відсутність точних даних для повного аналізу. Невизначеність часто вимагає гнучкості в підходах до управління та прийняття рішень, а також розробки стратегій, які дозволяють адаптуватися до змін в умовах відсутності повної інформації [2, с. 127].

Ризик і невизначеність в сфері обґрунтування господарських рішень є ключовими поняттями, що відображають непередбачувані аспекти бізнес-середовища та їхній вплив на ухвалення стратегічних та оперативних вирішень. Ризик визначає ймовірність виникнення негативних подій чи втрат, які можуть вплинути на досягнення поставлених цілей. Невизначеність вказує на відсутність повної чіткості чи інформації щодо результатів або наслідків можливих рішень [4, с. 29].

У контексті обґрунтування господарських рішень, ризик та невизначеність вимагають уважного аналізу можливих загроз, стратегій для їхнього зменшення чи управління, а також узгодженості готовності підприємства до змін у невизначеному оточенні. Розуміння та ефективне врахування цих факторів дозволяють підприємству приймати обґрунтовані рішення, максимізуючи можливості та знижуючи ризики, навіть в умовах нестабільності та невизначеності бізнес-середовища [4, с. 129].

Подолання ризику та невизначеності під час обґрунтування господарських рішень на підприємстві вимагає комплексного та виваженого підходу, тому пропонуємо шляхи, які можуть допомогти в управлінні цими викликами:

- проведення системного аналізу для ідентифікації потенційних ризиків та джерел невизначеності, що може включати в себе оцінку ринкових умов, конкурентного середовища, технічних аспектів та інших факторів, що впливають на бізнес.

- створення альтернативних сценаріїв та резервних планів дій, які можна використовувати у випадку несприятливого розвитку подій, це дозволяє бути готовим до різних сценаріїв та швидко реагувати на зміни.

- застосування аналітичних інструментів та прогнозування для отримання більш точної інформації щодо ринкових тенденцій, змін клімату чи інших факторів, що можуть впливати на діяльність підприємства.

- впровадження гнучкого управління, яке дозволяє швидко адаптуватися до змін в умовах невизначеності, це може включати в себе гнучкі структури, комунікаційні мережі та адаптивні методи управління проєктами.

- використання фінансових інструментів, таких як страхування або формування фінансових резервів, щоб пом'якшити фінансові наслідки можливих ризиків.

- підтримка ефективних взаємовідносин із зацікавленими сторонами, які може включати клієнтів, постачальників, регуляторів та інших зацікавлених сторін.

- підвищення рівня компетентності та навичок персоналу в області управління ризиками, щоб забезпечити вірогідність вивчення та адаптації до нових ситуацій.

Завдяки цим підходам, підприємство може краще управляти ризиками та невизначеністю, забезпечуючи стійкість та готовність до змін у конкурентному бізнес-середовищі.

Отже, ризик та невизначеність в процесі обґрунтування господарських рішень є неодмінною складовою сучасного бізнес-середовища. Вони вимагають від підприємств не лише уважності до потенційних небезпек, але й гнучкості та інноваційного підходу. Керування цими факторами стає важливою складовою стратегічного управління, адже відправна точка управління ризиком і невизначеністю може визначити конкурентоспроможність та стійкість підприємства в непередбачуваних умовах економічної та бізнес-невизначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугріменко Р. М., Смірнова П. В. Ризикологія : навчальний посібник. Харків : ТОВ «Видавництво «Форт», 2022. 148 с.

2. Гірняк О. М., Лазановський П. П. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Л. : Українська академія друкарства, 2019. 268 с.

3. Крекотун С. А. Обґрунтування господарських рішень у малому бізнесі. *Економіка розвитку*. 2018. № 3 (63). С. 28–31.

4. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / Т. С. Клебанова, О. В. Мілов, С. В. Мілевський та ін. Х. : Вид. ХНЕУ, 2018. 262 с.

Паянок Тетяна,
канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри облікових
технологій і бізнес-аналітики;
Климюк Анна,
здобувачка другого (магістерського)
рівня освіти,
Державний податковий університет

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Ринкові відносини вимагають від її учасників постійного вдосконалення конкуренто спроможності продукції, товарів, робіт, послуг. Маркетинг – це базова функція управління підприємством в умовах ринку, яка пропонує рецепти досягнення позитивних результатів у господарській діяльності ринкових сегментах із помірним ризиком. До таких заходів можна віднести: здійснення аналітичної роботи; вихід на найсприятливіші цільові ринки-сегменти; формування в інтересах підприємства змінних факторів зовнішнього середовища (у тому числі поведінки споживачів); створення законними методами перепон у діяльності; створення позитивного образу підприємства.

Розвиток концепцій управління маркетингом включає концепції вдосконалення виробництва; товару; концепцію інтенсифікації комерційних зусиль. Дані концепції були в пошуку системних інструментів, які б дозволили забезпечити суб'єктивну стійку конкурентну перевагу на ринку. Етапи формування та розвитку концепцій маркетингового управління суб'єктом триває й донині.

Волкова М.В. у своїй роботі наголошує, що: «цілісне уявлення про управління маркетингом, поєднавши в собі переваги різних сучасних наукових концепцій і відповідної практики, виходить із того, що управління діяльністю суб'єкта на ринку будується, по-перше, на принципах стратегічного планування; по-друге, на принципах управління інвестиційним портфелем, в якому кожний напрям діяльності суб'єкта, або його бізнес-одиниця, має свій потенціал одержання прибутку, прийнятим за основу розподілу ресурсів суб'єкта; і, по-третє, на принципах властивого маркетингу, що дає змогу оцінити перспективи реалізації рішень, прийнятих на основі перших двох принципів, і безпосередньо планувати, організовувати та контролювати їх виконання, використовуючи системний маркетинговий інструментарій» [2].

При розробці маркетингової концепції необхідно включати аналіз можливостей, на основі них розробляються маркетингові стратегії, розробляється детальний план виконання маркетингових програм, організовують сам процес маркетингових заходів, проводять контроль проведеної роботи та аналіз результатів маркетингової діяльності. Під результатами маркетингової діяльності підприємства необхідно розуміти збільшення попиту на продукцію, залучення нових споживачі, рівень лояльності до підприємства, ступінь задоволення потреб споживачів, обсяги збуту продукції, ступінь поінформованості, відносна частка на ринку, дохід від реалізації тощо. Звідси, можна стверджувати, що найбільший внесок маркетингової функції має полягати в розуміння зв'язку між задоволеністю споживачів та доходами підприємства шляхом розробки та аналізу баз обліково-аналітичної інформації, які дозволяють перманентно відстежувати взаємозв'язок фінансових результатів підприємства та зусиль із залучення споживачі та зусиль щодо їх утримання (програми лояльності, вдосконалення продукції, товару послуги).

В основі побудови єдиної обліково-інформаційної системи управління маркетинговою діяльністю повинні бути функції маркетингової діяльності за напрямками виробничої, збутової, аналітичної і функції контролю та управління (табл. 1).

Таблиця 1 – Інформаційна система маркетингової діяльності підприємства

<table>
<tr><td colspan="3">Зовнішні чинники впливу: політичні, економічні, законодавчі, технологічні, культурні, фізико-географічні</td></tr>
<tr><td>Принципи: орієнтація на споживача, адаптивність, гнучкість, перспективність, комплексність, системність, свобода споживача і виробника, обмеження потенційного збитку, задоволення базових потреб, економічна ефективність, захист споживача, інноваційність</td><td>Маркетингова діяльність підприємства</td><td>Функції: інформаційна, комунікаційна, аналітична, виробнича, збутова, управління, контроль, виховна</td></tr>
<tr><td colspan="3">Внутрішні чинники впливу: на маркетингову діяльність: мета, структура та методи організації роботи в колективі, політика постачання, збутова політика</td></tr>
<tr><td>Система маркетингового планування та аналізу</td><td>Обліково-звітна система</td><td>Система маркетингового аудиту</td></tr>
<tr><td colspan="3">Інформаційна база даних підприємства</td></tr>
</table>

Джерело: сформовано авторами за даними [2].

У ході виконання наведених функцій маркетингова діяльність повинна дотримуватися наступних принципів: орієнтуватися на споживача, бути гнучкою та швидко адаптуватися до ринкових умов; забезпечувати перспективність, комплексність та системність управлінських рішень; підтримувати свободу споживача і виробника; обмежувати потенційні збитки; задовольняти базові потреби; сприяти підвищенню економічної ефективності та інноваційності; забезпечувати захист споживача.

Розглянемо напрями розвитку тенденцій маркетингової діяльності [2]:

– від колективного до персонального (накопичення багатоцільової клієнтської бази даних із детальною інформацією про споживчі вподобання клієнтів дозволить більш глибше розуміти поведінкові звички споживачів);

– споживачі дуже добре проінформовані про ціну товару і очікують, що вона буде відображати всю місію бренда: цінність, якість, зручність та досвід; готові купувати при застосуванні гнучких цінових знижок;

– використання голосових технологій дозволяє усунути суб'єктивність спілкування і ширше використання інноваційних підходів в аналізі великих масивів даних;

– забезпечення досвіду в маркетинговій діяльності – це рівень завоювання та утримання клієнтів, він дозволяє активно аналізувати коефіцієнт повернення клієнтів від попередньо здійснених маркетингових послуг;

– екологічність – споживачі здійснюючи покупки керуються емоціями і загально людськими цінностями на рівні із вартісними показниками, тому акцентування уваги в маркетингових програмах на екологічний аспект буде позитивним;

– соціальні медіа виступають актуальним майданчиком представлення продукції – це сучасні канали просування продукції тощо.

Отже, маркетингова діяльність підприємства насамперед базується на інформаційній базі даних підприємства, дотримується принципів і функцій маркетингу суб'єкта господарювання, враховує зовнішні та внутрішні чинники впливу на фінансово-господарську й маркетингову діяльність підприємства, розробляє систему маркетингового планування й аналізу, яку впроваджує та контролює за допомогою обліково-звітної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верзілова Г. Р. Методичні аспекти документування операцій маркетингової діяльності. URL : https://web.archive.org/web/ 20201212231008id_/http://www.af-j.org.ua/pdf/720-metodichni-aspekti-dokumentuvannya-operaciy-marketingovoi-diyalno- sti.pdf

2. Волкова М. В. Напрями вдосконалення маркетингової діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2017. Випуск 16. URL : http://global-national.in.ua/archive/16-2017/57.pdf

Пілевич Дмитро,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Бізнес-аналітика – це сфера професійної аналітичної діяльності, тобто спеціалізований напрямок аналізу інформації та розвитку аналітичних технологій, спрямований на оптимізацію бізнес-процесів та господарську діяльність підприємства.

Поняття «бізнес-аналітика» трактують як вільний переклад англомовного терміна «Business Intelligence – BI», який вперше з'явився у 1958 році. У даний час умовне скорочення «BI» загальноприйняте у світі та означає лише ту частину бізнес- аналітики, яка забезпечує розробку та застосування технологій аналізу бізнес- інформації. Сплеск інтересу до бізнес-аналізу в цілому, BI-методикам, відповідним технологіям та програмним почав активізуватись на початку XXI [1].

Фахівці виділяють кілька ключових тенденцій, які намітилися в галузі бізнес- аналітики за останнє п'ятиріччя та визначатимуть розвиток цього ринкового сегмента у середньостроковій перспективі. Наведемо основні тенденції:

1. У сферу BI дедалі активніше проникають ідеї SaaS (Software as a Service), що охоплюють аналітичні програми, інструментарій інтеграції даних та власне інформаційні сервіси. Відповідні рішення сьогодні пропонують або розробляють всі провідні постачальники корпоративного програмного забезпечення.

2. Зростає популярність рішень із відкритим кодом. У майбутньому це може призвести до того, що організації будуть використовувати суміш із комерційних рішень та програм з відкритим кодом.

3. Процес прийняття рішень все частіше починає ґрунтуватися на неструктурованій чи погано структурованій інформації, а це робить вкрай затребуваними засоби її пошуку та перетворення на форму, доступну аналітичному інструментарію.

4. Народжується хвиля інновацій у галузі візуального подання інформації в аналітичних системах, що обіцяє спростити роботу з ними кінцевих користувачів [2, с. 189].

Практична реалізація зазначених напрямів призвела до появи нових класів аналітичних програмних продуктів, тісно пов'язаних з загальними завданнями корпоративного управління.

Сучасні прикладні аналітичні продукти повинні забезпечувати наскрізну підтримку таких процесів управління, як розробка стратегії, планування, моніторинг результатів, оптимізація та коригування стратегії, реалізація керуючих впливів.

При розробці стратегії використовуються засоби складання стратегічних карт, визначення ключових факторів, що впливають на генерацію додаткової вартості, опис ключових показників та метрик ефективності бізнесу. У процесі планування необхідні програмні засоби управління проектами, за допомогою яких керівники підрозділів могли б деталізувати стратегічні цілі, розробляти варіанти оперативних планів та програм, визначати бюджети та розподіляти ресурси. Перспективною залишається розробка засобів колективної роботи для створення, збору та консолідації планових показників за фінансовими та іншими аспектами діяльності, засоби генерації звітів, механізми обробки бізнес-правил, прогнозування та моделювання процесів. Безумовно, такі програмні продукти вже є на ринку, але вони мають стати робочим інструментом для співробітників та аналітиків підприємств різної кваліфікації, а не лише для кількох експертів у галузі програмного забезпечення. Лише в цьому випадку буде забезпечено безперервне управління даними.

Таким чином, світовий ринок бізнес-аналітики у своєму розвитку передбачає розвиток трендів, головними з яких є спрощення систем для кінцевих користувачів, але в той же час розвиток інтелектуальних функцій промислових BI-платформ. Світовий ринок BI-систем активно освоює концепцію мобільності, але адаптація хмарних технологій йде нижчими темпами. Значна частина інновацій зосереджена навколо вирішення проблеми обробки великих обсягів даних. Роль аналітика інформаційних ресурсів полягає у забезпеченні повноти збору даних про зовнішній ринок, ліквідації прогалин у них, відборі індикаторів стеження за ринком, адаптації програмних продуктів до специфіки предметного поля, інтерпретації результатів машинного оброблення. Для цього аналітику необхідно професійно володіти сучасним інструментом бізнес-аналітики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бізнес-аналітика: чим вона корисна підприємцям. URL : https://info.nic.ua/uk/blog-uk/businessanalytics-2/ (дата звернення: 03.11.2023).

2. Бруханський Р. Ф., Пуцентейло П. Р. Формування системи професійної підготовки бухгалтера аналітика. *Інноваційна економіка*. 2016. № 5-6 (63). С. 187–198.

Пустовгар Володимир,
здобувач другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет

РОЛЬ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Бізнес-аналіз - це важливий інструмент для підприємств, який допомагає їм краще розуміти свою діяльність, виявляти слабкості та можливості, а також приймати обґрунтовані рішення[1].

Проте без ефективного бізнес-аналізу, підприємства можуть стикнутися з проблемами у прийнятті обґрунтованих рішень, що може призвести до зниження продуктивності та прибутковості.

Це може включати нездатність ідентифікувати та вирішити проблеми, що виникають в процесі ведення бізнесу, а також нездатність адаптуватися до змін у бізнес-середовищі.

Тому, важливо розробити ефективні стратегії бізнес-аналізу, що допоможуть підприємствам краще розуміти та управляти своєю діяльністю.

Науковці та дослідники активно вивчають область бізнес-аналізу, використовуючи різноманітні методи та технології, включаючи статистичний аналіз, моделювання бізнес-процесів, аналітику даних тощо.

Ці методи допомагають отримати глибоке розуміння бізнесу та його потреб, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень [3].

Останні дослідження також показують, що використання передових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, може значно покращити ефективність бізнес-аналізу.

Останні дослідження в галузі бізнес-аналізу в управлінні діяльністю підприємства включають:

1. **Swot-аналіз та Pest-аналіз в управлінні проектами:** Дослідження акцентує увагу на важливості управління проектами як області

професійної діяльності. Розглядається економічна сутність поняття «управління проектами» як діяльності, спрямованої на реалізацію проекту з максимально можливою ефективністю при заданих обмеженнях за часом, коштами (і ресурсами), а також якості кінцевих результатів проекту. В статті визначено місце SWOT-аналізу та PEST- аналізу в управлінні проектами [1].

2. **Економічний аналіз в управлінні діяльністю підприємств:** Ці дослідження не надають конкретних висновків, але вони зосереджуються на важливості економічного аналізу в управлінні підприємствами [8].

3. **Ефективності діяльності та управління підприємством: особливості:** Ці дослідження акцентують увагу на важливості підвищення ефективності діяльності та удосконалення управління на підприємствах.

Вони розглядають різні аспекти, включаючи використання ресурсів, потенціал компанії, формування нових цілей та завдань, задоволення потреб споживачів, розширення ринкових можливостей, оперативне реагування на негативний вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, та інші [9].

Ці дослідження підкреслюють важливість стратегічного планування та аналізу в управлінні підприємствами, а також необхідність постійного оновлення та адаптації до змін у бізнес-середовищі.

Ці технології дозволяють обробляти великі обсяги даних та отримувати корисні висновки, що можуть допомогти підприємствам приймати обґрунтовані рішення.

Однак, не дивлячись на значний прогрес в області бізнес-аналізу, ще багато чого потрібно зробити.

Наприклад, потрібно розробити більш ефективні методи аналізу даних, що дозволять підприємствам краще розуміти та використовувати доступну інформацію.

Крім того, потрібно зробити більше досліджень щодо того, як різні фактори, такі як культура організації та її структура, впливають на ефективність бізнес-аналізу [3].

Без ефективного бізнес-аналізу підприємства можуть стикатися з проблемами у прийнятті обґрунтованих рішень, що може призвести до зниження продуктивності та прибутковості.

Бізнес-аналіз допомагає ідентифікувати слабкості, можливості, загрози та сильні сторони організації, що сприяє ефективному управлінню.

Бізнес-аналіз відіграє важливу роль у сучасному управлінні, оскільки він допомагає організаціям краще розуміти свою діяльність, виявляти слабкості та можливості, а також приймати обґрунтовані рішення [2].

Прийняття рішень: Бізнес-аналіз допомагає у прийнятті стратегічних та тактичних рішень, аналізуючи поточний стан підприємства та прогнозуючи майбутнє. Воно допомагає керівникам розуміти, як ресурси підприємства використовуються, і як це впливає на загальну продуктивність.

Оптимізація процесів: Бізнес-аналіз може бути використаний для оптимізації бізнес-процесів. Це може включати в себе зменшення витрат, покращення ефективності та збільшення продуктивності.

Розуміння ринку: Бізнес-аналіз також може допомогти підприємствам краще розуміти свою цільову аудиторію та конкурентів. Це може допомогти підприємствам розробляти ефективні стратегій маркетингу та продажу.

Ідентифікація можливостей: З допомогою бізнес-аналізу підприємства можуть ідентифікувати нові можливості для зростання. Це може включати нові ринки, продукти або послуги.

Управління ризиками: Бізнес-аналіз також може допомогти у виявленні та управлінні ризиками. Це може допомогти підприємствам запобігти потенційних проблем та готуватися до непередбачених обставин [2].

Для проведення бізнес-аналізу використовуються різноманітні методи та технології, включаючи статистичний аналіз, моделювання бізнес-процесів, аналітику даних тощо.

Використання цих методів дозволяє отримати глибоке розуміння бізнесу та його потреб.

Бізнес-аналіз використовує різноманітні набори методів та технологій для вивчення бізнес-процесів та прийняття обґрунтованих рішень. Такі як [1]:

Статистичний аналіз: Цей метод використовується для збору, аналізу та інтерпретації даних. Він може включати в себе регресійний аналіз, аналіз часових рядів, прогнозування та інше.

Моделювання бізнес-процесів: Цей метод використовується для створення візуального представлення бізнес-процесів підприємства. Це допомагає краще розуміти, як різні процеси взаємодіють між собою, і де можуть виникнути проблеми.

Аналітика даних: Цей метод використовується для аналізу великих об’ємів даних з метою отримання корисних висновків. Вона може включати машинне навчання, штучний інтелект та інше.

SWOT-аналіз: Цей метод допомагає організаціям ідентифікувати свої сильні сторони, слабкості, можливості та загрози. Це допомагає підприємствам розробляти стратегії, що враховують ці фактори.

Аналіз портфеля: Цей метод допомагає організаціям краще розуміти свою продуктову стратегію, аналізуючи поточний асортимент продуктів та ідентифікуючи можливості для росту.

Це лише кілька прикладів методів та технологій, які використовують для проведення бізнес-аналізу. Вибір конкретного методу або технології залежить від конкретних потреб і цілей підприємства.

Бізнес-аналіз грає важливу роль у сучасних організаціях, допомагаючи їм адаптуватися до швидко змінюваних умов ринку. Використовуючи дані для глибокого розуміння своєї діяльності, компанії можуть виявляти нові можливості для зростання та успіху.

Бізнес-аналіз є важливим інструментом для підприємств, який допомагає їм краще розуміти свою діяльність, виявляти слабкості та можливості, а також приймати обґрунтовані рішення.

Він включає в себе використання різноманітних методів та технологій, включаючи статистичний аналіз, моделювання бізнес-процесів, аналітику даних тощо.

Останні дослідження в області бізнес-аналізу показують, що використання передових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, може значно покращити ефективність бізнес-аналізу.

Проте, не дивлячись на значний прогрес в цій області, ще багато чого потрібно зробити. Наприклад, потрібно розробити більш ефективні методи аналізу даних, що дозволять підприємствам краще розуміти та використовувати доступну інформацію.

Крім того, потрібно зробити більше досліджень щодо того, як різні фактори, такі як культура організації та її структура, впливають на ефективність бізнес-аналізу.

Загалом, бізнес-аналіз є важливим інструментом, який допомагає підприємствам адаптуватися до швидко змінюваних умов ринку та знаходити нові можливості для зростання та успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформаційні системи в бізнесі : посібник / за ред. В. В. Коваленка, О. В. Лозовського. К. : КНЕУ, 2001.

2. Роль бізнес-аналітики у фінансовій діяльності підприємств. URL : https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/7457/1/20170321_EconFinance_V1_P055- 058.pdf

3. Swot-аналіз та pest-аналіз в управлінні проєктами машинобудівного підприємства. URL : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/01/en- 2021-6t1-21.pdf

4. Томушук І. Збірник тез XV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. URL : http://repository.vsau.org/getfile.php/23842.pdf

5. Адамська І. Є. Інформаційні технології та моделювання в обліку, оподаткуванні, аналізі та аудиті. URL : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31083/1/100.PDF

6. Економічний аналіз в управлінні діяльністю підприємств. URL : https://econa.at.ua/Vypusk_7/akopova.pdf

7. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/57.pdf

Чепіль Софія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ЕКОЛОГІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

Війна в Україні має значний вплив на екологічну ситуацію, яка наразі є кризовою. Збройні зіткнення призвели до: забруднення довкілля, браконьєрства та втрати контролю над природоохоронними територіями на окупованих територіях, пошкодження промислових об'єктів і нафтобаз, що створює загрозу техногенних катастроф; загрози для ядерної та радіаційної безпеки через бойові дії поблизу Запорізької АЕС. Під час війни управлінський облік може бути використаний для зменшення негативного впливу війни на екологію.

Впровадження управлінського обліку для управління екологічною діяльністю підприємств під час війни є складним завданням, але воно може принести значні переваги для навколишнього середовища. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначається, що підприємство самостійно розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій [1].

Прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації виробництва в екологічному напрямі є дуже важливим для мінімізації негативного впливу промисловості на довкілля. Для цього потрібно:

– володіти актуальною інформацією про поточний рівень впливу виробництва на навколишнє середовище (обсяги викидів, скидів, утворення відходів);

– аналізувати динаміку цих показників і виявляти проблемні місця;

– визначати фактори, що спричиняють надмірний негативний вплив (застаріле обладнання, неефективні технології тощо);

– розраховувати вартісну оцінку екологічного збитку від забруднення; оцінювати варіанти модернізації виробництва для зменшення впливу на довкілля;

– порівнювати вигоди і витрати запропонованих заходів з оптимізації;

– приймати виважене рішення на основі аналізу альтернатив;

– розробляти план заходів із зазначенням термінів, відповідальних осіб, ресурсів.

Такий системний підхід на основі даних управлінського обліку забезпечить мінімізацію забруднення виробництва.

Одним із інструментів управлінського обліку для підприємств, які мають покращити своє екологічне становище це впровадження на підприємствах систем обліку використання ресурсів та утворення відходів, що дозволить оптимізувати виробничі процеси, зменшити обсяги відходів. Таке впровадження характеризується контролем дотриманням нормативів гранично допустимих викидів і скидів забруднюючих речовин, аналізом динаміки показників ресурсовикористання та утворення відходів, розрахунком екологічної собівартості продукції, що в свою чергу стимулюватиме скороченню шкідливих викидів і скидів.

Бюджетування природоохоронної діяльності може суттєво посилити ефективність реалізації екологічних заходів як на рівні окремих підприємств, так і держави загалом. Планування видатків на реалізацію природоохоронних заходів - очисні споруди, фільтри, утилізація відходів тощо, також контроль цільового використання коштів екологічних фондів, оцінка ефективності витрат на основі порівняння запланованих та фактичних показників, підвищення прозорості та звітності щодо використання коштів в екологічній сфері – це дозволить ефективно управляти підприємством.

Запровадження практики регулярної звітності та оприлюднення еко-звітів компаніями підвищить прозорість компаній щодо їх впливу на довкілля, також тиск громадськості стимулюватиме компанії приділяти більше уваги екологічним питанням. На державному рівні простіше відбуватиметься моніторинг та контроль викидів і скидів, споживання ресурсів. Поширення кращих практик і досвіду між компаніями у сфері екологічного менеджменту стимулюватиме "зелені" інвестиції, інновації та модернізації виробництва. В умовах війни актуальним є законодавче забезпечення обов'язкової еко-звітності для українських компаній.

Впровадження систем екологічного менеджменту, може суттєво допомогти підприємствам поліпшити свої екологічні показники. Перш за все, потрібно залучити всі підрозділи та працівників до реалізації екологічної політики компанії. Підготовка регулярної звітності про результати екологічної діяльності підприємства допоможуть робити постійний моніторинг та контроль впливу діяльності на довкілля, та не менш важливим є підвищення рівня екологічної свідомості працівників шляхом навчання та покращення репутації та іміджу компанії.

Отже, управлінський облік має значний потенціал для покращення екологічної ситуації в Україні. Впровадження сучасних методів управлінського обліку на підприємствах може допомогти їм зменшити їхній негативний вплив на навколишнє середовище та сприяти сталому розвитку. Підприємства повинні розробити систему управлінського обліку, яка враховує екологічні аспекти, також навчити персонал підприємства використовувати управлінський облік для управління екологічною ситуацією, для цього можна створити систему мотивації персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 40. Ст. 365. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 08.11.2023).

Шендрик Ксенія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

БІЗНЕС-АНАЛІЗ ПЛАНУ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах ведення бізнесу виникає потреба в стратегічному плануванні та бізнес-аналізі діяльності підприємства, щоб отримати найкращі результати.

Стратегічне планування - це планомірно-організаційна діяльність підприємства, яка встановлює пріоритети, фокусує ресурси та енергію, дає оцінку та коригує напрямок організації у відповідь на варіаційні умови, посилює функціональність [1].

Бізнес-аналіз плану та стратегії підприємства бізнес-аналітики мають враховувати контекст, у якому існує їх бізнес, і наскільки передбачуваним та прогнозованим є діапазон можливих результатів. Коли діяльність підприємства буде мати передбачуваний результат, саме тоді можна чітко визначити майбутній стан і можливі перехідні стани, а також можна спланувати чітку стратегію підприємства.

Існує багато способів ефективного поєднання плану бізнес-аналізу зі стратегією підприємства. Перший – передбачити результат бізнес плану та стратегії підприємства.

Основні етапи структури стратегічного плану мають містити такі обов'язкові елементи**:**

– Аналіз внутрішніх драйверів, а саме сильні та слабкі сторони, визначених методом SWOT-аналізу (сильні, слабкі сторони, можливості та загрози).

– Аналіз зовнішніх чинників, котрий повинен охоплювати такі основні фактори, як бізнес-структура ринку, рівень попиту та пропозиції, які існують на ринку.

– Цілі вищого рівня, тобто це головні цілі, яких необхідно досягти підприємству, щоб бізнес-аналіз було реалізовано.

– Пошук нових клієнтів та розробка нових продуктів та послуг.

– Аналіз визначення ключових дій, щоб отримати бажаний результат, які необхідно виконати для досягнення ваших цілей найвищого рівня.

Ресурси та джерела фінансування, пошук персоналу, вимоги до його знань і навичок, а також необхідне приміщення та обладнання.

Отже, дане дослідження дає змогу стверджувати, що якщо результат діяльності підприємства важко передбачити, стратегія, ймовірно, повинна більше зосереджуватися перевірці припущень і зміні курсу, доки не буде знайдено правильну стратегію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грінченко Р. В., Колібабчук О. Б. Використання систем бізнес-аналітики в управлінні підприємством: стаття науковий вісник Одеського національного економічного університету. Одеса, 2023. С. 127–134. URL : http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2023/302-303/pdf/127-134.pdf

2. Чумак О. В. Методи бізнес аналізу в управлінні виробництвом та постачанням товарів та послуг. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку* : зб. матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, 11 травня 2023 р. К. : КНЕУ, 2023. С. 172–174. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/92261/1/Chumak_anali.pdf

СЕКЦІЯ 3
СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ, ЯВИЩ І СИСТЕМ

Керівник секції: Паянок Т. М., канд. екон. наук, доцент

Баленко Валерія,
Гаркушин Кирил,
здобувачі другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Паянок Т. М.,
канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет

КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ СФЕРИ ПОСЛУГ

Відмінність прояву туристичної активності у регіонах України зумовлює потребу в статистичному аналізі регіонального розвитку туризму, виокремлення регіонів за рівнем розвитку туристичної діяльності, що надалі може використовуватись як база для прийняття управлінських рішень, щодо посилення туристичної привабливості того чи іншого регіону. Одним з методів групування регіонів за рівнем розвитку туристичної діяльності на основі системи показників є кластерний аналіз, який полягає у розбитті заданої вибірки об’єктів (ситуацій) на підмножини, які називаються кластерами, так, щоб кожен кластер складався зі схожих об’єктів, а об’єкти різних кластерів істотно відрізнялися. Кластерний аналіз проведено за допомогою комп’ютерної програми Statistica окремо для двох груп суб’єктів туристичної діяльності – юридичних та фізичних осіб, що дозволить виявити ефективну організаційно-правову форму для ведення туристичної діяльності у регіоні.

Для проведення кластерного аналізу сформовано таку систему показників, які характеризують рівень розвитку туристичної діяльності в регіоні:

1) показники діяльності юридичних осіб – суб'єктів туристичної діяльності: x_1 – суб'єкти туристичної діяльності в Україні, од.; x_2 – середньооблікова кількість штатних працівників суб'єктів туристичної діяльності, осіб; x_3 – дохід від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів), тис. грн; x_4 – сума комісійних, агентських і інших винагород, тис. грн; x_5 – операційні витрати, тис. грн; х6 – витрати суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту, тис. грн; x_7 – кількість реалізованих туроператорами туристичних путівок, од.; x_8 – кількість реалізованих населенню турагентами туристичних путівок, од.; x_9 – вартість реалізованих туроператорами туристичних путівок, тис. грн; x_{10} – вартість реалізованих населенню турагентами туристичних путівок, тис. грн; x_{11} – кількість туроднів за реалізованими туроператорами туристичними путівками, туроднів; x_{12} – кількість туроднів за реалізованими населенню турагентами туристичними путівками, туроднів; x_{13} – кількість туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами, осіб;

2) показники діяльності фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності: z_1 – суб'єкти туристичної діяльності в Україні, од.; z_2 – середньооблікова кількість штатних працівників суб'єктів туристичної діяльності, осіб; z_3 – дохід від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизного податку й аналогічних обов'язкових платежів), тис. грн; z_4 – витрати суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту, тис. грн; z_5 – кількість реалізованих турагентами туристичних путівок, од.; z_6 – вартість реалізованих турагентами туристичних путівок, тис. грн; z_7 – кількість туроднів за реалізованими турагентами туристичними путівками, туроднів; z_8 – кількість туристів, обслугованих турагентами, осіб.

Для побудови дендрограм, які відображають послідовне об'єднання регіонів у кластери, використано комп'ютерну програму Statistica (рис. 1–2).

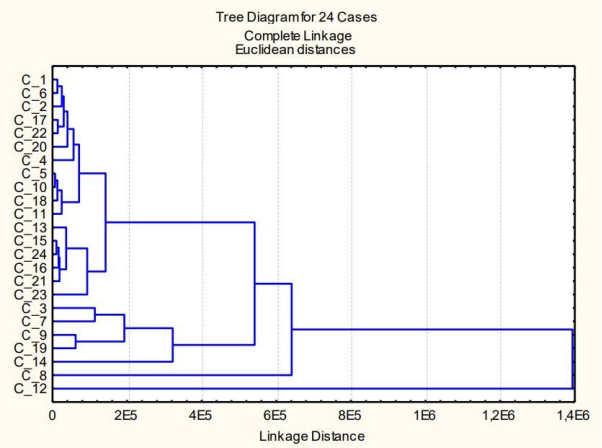

Рисунок 1 – Дендрограма за результатами кластерного аналізу діяльності юридичних осіб – суб'єктів туристичної діяльності 2021 року

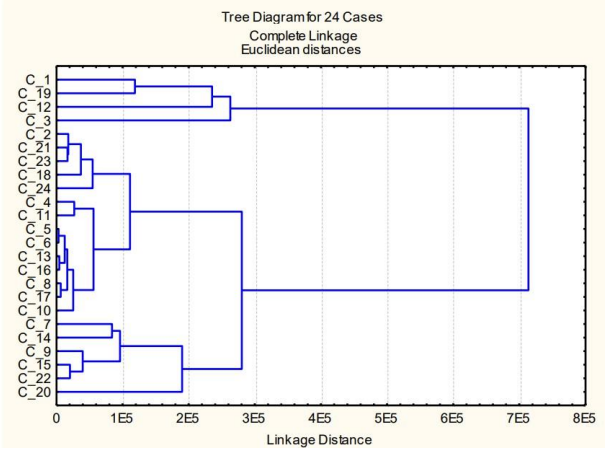

Рисунок 2 – Дендрограма за результатами кластерного аналізу діяльності фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності 2017 року

Джерело: побудовано за даними [1; 2].

На вертикальній осі відкладені регіони України, а на горизонтальній – міжкластерні евклідові відстані. Для визначення оптимальної кількості кластерів використано графік зміни відстаней за методом Уорда (рис. 3–4). На вертикальній осі відкладено міжкластерну евклідову відстань, а на горизонтальній – крок об'єднання. Оптимальна кількість кластерів визначається за формулою: Q = m – n, де m – кількість досліджуваних регіонів України (m = 24); n – переломний крок об'єднання у кластери.

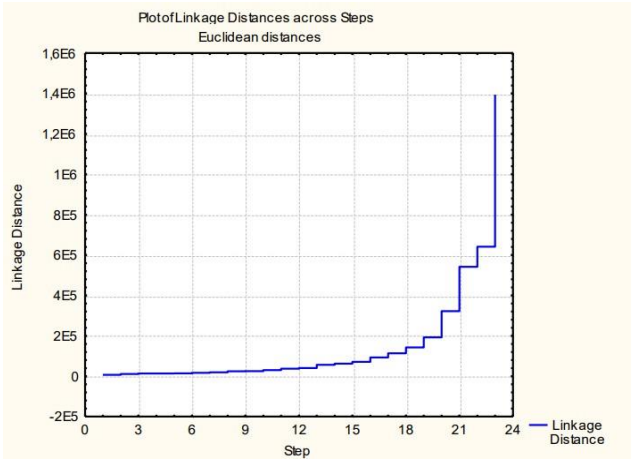

Рисунок 3 – Графік зміни відстаней за методом Уорда для юридичних осіб – суб'єктів туристичної діяльності 2021 року

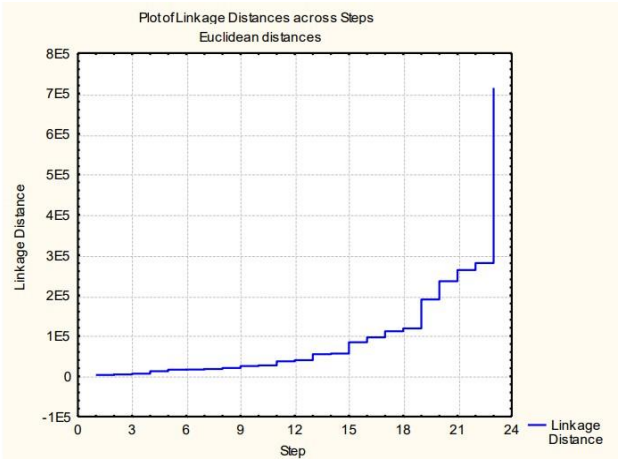

Рисунок 4 – Графік зміни відстаней за методом Уорда для фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності 2021 року

Джерело: побудовано за даними [1; 2].

Оптимальна кількість кластерів діяльності юридичних осіб становить 24 – 20 = 4, а для фізичних осіб-підприємців 24 – 19 = 5. Отже, як показують результати кластерного аналізу, регіони України за показниками діяльності юридичних осіб-суб'єктів туристичної діяльності 2021 року доцільно поділити на чотири кластери, а за показниками діяльності фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності 2021 року – на п'ять (табл. 1–2).

Таблиця 1 – Розподіл регіонів України на кластери за показниками діяльності юридичних осіб – суб'єктів туристичної діяльності 2021 року

Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3	Кластер 4
Львівська	Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Одеська, Харківська.	Івано-Франківська	Вінницька, Волинська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Луганська, Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська.

Джерело: побудовано за даними [1; 2].

Таблиця 2 – Розподіл регіонів України на кластери за показниками діяльності фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності 2021 року

Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3	Кластер 4	Кластер 5
Запорізька, Київська, Одеська, Полтавська, Херсонська, Черкаська	Вінницька, Дніпропетровська, Львівська, Харківська	Волинська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська	Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська, Сумська	Донецька, Луганська

Джерело: побудовано за даними [1; 2].

Результати кластерного аналізу показали відмінності у функціонуванні юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності у 2021 році. За показниками діяльності юридичних осіб лідирує Львівська область, яка формує перший кластер. Це вказує на результат дій органів місцевої влади щодо виокремлення туризму як пріоритетної сфери економіки та створення сприятливого середовища функціонування туристичного бізнесу.

До другого кластера віднесено Дніпропетровську, Запорізьку, Київську, Одеську та Харківську області. Це великі області, які зосереджені на розвитку ділового, наукового видів туризму, організації дозвілля та відпочинку, характеризуються широкою мережею колективних засобів розміщування тощо. До третього кластера віднесено Івано-Франківську область. Четвертий кластер формують всі інші області України, які значно поступаються за показниками вище переліченим областям. За показниками діяльності фізичних осіб-підприємців найсприятливіше середовище функціонування у Запорізькій, Київській, Одеській, Полтавській, Херсонській та Черкаській областях. Найгірші умови для діяльності - у Донецькій та Луганській областях через воєнні дії на Сході України. Середні значення показників для кожного із виокремлених кластерів як для діяльності юридичних осіб, так і фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності у 2021 році показано на рис. 5–6.

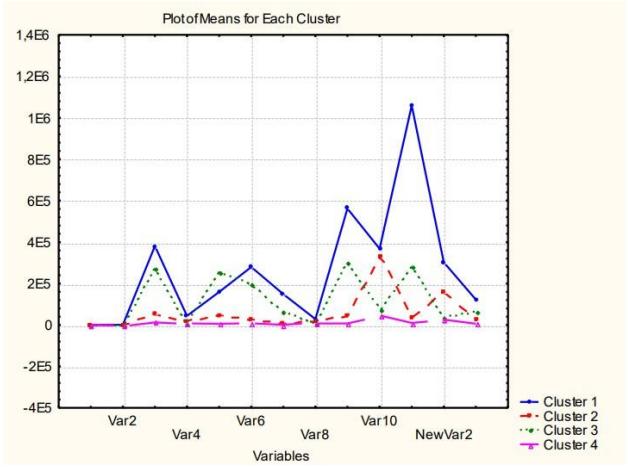

Рисунок 5 – Графік середніх значень показників діяльності юридичних осіб – суб'єктів туристичної діяльності 2021 року для кожного кластера

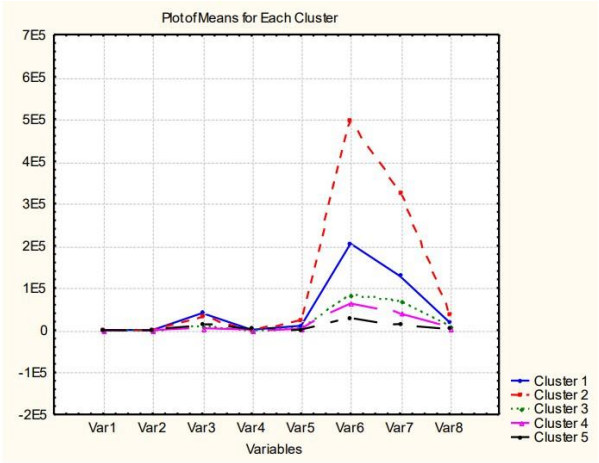

Рисунок 6 – Графік середніх значень показників діяльності фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності 2021 року для кожного кластера

Джерело: побудовано за даними [1; 2].

На вертикальній осі відкладено середні значення змінних у розрізі одержаних кластерів, а на горизонтальній – показники діяльності суб'єктів туристичної діяльності. Аналізуючи дані органів державної статистики України, можна зробити висновок, що розвиток туристичної діяльності в Україні характеризується позитивною динамікою. Це підтверджується

зростанням кількісних та якісних показників діяльності суб'єктів туристичної діяльності, проте відсутність належного регулювання туристичної галузі з боку держави уповільнюють її розвиток. Тільки шляхом балансування інтересів регіонів, створення законодавчих, нормативно- правових та організаційно-економічних умов для розвитку галузі в кожній області можна досягнути комплексного розвитку туризму і забезпечити сприятливий імідж України на міжнародних ринках як туристично привабливої країни.

Таким чином, проведено кластерний аналіз з подальшим групуванням регіонів України на кластери залежно від значень показників діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – суб'єктів туристичної діяльності у 2017 році. Він дозволив виокремити групи регіонів за спільними (подібними) значеннями множини показників, що дозволить комплексно підійти до прийняття тих чи інших управлінських рішень, які базуватимуться на інтегральному та синергетичному ефекті взаємодії усіх складових туристичного бізнесу. Кожна з виокремлених за допомогою кластерного аналізу група регіонів потребує свого специфічного підходу, інших методів і заходів, ніж інші групи, що дозволить якомога ефективніше приймати рішення в умовах величезного масиву інформаційного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний комітет статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua.
2. Україна у цифрах у 2021 році: статистичний збірник / редкол. : О. Г. Осауленко (голов. ред.) та ін. ; Держ. коміт. стат. України. К., 2021. 240 с.

Гаркушин Кирил,
Баленко Валерія,
здобувачі другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Паянок Т. М.,
канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Ефективне використання запозичених ресурсів може стати фактором економічного зростання, в той час коли необґрунтоване зростання обсягів заборгованості матиме дестабілізуючий вплив на економіку та створюватиме ризики економічній безпеці країни. У процесі оцінки боргового навантаження важлива роль відводиться аналізу співвідношення витрат на погашення та обслуговування зовнішнього боргу (ППОЗБ) до ВВП, експорту товарів і послуг (ЕТП), доходів державного бюджету (ДДБ).

Одним з показників, що відображають взаємозв'язок боргу із відтворюваними процесами в економіці та показниками соціального розвитку країни є державний борг у розрахунку на одну особу. У Методиці розрахунку рівня економічної безпеки для зовнішньої заборгованості в розрахунку на одну особу встановлено граничну межу у 200 дол. США. Критичне значення за цим показником перевищене було вже в 2003 році. Протягом досліджуваного періоду значення показника мало тенденцію до зростання. Наприкінці 2019 року обсяг зовнішнього боргу в розрахунку на одного українця збільшився більше ніж у 5 разів порівняно з 2003 роком. В 2018 році розмір зовнішнього боргу в розрахунку на 1 особу досягнув свого максимуму і становив 1195,33 дол. США. Для порівняння показника з провідними країнами світу та країнами-сусідами України, треба суму зовнішнього боргу перерахувати за методиками МВФ. В такому випадку на одного українця припадає 2 897 дол. США. Зовнішній борг на одного жителя США, в розрахунку за аналогічною методикою станом на 12.04.2020 становить 71 351 дол США. На одного японця припадає 108 228 дол. зовнішнього боргу країни. Зовнішній борг на душу жителя Італії – 52 797 дол. США.

Таким чином, за показником зовнішнього боргу на особу населення на першому місці США, яка за цим показником випередила Україну більше ніж у 24 рази. Оскільки боргове навантаження складається з багатьох показників, доцільним є представлення даного явища у вигляді основних груп (головних компонентів) з мінімальною втратою інформації, тому застосовувався компонентний аналіз у ПП «STATISTICA.10». Проведений компонентний аналіз здійснювався на основі 7 показників боргового навантаження: Var1 – відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %; Var2 – відношення зовнішнього боргу до ВВП, %; Var3 – відношення внутрішнього боргу до ВВП, %; Var4 – відношення зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг, %; Var5 – відношення ППОЗБ до ВВП, %; Var6 – відношення ППОЗБ до ЕТП, %; Var7 – відношення ППОЗБ до ДДБ, %. Включені в модель показники характеризують боргове навантаження економіки, міжнародну валютну ліквідність, норму обслуговування боргу і ціну національної валюти.

Correlations (Spreadsheet15)
Marked correlations are significant at p < ,05000
N=17 (Casewise deletion of missing data)

Variable	Var1	Var2	Var3	Var4	Var5	Var6	Var7
Var1	1,000000	0,982791	0,963903	0,976927	0,531805	0,549615	0,512724
Var2	0,982791	1,000000	0,898141	0,971183	0,560522	0,570648	0,537346
Var3	0,963903	0,898141	1,000000	0,925956	0,457444	0,485246	0,445392
Var4	0,976927	0,971183	0,925956	1,000000	0,496145	0,519201	0,468948
Var5	0,531805	0,560522	0,457444	0,496145	1,000000	0,997917	0,996995
Var6	0,549615	0,570648	0,485246	0,519201	0,997917	1,000000	0,994103
Var7	0,512724	0,537346	0,445392	0,468948	0,996995	0,994103	1,000000

Рисунок 1 – Кореляційна матриця показників боргового навантаження
Джерело: за даними [2; 3].

Для застосування методу головних компонент для зазначених часових рядів, застосовувався ПП «STATISTICA.10» модуль Factor Analysis. З цього модуля було обрано метод головних компонент – Principal Components. Зв'язки між показниками відображає кореляційна матриця (рис. 1). Значення майже всіх коефіцієнтів кореляції близькі до одиниці, що свідчить про наявність щільного зв'язку між показниками. Практично всі коефіцієнти статистично значимі. Факторні навантаження компоненти і внесок їх в сумарну дисперсію наведено на рис. 2. Рівень факторизації моделі досить високий. 75% сумарної варіації показників боргового навантаження пояснює перша компонента та 23 % відповідно компонента .

Variable	Factor Loadings (Unrotated) (Spreadsheet15) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000) Factor 1	Factor 2
Var1	-0,921397	0,385067
Var2	-0,921140	0,338944
Var3	-0,865422	0,428800
Var4	-0,895943	0,412301
Var5	-0,817522	-0,575323
Var6	-0,830500	-0,554503
Var7	-0,802872	-0,593685
Expl.Var	5,251816	1,607952
Prp.Totl	0,750259	0,229707

Рисунок 2 – Факторні навантаження компонент

Джерело: за даними [2; 3].

У відповідності до критерію Кайзера, за даної моделі можна виділити 2 головні компоненти, оскільки їх власні значення більше за 1: власне значення першої компоненти – 5,25, а другої – 1,6 (рис. 3). Дисперсія (Total variance) першої компоненти дорівнює 75 %, а другої – 23 %. Інші фактори містять не більше 2% загальної дисперсії. Четверта колонка містить накопичену або кумулятивну дисперсію. У п’ятому стовпці – кумулятивний відсоток дисперсії. Сума власних значень компонент дорівнює кількості змінних. Отже, головними слід визнати дві компоненти, разом вони пояснюють 97,9% сумарної варіації ознакової множини, що свідчить про високий рівень факторизації моделі.

Value	Eigenvalues (Spreadsheet15) Extraction: Principal components **Eigenvalue**	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	5,251816	75,02594	5,251816	75,02594
2	1,607952	22,97074	6,859768	97,99669

Рисунок 3 – Дисперсії та внески компонент у сумарну дисперсію

Джерело: за даними [2].

На рис. 4 наведено факторні навантаження обох головних компонент: а) до обертання (Unrotated); б) після обертання за процедурою Varimax normalized.

Variable	Factor Loadings (Unrotated) (Spreadsheet15) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000) Factor 1	Factor 2
Var1	-0,921397	0,385067
Var2	-0,921140	0,338944
Var3	-0,865422	0,428800
Var4	-0,895943	0,412301
Var5	-0,817522	-0,575323
Var6	-0,830500	-0,554503
Var7	-0,802872	-0,593685
Expl.Var	5,251816	1,607952
Prp.Totl	0,750259	0,229707

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000) Factor 1	Factor 2
Var1	0,957094	0,284991
Var2	0,927705	0,320539
Var3	0,941432	0,215705
Var4	0,954622	0,247796
Var5	0,268860	0,962835
Var6	0,292085	0,954929
Var7	0,245897	0,967781
Expl.Var	3,792330	3,067438
Prp.Totl	0,541761	0,438205

Рисунок 4 – Факторні навантаження головних компонент до і після обертання

Джерело: за даними [2].

В останніх рядках наведено власні значення компонент і внески кожної з них у сумарну дисперсію. Високі факторні навантаження виділені. За значенням факторних навантажень до обертання змістовна інтерпретація компонент дещо ускладнена, оскільки кожна з них навантажує практично усю ознакову множину. Після обертання факторні навантаження набувають інших значень, проте сумарний їхній внесок процедура обертання не змінює:

$$Prp.Totl = 0,542 + 0,438 = 0,98.$$

Перша компонента навантажує ознаки V1-V4, її можна ідентифікувати як загальний обсяг боргу, друга навантажує V5-V7, які є характеристиками покриття витрат на погашення та обслуговування державного боргу. Навантаження на компоненти не перетинаються. Факторні навантаження моделі свідчать, що боргова ситуація погіршується при зростанні показників боргового навантаження та платоспроможності, а також при наближенні їх значень до гранично допустимих меж. Відповідно, задля забезпечення дієвості боргової політики необхідним є зниження розглянутих боргових індикаторів до безпечних меж і чіткий контроль за їх значенням у наступних періодах. Рівень і особливо виплати за боргом впливають напряму на рівень платіжного балансу, який своєю чергою здатен справляти тиск на курс національної валюти [1]. При цьому несприятливі та різкі коливання курсу валют призводять до неконтрольованого зростання цін, що може спричинювати значні дисбаланси бюджетного сектору

і провокувати подальше зростання обсягу державної заборгованості. Таким чином, державний борг в сучасних умовах є вагомим фактором впливу на макрофінансову стабільність та соціально-економічний розвиток країни.

Таким чином, в сучасних умовах необхідним є запровадження дієвої державної політики управління боргом з метою одержання найвищого ефекту від запозичених коштів та уникнення проблем погіршення макроекономічної стабільності. Прискорення темпів реформування фінансової системи, а також вдосконалення державної боргової політики мають забезпечити економічне зростання та високий рівень соціальних стандартів життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарук Т. Г., Бондарчук О.С., Мельничук Н. Ю. Державний борг України та видатки бюджету на його обслуговування. *Статистика України*. 2018. № 1. С. 30–39.

2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL : https://www.treasury.gov.ua

3. Офіційний сайт Національного банку України. URL : https://bank.gov.ua

Климюк Анна,
здобувачка другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Паянок Т. М.,
канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет

КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В ОПТОВІЙ І РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

В сучасних умовах розвитку національної економіки заробітна плата є головним джерелом доходів працівників і найсильнішим мотиватором трудового потенціалу більшості населення. Формування доходів населення в різних регіонах країни залежить від стану соціально-економічного розвитку регіону, ситуації на ринку праці, тому і спостерігається їх диференціація.

Для виявлення причин нерівномірності процесів формування заробітної плати в сфері торгівлі в регіонах країни застосуємо методи кластерного аналізу на основі таких показників, як:

– рівень середньомісячної заробітної платні у розрахунку на одного штатного працівника (Wage, грн.);
– валовий регіональний продукт на одну особу (GRP);
– заборгованість з заробітної плати станом на початок року (Dept).

Вибір індикаторів здійснено з тих міркувань, що заробітна плата – основне джерело доходів більшості населення країни, тобто цей показник буде характеризувати диференціацію трудових доходів населення за регіонами. Рівень валового регіонального продукту дозволить виявити регіони, що характеризуються більш стабільним економічним рівнем, показавши усереднені прогнозні доходи від підприємницької діяльності. Показник заборгованості з заробітної плати свідчить про наявність проблеми з виплатою доходів, що призводить до зростання рівня фінансових ризиків населення.

Для реалізації методів кластерного аналізу було використано мову програмування R, що додатково слугує обчислювальним середовищем для обробки інформації сучасними статистичними методами. Для визначення кількості

кластерів було побудовано графік каменистого осипу (рис. 1), згин якого вказує на кількість кластерів, на які потрібно розбити дані. З графіку було визначено, що дані слід розбити на три кластери. Для цього було використано метод К-середніх та розраховано координати центрів кластерів (рис. 2).

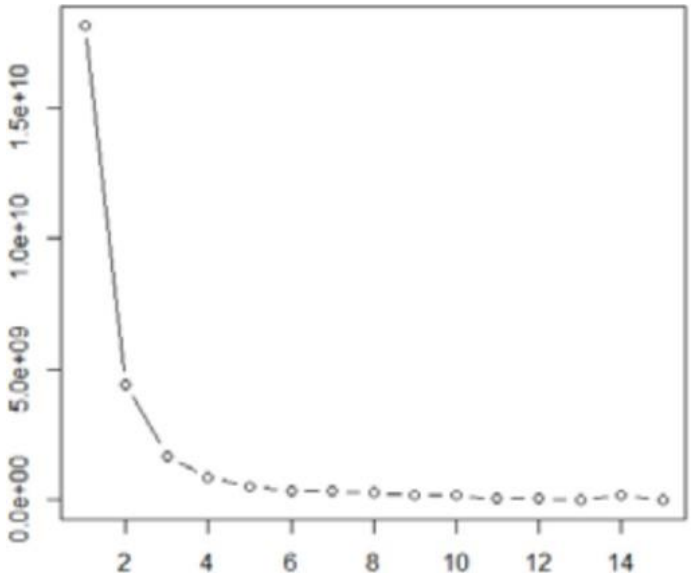

Рисунок 1 – Графік каменистого осипу

Джерело: побудовано на основі [1].

Group	Wage	GRP	Dept
1	6732.000	155904.00	84.200
2	3482.737	31721.84	42.365
3	4039.800	57764.20	86.180

Рисунок 2 – Координати утворених кластерів

Джерело: побудовано на основі [1].

На рис. 3 зображені візуальні результати кластерного розбиття для трьох кластерів.

Як бачимо, всі кластери розділені досить суттєво. Перший кластер регіонів (фіолетовий колір) – це місто Київ, що має найбільші показники за рівнем заробітної плати та ВРП. Третій кластер регіонів (зелений колір) – мають середні показники рівня заробітної плати та ВРП, але вищий рівень заборгованості за зарплатою. До цього кластеру ввійшли Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, Київська, Полтавська області. Другий кластер регіонів (червоний колір) – найгірші за показниками доходів регіони, але з меншою заборгованістю. До цього кластеру ввійшли решта 19 регіонів, але найбільш нетиповий регіон у цьому кластері – Донецька область, що характеризується нетиповим для кластеру високим рівнем заборгованості.

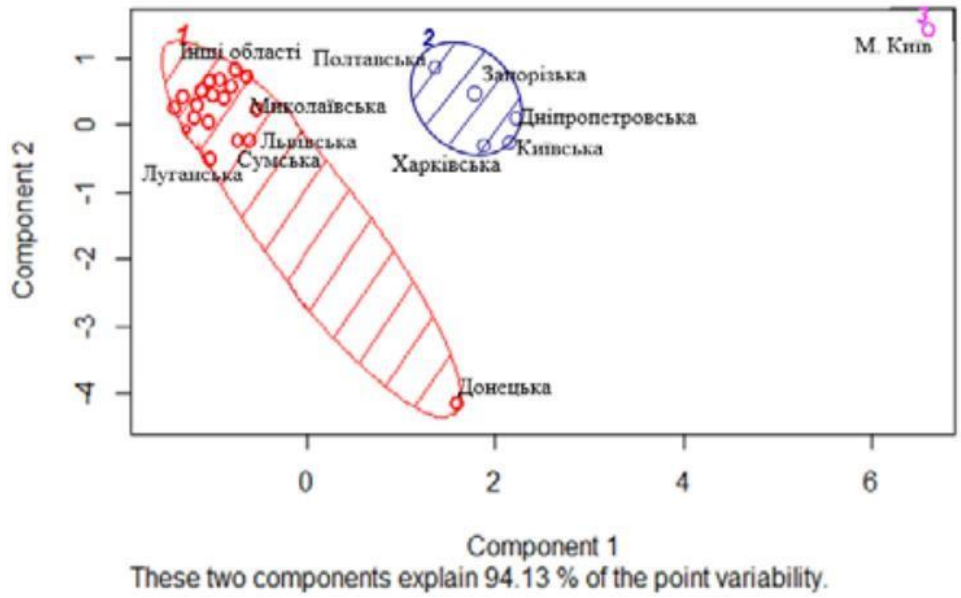

Рисунок 3 – Результати візуалізації кластерного розбиття для трьох кластерів

Джерело: побудовано на основі [1].

Таким чином, було здійснене моделювання процесів формування заробітної плати у сфері торгівлі в регіонах країни і виявлено, що у структурі доходів населення основну частину (біля 50%) складає заробітна плата, регіони є неоднорідними за формуванням доходів та розподілені на три кластери: кластер з високим рівнем заробітної плати у сфері торгівлі (м. Київ); кластер з середнім рівнем заробітної плати та ВРП, але високим рівнем заборгованості (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, Київська, Полтавська області); кластер з найнижчими показниками рівня оплати праці, але з меншою заборгованістю.

Аналізуючи структуру утворених кластерів, можна зробити висновок, що збільшення доходів населення, а відповідно, зростання купівельної спроможності і споживчого попиту багато в чому залежать від рівня промислового виробництва у регіоні. Тому регіонам з низьким рівнем заробітної плати в першу чергу слід застосувати антикризові програми та програми економічного зростання на державному рівні для підтримки підприємництва. У свою чергу, підвищення добробуту населення і зв'язане з ним збільшення платоспроможного попиту будуть сприяти розвитку економіки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/

Костенко Анастасія,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У сучасних умовах ринкової економіки підприємствам необхідно постійно прогнозувати зміни зовнішнього середовища та адаптувати свою діяльність відповідно до цих змін. Для цього вони повинні мати ефективну систему соціально- економічного прогнозування.

Соціально-економічна система - це сукупність економічних ресурсів і суб'єктів, які взаємодіють між собою в сфері виробництва, споживання, обміну та розподілу. Вона характеризується системними властивостями, такими як цілісність, взаємозв'язок, структурність та ін. [3, с. 22].

Прогнозні моделі - це моделі прогнозування спосіб. Вони використовуються для прогнозування доходів і витрати суб'єкта аналізу та його майбутній статус [1]. Найпоширеніші з них:

1) розрахунки точки критичного збитку (беззбитковості аналіз);
2) складання прогнозної фінансової звітності;
3) моделі динамічного аналізу;
4) моделі аналізу ситуації.

Нормативні моделі - це моделі, які роблять це можливим порівняти фактичні показники з нормативними одні. Ці моделі зазвичай використовуються у внутрішніх приміщеннях аналіз. Суть їх полягає у встановленні норм для кожної споруди характерні для відповідних технологічних процесів та з'ясувати причини відхилення фактичних даних від цих норм.

Прогнозування - це процес передбачення майбутнього стану об'єкта або процесу на основі аналізу його минулого та сучасного. Воно поєднує в собі два напрямки діяльності.

Опис можливого майбутнього. Прогнозування дозволяє визначити можливі перспективи, стани та шляхи вирішення проблем майбутнього.

Визначення бажаного майбутнього. Прогнозування також дозволяє визначити бажаний (можливий) стан розвитку явища під впливом цілеспрямованої діяльності [1, с. 8].

Прогнози поділяються на пошукові та нормативні.

Пошуковий прогноз спрямований на визначення можливих станів об'єкта в майбутньому в разі збереження існуючих тенденцій. Він має переважно теоретико- пізнавальний характер і не враховує цілеспрямованих дій з боку суб'єктів управління. Нормативний прогноз спрямований на визначення бажаних станів об'єкта в майбутньому. Він має управлінський характер і розробляється на засадах наперед визначених цілей.

Обидва типи прогнозів носять імовірнісний характер, тобто не є точними передбаченнями. Проте прогнози мають значно більшу визначеність, ніж гіпотези, оскільки ґрунтуються на аналізі фактичних даних і кількісних параметрах об'єкта [1, с. 9].

Підсумовуючи, можна сказати, що прогнозування є важливим інструментом діяльності будь-якого уряду, організації чи підприємства. Точний прогноз допомагає керівникам різних рівнів пристосуватися до нових економічних умов і досягти поставлених цілей.

Прогнозування слід розглядати як процес передбачення майбутнього стану предмета чи явища на основі аналізу його минулого і сучасного. Воно дає систематичну інформацію про якісні й кількісні характеристики розвитку предмета чи явища у перспективі.

У сучасних реаліях роль прогнозування зростає, оскільки темпи науково- технічного прогресу прискорюються, завдання управління ускладнюються, а невизначеність зовнішнього середовища підвищується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галущак М. П., Галущак О. Я., Кужда Т. І. Прогнозування соціально-економічних процесів : навч. посіб. Тернопіль : ФОП Паляниця, 2021. 160 с.

2. Левицький В. О. Розвиток соціально-економічних систем в сучасних умовах. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах :* матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції

31 березня – 1 квітня 2021 р. С. 22–24. URL : https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/34943/2/FMZKPNES_2021_Levytskyi_V-The_development_of_the_22-24.pdf (дата звернення: 20.11.2023).

3. Мельникова О. В. Державне регулювання економіки : навч.-метод. посіб. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. 105 с.

4. Панайотова Х. О. Необхідність соціально-економічного прогнозування. *Виклики та шляхи сприяння економічному розвиткові України на тлі світових тенденцій (присвячена 85-річчю заснування економічного факультету) :* матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 19–20 квітня 2019 р., ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 25–28. URL : https://econom.karazin.ua/upim/DmAT6LuP.pdf#page=25 (дата звернення: 20.11.2023).

Кушнірук Карина,
здобувачка другого (магістерського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

МЕТОДОЛОГІЯ ПРОЄКТУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Найважливішим фактором підвищення ефективності виробництва у будь-якій сфері є покращення управління. Процесний підхід до діяльності підприємства є теоретичним підґрунтям для виокремлення в рамках стратегічного розвитку підприємства перспективи бізнес-процесів. За такого підходу з одного боку відбуватиметься регламентація руху потоків, що мають місце у діяльності підприємства, а з іншого – розробка специфічних показників із розширенням складу облікових номенклатур для їхньої реєстрації. Дані системи ґрунтуються на обліку витрат за процесами та видами діяльності. Метою їх функціонування є збір та обробка інформації про ефективність цих процесів та видів діяльності.

Методологія процесного управління, яка бере початок з концепції процесно- орієнтованого обліку витрат (Activity-Based Costing), є щільно пов’язаною з такими управлінськими концепціями, як системи загального управління якістю (TQM), комплексна система планування й управління ресурсами підприємства (ERP), система управління потоками робіт (WFMP) і, на відміну від управління за бізнес-процесами, не обмежується лише їх моделюванням [1].

Інформаційні системи включають в себе: програмне забезпечення, технічні засоби обробки даних, і відповідний персонал. Ці складові утворюють внутрішній інформаційний фундамент: засоби фіксації і збору інформації; засоби передачі відповідних баз даних та повідомлень; засоби збереження інформації; засоби аналізу, обробки і представлення інформації.

Різноманітність інформаційних систем кожного року все більше. Залежно від призначення можна виділити системи: наукового пошуку (АСНД), експертні системи, проєктуючі (САПР), управляючі (АСУТП, АСУВ) моделюючі, діагностичні, систем підготовки прийняття рішення (СППР), а залежно від сфери використання: адміністративні, виробничі, економічні, медичні, екологічні, військові та інші [2].

Головними факторами, які впливають на впровадження інформаційних систем, є потреби користувачів та організацій а також наявність відповідних засобів для їх створення. Головне завдання інформаційної системи управління полягає у підпорядкуванні всіх внутрішніх процесів головним цілям підприємства. Для цього не обійтись без скоординування процесу що пов’язані з діяльністю підприємства таким чином, щоб вони максимально забезпечували виконання поставлених цілей в єдиному інформаційному полі. Тільки так інформаційна підготовка підприємства починає безпосередньо впливати на ефективність її роботи.

Процесний підхід є базою побудови системи управлінської якості на підприємстві. Саме він, поряд із загальною ідеологією, включає в себе не тільки опис бізнесу як мережі взаємопов'язаних процесів, але й постійний контроль, управління і вдосконалення процесів. Використання принципів управління розвитком підприємства на засадах процесного підходу на основі впровадження нових стандартів якості є особливо важливим напрямом забезпечення стійкого функціонування підприємства, оскільки формуються пріоритети його діяльності на відносно довгострокову перспективу [2].

Необхідність створення на підприємстві повноцінної системи управління якістю (Quality Management System, QM-системи) визначається вимогами ринку, а в деяких випадках і вимог державних органів. З іншого боку, QMсистема є важливою складовою частиною системи управління підприємством, що впливає на якість продукції або послуги і конкурентоспроможність. Для українських підприємств сертифікація по ISO 9000 — це ще і пропуск на міжнародний ринок, а також дієвий засіб для ефективного покращення роботи всього підприємства [3]. Впровадження ефективної QM-системи надає підприємству такі переваги [3]:

– розширення ринку збуту;
– наочність управління процесами;
– зниження витрат і скорочення термінів освоєння нових видів продукції, завдяки чіткій організації структури і процесів;
– зниження ризику відповідальності за продукцію.

Якість процесів залежить від багатьох факторів. Наприклад, якість процесу виробництва забезпечується якістю обладнання, технологій, рівнем кваліфікації персоналу. Якість процесу управління залежить від знань і досвіду керівництва, якості застосовуваних методів управління. Якість системи забезпечується раціональною організаційною структурою, гідним розподілом відповідальності, механізмами взаємодії, мотивацією [3].

Отже, для всіх типів організацій найактуальнішим завданням є побудова ефективної системи управління, яка буде забезпечувати виконання завдань організації і досягнення успіху в зовнішньому середовищі.

Побудувати будь-яку систему управління можна тільки на основі однозначно визначених об'єктів, з яких вона складатиметься. Згідно з принципом відображення вимоги до якості результату діяльності підприємства перекладаються на вимоги до якості процесів і організаційноуправлінської системи. Впливати на якість кінцевого результату можливо шляхом впливу на формуючі його процеси.

Отже, процесним підходом до управління підприємством є розгляд діяльності підприємства як мережі пов'язаних між собою бізнес-процесів, а не сукупності розрізнених функцій, і орієнтація системи управління підприємством на управління як кожним бізнес-процесом окремо, так і всіма бізнес-процесами, що призводять до створення доданої вартості й цінності для споживача.

Процесний підхід зорієнтований не на функціональну структуру підприємства, а на бізнес-процеси, кінцевими результатами виконання яких є створення товарів або послуг, цінних для зовнішніх чи внутрішніх (у межах підприємства) споживачів. За такого підходу персонал чітко знає, яку роботу, з якою якістю і у який термін слід виконати, для досягнення бізнес-процесом, до якого він залучений, бажаного результату. Тому реалізація процесного підходу припускає переорієнтацію на основі найкращих практик удосконалення бізнес процесів організаційної системи підприємства на управління результатами, сукупність яких забезпечує підвищення ефективності системи управління і конкурентоспроможності підприємства й є пріоритетним у сучасних умовах динамічного ринкового середовища та жорсткої конкурентної боротьби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верба В. А. Гармонізація процесного та проектного підходів до управління розвитком компанії. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2009. № 3 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uprv_2009_3_4

2. Гвоздь М. Я., Мицько В. І. Проблеми та переваги використання процесного підходу до управління машинобудівними підприємствами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика.* 2014. № 811. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPL_2014_811_10

3. Ткачова С. С. Еволюція процесного підходу до операційної та управлінської діяльності підприємств. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка».* 2012. № 2. URL : http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/29840

Лінива Катерина,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ ДИНАМІКИ ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ключовим показником соціально-економічного розвитку будь-якої країни є валовий внутрішній продукт (далі – ВВП), який дає змогу оцінити темпи економічного зростання держави та її матеріальне становище в той чи інший період. В сучасних умовах геополітичної нестабільності та повномастшабного вторгнення, показники соціально-економічного розвитку України значно погіршились, що поставило перед державою завдання щодо забезпечення економічної стійкості та нарощування обсягів ВВП.

Аналіз рівня динаміки ВВП досліджували такі науковці як Багрятін І., Бойко М., Гальчинський А., Дзоблюк О., Задорожна І., Савлук М., Савченко А., Пертів О., Федорович О. та ін. Проте, в умовах воєнного стану дослідження динаміки ВВП вимагає детального та постійного аналізу задля подальшого економічного розвитку України, що в свою чергу зумовлює актуальність та важливість вивчення даного питання

ВВП – це узагальнений економічний показник, розрахований у системі національних рахунків, який оцінює остаточні результати поточного виробництва на території країни за певний проміжок часу, як правило, за рік. Він розраховується як сума доданої вартості, створеної у виробничій та невиробничій сферах, і спожитого основного капіталу у вигляді амортизації [1, с. 227]. Крім того, показник ВВП оцінює можливості економіки держави щодо забезпечення добробуту населення.

В даному дослідженні доцільно використати значення показників номінального та реального ВВП за 2017–2022 рр., тобто проаналізувати динаміку досліджуваного показника до та в період повномасштабної війни. Варто зазначити, що номінальний ВВП вимірюється в цінах поточного року та демонструє зміни рівня цін та в обсягах виробництва товарів та послуг, включаючи вплив інфляції. Тоді як реальний ВВП вимірюється в цінах попереднього або будь-якого іншого базового року та показує зміни в об'ємах виробленої продукції, не включаючи інфляцію.

Для простеження змін щодо номінального та реального ВВП України протягом останніх років використаємо аналітичні показники ряду динаміки: абсолютний приріст, коефіцієнт зростання, темп зростання, темп приросту, абсолютне значення 1 % приросту.

Таблиця 1 – Аналіз рівня динаміки номінального ВВП України за 2017–2022 рр.

Період	Номінальний ВВП у факт. цінах, млн грн	Абсолютний приріст, грн		Коефіцієнт зростання		Темп зростання, %		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1 % приросту, грн
		Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	
2017	2982920	–	–	–	–	–	–	–	–	–
2018	3558706	575786	575786	1,19	1,19	119,30	119,30	19,30	19,30	29829,2
2019	3974564	991644	415858	1,33	1,12	133,24	111,69	33,24	11,69	35587,06
2020	4194102	1211182	219538	1,41	1,06	140,60	105,52	40,60	5,52	39745,64
2021	5459574	2476654	1265472	1,83	1,30	183,03	130,17	83,03	30,17	41941,02
2022	5191028	2208108	-268546	1,74	0,95	174,03	95,08	74,03	-4,92	54595,74

Джерело: розраховано автором на основі [2].

Отже, протягом 2017-2021 рр. номінальний ВВП України зростав. Максимальне зростання відбулось в 2021 році та склало 30,17 %, або 1265472 млн грн. Проте, як бачимо, в 2022 році відбулось зменшення номінального ВВП України на суму 268546 млн грн, або 4,92 %.

Таблиця 2 – Аналіз рівня динаміки реального ВВП України за 2017–2022 рр.

Період	Реальний ВВП у цінах попередн. року, млн грн	Абсолютний приріст, грн		Коефіцієнт зростання		Темп зростання, %		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1 % приросту, грн
		Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	
2017	2445587	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2018	3083409	637822	637822	1,26	1,26	126,08	126,08	26,08	26,08	24455,87
2019	3675728	1230141	592319	1,50	1,19	150,30	119,21	50,30	19,21	30834,09
2020	3818456	1372869	142728	1,56	1,04	156,14	103,88	56,14	3,88	36757,28
2021	4363582	1917995	545126	1,78	1,14	178,43	114,28	78,43	14,28	38184,56
2022	3865780	1420193	-497802	1,58	0,89	158,07	88,59	58,07	-11,41	43635,82

Джерело: розраховано автором на основі [2].

Реальний ВВП України аналогічно до номінального протягом 2017-2021 рр. зростає. Максимальне зростання відбулось в 2018 році та склало 26,08 % або 637822 млн. грн. В 2022 році відбулось різке зменшення реального ВВП України на суму 497802 млн. грн або 11,41 %.

Тенденція змін ВВП України за період 2017-2022 рр. представлена також в наступній діаграмі.

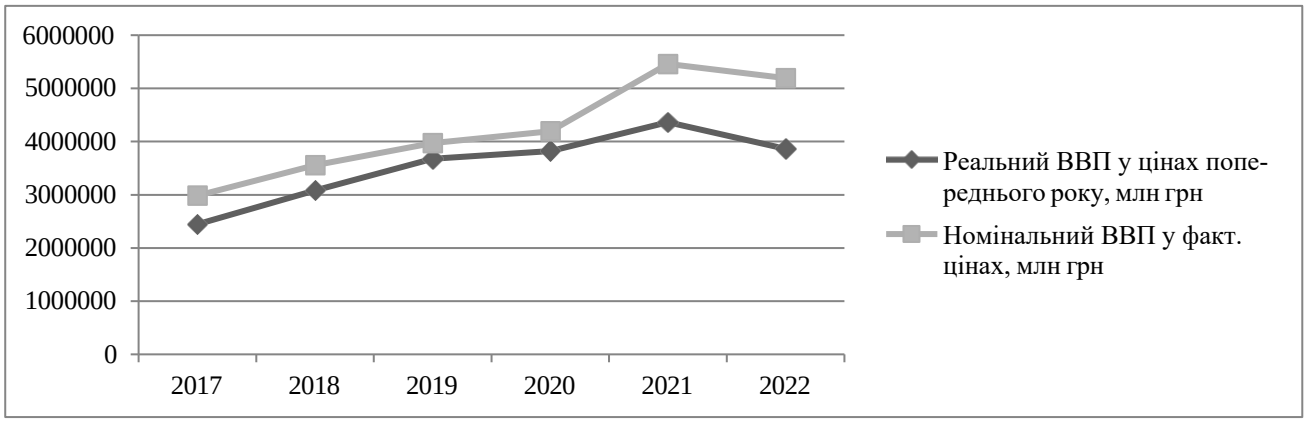

Рисунок 1 – Динаміка ВВП України за період 2017–2022 рр. (млн грн)

Джерело: розраховано автором на основі [2].

Як свідчать дані рис. 1, впродовж 2017–2021 рр. номінальний та реальний ВВП мав тенденцію до щорічного зростання. Така динаміка вказує на незначне, проте все ж таки зростання економіки України загалом.

В 2022 році повномасштабна війна та впровадження воєнного стану в Україні негативно вплинули на рівень валового внутрішнього продукту. Водночас зменшення номінального ВВП в 2022 році пов'язане із збільшенням інфляції, що спричинено пошкодженням цивільної, критичної та енергетичної інфраструктури, а також високим рівнем міграції

Слід зазначити, що за прогнозами Національного банку України, до кінця 2023 року очікується зростання ВВП на 4,7% після його значного падіння в 2022 році [3].

Узагальнюючи вищесказане, слід сказати, що протягом воєнного стану Україна понесла великі економічні збитки, що зокрема демонструють показними валового внутрішнього продукту. Для стабілізації та покращення ВВП, уряд країни повинен проводити структурні економічні реформи, застосовувати заходи щодо регулювання інфляції, узгоджувати монетарну та податкову політику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко В. В. Валовий внутрішній продукт та його визначальна роль в економічному зростанні держави. *Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпро, 2020. С. 227–233.

2. Державна служба статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 10.11.2023).

3. Нацбанк утретє за рік суттєво змінив прогноз зростання ВВП у 2023 році. Економічна правда : вебсайт. URL : https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/26/705910/ (дата звернення: 10.11.2023).

Лінцова Анна,
здобувачка другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Паянок Т. М.,
канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В епоху економічних і соціальних перетворень, що існують у всіх сферах життєдіяльності українського суспільства, існує потреба змін у сформованих раніше моделях економічної поведінки. Особливої актуальності набуває проблема переосмислення основних механізмів функціонування науково-освітньої галузі як необхідної передумови та ресурсу розвитку національної економіки й формування кадрового, науково-технічного й культурного потенціалу суспільства.

Актуальною проблемою у системі вищої освіти є якість освітніх послуг та обсяг студентської міграції. Інформацію про кількість українських громадян, які навчаються у закордонних університетах, збирається та аналізується аналітичним центром CEDOS (рис. 1).

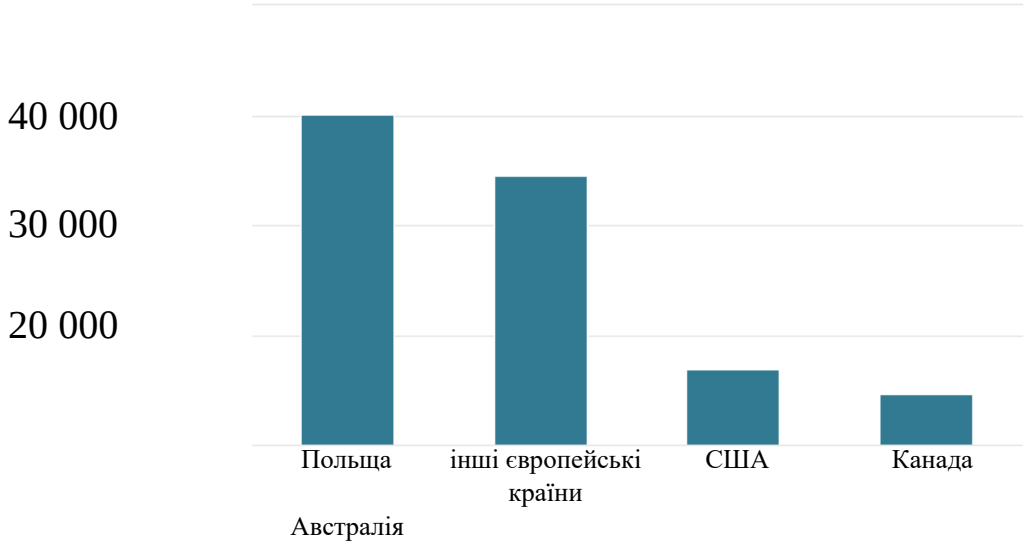

Рисунок 1 – Кількість українських студентів у закордонних університетах за 2021 рік

Джерело: [1].

За рисунком, пріоритетними є: Польща, США та інші європейські країни. На нашу думку, що вплив на цей пріоритет визначається вищим рівнем освіти в цих країнах та можливістю залишитись на постійне місце проживання.

Одним з факторів, що впливає на якість освіти є її фінансування. Показники фінансування ВНЗ в Україні відображено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Показники фінансування ЗВО в Україні за 2000–2021 рр.

Показники	Роки					
	2000	2005	2010	2015	2020	2021
Видатки зведеного бюджету на освіту, всього, млн грн	7085,5	26801,8	79826,0	100105,6	114193,5	109155,2
зокрема, на вищу освіту	2285,5	7934,1	24998,4	28340,5	30981,8	30995,9
Частка витрат на вищу освіту, % до:						
видатків зведеного бюджету	4,7	5,7	6,6	5,4	4,6	4,4
ВВП	1,3	1,8	2,3	1,8	1,6	1,9

Джерело: складено автором за [2].

За даними таблиці в період з 2000 року по 2021 рік видатки зведеного бюджету на вищу освіту з кожним роком все збільшуються. Проте у співвідношенні до ВВП ситуація є не стабільною. В 2010 році цей показник становив 2,3 %, а в 2016 – 1,6 %, що на 0,7 % менше. А от в 2021 році показник почав зростати, що дає певні надії на покращення ситуації (рис. 2) [2].

Для порівняння, розглянемо фінансування вищої освіти у % до ВВП інших країн (рис. 2).

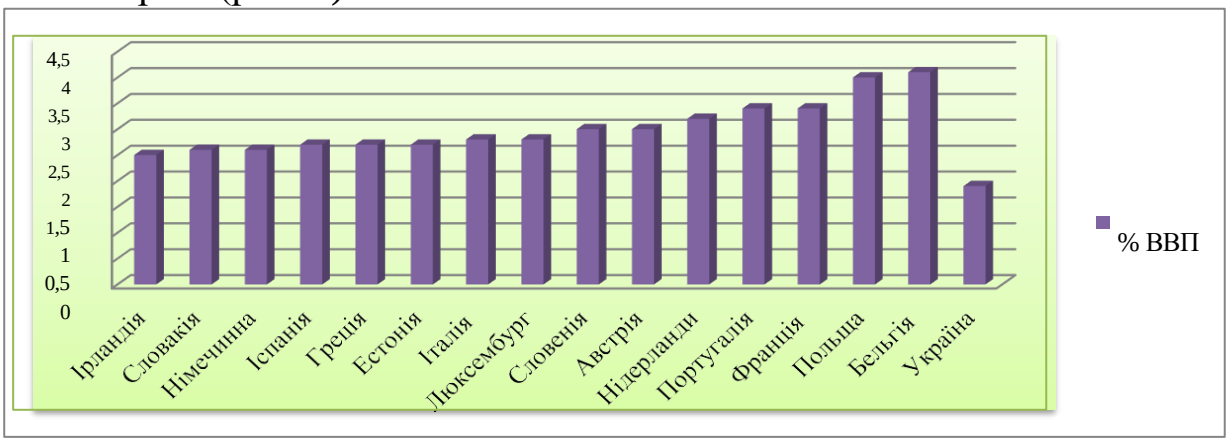

Рисунок 2 – Фінансування вищої освіти у % ВВП різних країн світу

Джерело: створено автором за даними OECD [3].

Аналізуючи дані таблиці 2, можна прийти до висновку, що фінансування вищої освіти в Україні значно менше у порівнянні з іншими країнами. Найвищий рівень фінансування зафіксований у Бельгії, тоді як найнижчий – в Україні. На чисельність студентів, обсяги їх прийому й випуску останніми роками істотно впливали такі чинники, як формування мережі ЗВО, відплив значної частки молоді до навчання в зарубіжних університетах, процеси, пов'язані з анексією АР Крим і окупацією частини територій Донецької та Луганської областей російськими агресорами, спадні демографічні тенденції тощо.

В Україні зараз відбувається непосильне недофінансування вищої освіти, особливо у порівнянні з іншими державами. Це є негативним чинником, оскільки розвиток вищої освіти є ключовим для наукового та економічного прогресу країни і її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слободян О., Стадний Є. Українськи студенти за кордоном: скільки та чому? *Аналітичний центр CEDOS*. 2021. URL : https://cedos.org.ua/reporting?locale=uk

2. Державна казначейська служба України / Офіційний вебсайт. URL : http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index

3. OECD data «Public spending on education». URL : https://data.oecd.org

Нєізвєстна Анастасія,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я. О.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ БІЗНЕСУ. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасному світі, де соціально-економічні умови постійно змінюються, бізнес повинен бути готовий адаптуватися до нових реалій. Моделювання та прогнозування соціально-економічних тенденцій стає ключовим інструментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Моделювання – це процес створення моделі для подальшого дослідження об’єкта (процесу, явища) [1].

Прогнозування – це напрям діяльності, який описує чого найбільш імовірно слід очікувати у майбутньому, можливі перспективи, вирішення проблем та визначає бажаний стан розвитку явища [2].

Моделювання та прогнозування соціально-економічних тенденцій є важливою складовою стратегічного управління для бізнесу. Це дозволяє компаніям адаптуватися до змін в економічному та соціальному середовищі, визначати можливості для розвитку та зменшувати ризики. Вважаємо за доцільне виокремити виклики, пов’язані з цим процесом:

1. Несприятливі економічні умови. Наявність несприятливих умов на ринку може ускладнити точне прогнозування та прийняття ефективних стратегій.

2. Нестабільність політичного середовища. Зміни в політиці можуть має великий вплив на економіку. Наприклад, нові закони або податкові тарифи можуть суттєво змінити умови для підприємництва.

3. Технологічні зміни: швидкий розвиток технологій може призвести до радикальних змін у бізнес-моделях та конкурентоспроможності підприємств.

4. Демографічні зміни: зміни в чисельності населення можуть впливати на ринок праці, попит на товари та послуги, а також на споживацькі уподобання.

Виокремлюємо ряд можливостей у використанні моделювання та прогнозування соціально-економічних тенденцій для бізнесу:

1. Використання аналітики даних. За допомогою аналітики даних підприємства можуть збирати та аналізувати великі обсяги інформації для виявлення тенденцій.

2. Створення сценаріїв розвитку. Розробка різних сценаріїв дозволяє підприємствам готуватися до різних можливих розвитків подій та розробляти стратегії відповідно.

3. Стратегічне партнерство. Партнерство з університетами, дослідницькими установами та іншими компаніями може забезпечити доступ до нових даних та інновацій.

4. Екосистемний підхід. Розгляд соціально-економічних тенденцій у контексті бізнес-екосистем може допомогти виявити нові можливості для співпраці та розвитку.

5. Навчання машин. Використання інтелектуальних систем та машинного навчання для покращення точності прогнозів та швидкості реагування на зміни.

Узагальнюючи, ефективне моделювання та прогнозування соціально-економічних тенденцій дозволяє бізнесу бути більш гнучким та адаптивним у мінливому середовищі, що є ключовим для досягнення успіху в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Izzy Digital. Моделювання. URL : https://ua.izzi.digital/DOS/306705/358420.html

2. Бойко Н., Стойко І. І. Кількісні та якісні методи прогнозування. URL : https://core.ac.uk/download/pdf/60826004.pdf

3. Остапенко Я. О. Економіко-математичне моделювання як інструментарій прогнозування: теоретичний аспект. *International Scientific - Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings.* January 29, 2016. Klaipeda : Baltija Publishing. P. 321–323.

4. Остапенко Я. О., Замота І. О. Моделювання оптимального виробництва продукції на виробничому підприємстві. *Математичне моделювання в економіці*. 2018. № 1. С. 139–151.

5. Ostapenko Ya. O., Braunahel A. V. The using of the statistical methods and modeling in making managerial decisions: theoretical aspect. *Economics and Finance*. 2018. № 9. P. 87–94.

6. Остапенко Я. О. Моделювання в бухгалтерському обліку. *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики :* збірник тез за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. С. 591–593.

Остапенко Яна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики;
Остапенко Анастасія,
здобувачка третього
(магістерського) рівня освіти,
Київський національний університет
культури і мистецтв

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ «ПРЕЗИДЕНТ-ГОТЕЛЬ»

Успішність функціонування будь-якого суб'єкта діяльності визначає його конкурентоспроможність. Конкурентоспроможність є однією з найважливіших інтегральних характеристик, яку застосовують як критерій оцінки ефективності економічної діяльності господарюючих суб'єктів.

Проаналізуємо конкурентоспроможність підприємства готельного бізнесу «Президент-Готель» за допомогою «багатокутника конкурентоспроможності», який являє собою графічне відображення стану підприємства та його конкурентів (або змін показників конкурентоспроможності в динаміці) з найбільш важливих напрямків діяльності. Перевагами даного методу оцінки конкурентоспроможності є простота та наочність. Для оцінки параметрів конкурентоспроможності базового підприємства дослідимо показники ефективності функціонування.

Таблиця 1 – Динаміка показників конкурентоспроможності ПрАТ «Президент-Готель» за 2020–2021 роки

Роки	Чиста рентабельність продажу		Коефіцієнт оборотності капіталу		Рентабельність основних засобів		Капітало-озброєність праці		Виручка, від одного номера за рік		Продуктивність праці одного працівника	
	ЧРП	*a*1	**КОК**	*a*2	**РОЗ**	*a*3	**КОП**	*a*4	**ВНР**	*a*5	**ППП**	*a*6
	грн	см	об.	см	%	см	тис. грн / чол.	см	тис. грн / номер	см	тис. грн / чол.	см
2020	0,26	0,09	0,14	2,33	5	7,17	8049,40	10,88	112,07	7,47	3493,00	9,98
2021	-0,17	-5,67	0,14	2,33	3	4,29	7823,80	10,57	109,91	7,33	3425,00	9,79
Еталон	0,30	10	0,60	10	7	10	7400,00	10	150,00	10	3500,00	10

Джерело: розраховано авторами.

Для оцінки конкурентоспроможності обрано шість показників, відповідно кут між найближчими показниками в радарі складатиме 60°.

Розраховуємо площі радару для кожного з років (у см^2).

$$S_{г}^{2020} = \frac{1}{2}\sin 60° \cdot \ (\ 0{,}09 \cdot 2{,}33 + 2{,}33 \cdot 7{,}17 + 7{,}17 \cdot 10{,}88 + 10{,}88 \cdot 7{,}47 + 7{,}47 \cdot 9{,}98 + 9{,}98 \cdot 0{,}09) \ = 108{,}97 \text{см}^2$$

$$S_{г}^{2021} = \frac{1}{2}\sin 60° \cdot (-5{,}67 \cdot 2{,}33 + 2{,}33 \cdot 4{,}29 + 4{,}29 \cdot 10{,}57 + 10{,}57 \cdot 7{,}33 + 7{,}33 \cdot 9{,}79 + 9{,}79 \cdot (-5{,}76) = 58{,}45 \text{см}^2$$

Загальна площа оцінного кругу (у см^2) становить: $Sr = 3{,}14 \cdot 10^2 = 314$.

Радар конкурентоспроможності досліджуваного готелю зображено на рис. 1.

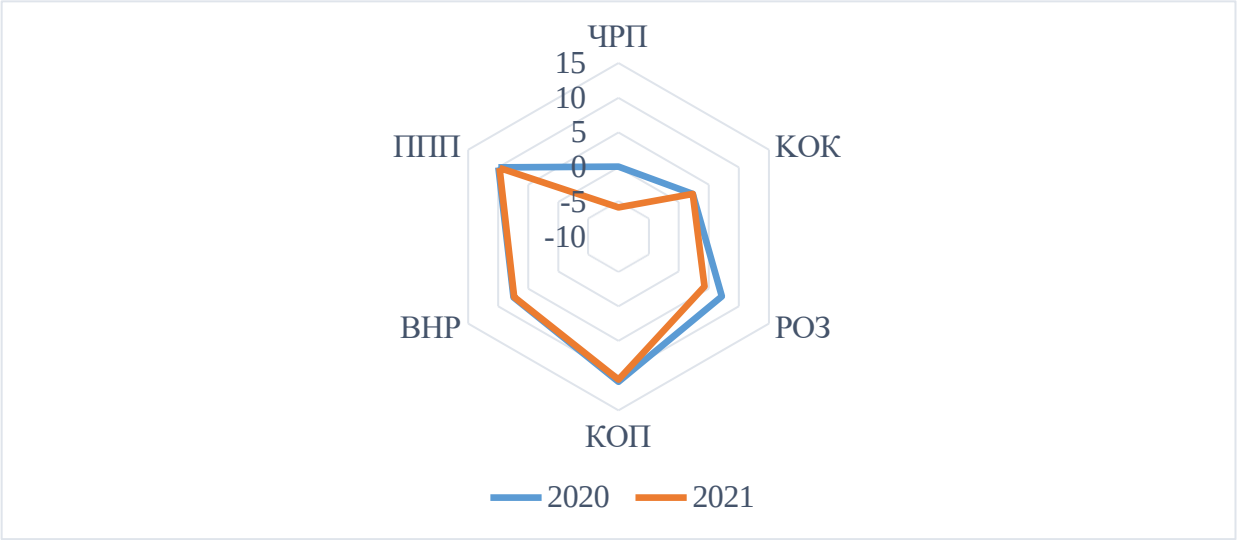

Рисунок 1 – Радар конкурентоспроможності
ПРАТ «Президент-Готель» за 2020–2021 роки

Джерело: побудовано авторами.

Використавши розрахункові дані, що представлені вище, можна визначити величину інтегрального показника оцінки по відносній площі радара конкурентоспроможності:

$К_{к2020} = 0{,}51$;

$К_{к2021} = 0{,}27$.

Чим ближче значення коефіцієнта конкурентоспроможності до одиниці тим більш конкурентоспроможним є підприємство. За розрахованими показниками готельне підприємство «Президент-Готель» 2021 року має меншу конкурентоспроможність, ніж 2020 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Остапенко Я. О. Доходи готельного господарства крізь призму статистики. *Актуальні проблеми економіки.* 2016. № 2. С. 329–336.

2. Колесник В., Остапенко Я. О. Статистичні методи аналізу економічних процесів. *Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці :* збірник тез за матеріалами XVII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Ірпінь : Державний податковий університет, 2021. С. 361–363.

3. Остапенко Я. О., Верезомська І. Г., Остапенко А. В. Дослідження конкурентоспроможності готельного підприємства через призму фінансового аналізу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 4. URL : https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4-8798

4. Остапенко Я. О., Морозовський П. А., Браунагель А. В. Прийняття управлінських рішень через призму економіко-статистичного аналізу доходу. *Modern Economics*. 2019. № 14. С. 218–224.

5. Ostapenko Ya. O., Braunahel A. V. The using of the statistical methods and modeling in making managerial decisions: theoretical aspect. *Economics and Finance.* 2018. № 9. P. 87–94.

Параниця Надія,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

КОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РЕАЛІЙ СЬОГОДЕННЯ

Когнітивне моделювання все частіше використовується бізнесом. Організація бізнесу на базі єдиної інформаційної мережі інтернет дозволяє використовувати когнітивні моделі.

Когнітивне структурування (когнітивне відображення) виділеної предметної області виявляє майбутні цільові та небажані стани бажаного об’єкта управління, включаючи найбільш значущі фактори управління та екзогенні фактори, що стимулюють перехід даного об’єкта до ідентифікованих станів. Когнітивне структурування також включає встановлення зв'язків між ними на якісному та кількісному рівнях, враховуючи взаємозв'язок виявлених факторів. Побудова когнітивних моделей базується на теорії предметної області, експертних методах, статистичному аналізі, аналізі тексту та інших математичних інструментах [1].

Ситуація в імпульсному моделюванні збалансованого розвитку регіональних систем вищої освіти в регіонах України характеризується сукупністю всіх значень Q і значень X для кожного кроку моделювання. Цей набір сценаріїв розвитку показує можливі тенденції розвитку регіональних систем з урахуванням потреб регіону (рис.1).

Відповідно до дослідження когнітивного підходу в процесі дослідження необхідно розробити когнітивну карту системи. Буде використана наступна формула G, яка є знакоорієнтованим графом (орграфом) [1]:

$$G = \frac{\sum_{\overline{k}}^{\overline{1}} p_k}{\sum_{\overline{k}}^{\overline{1}} t_k}$$

де p_k – кількість позитивних циклів довжини k,

t_k – загальна кількість циклів довжини k,

c – довжина найдовшого циклу в орграфі.

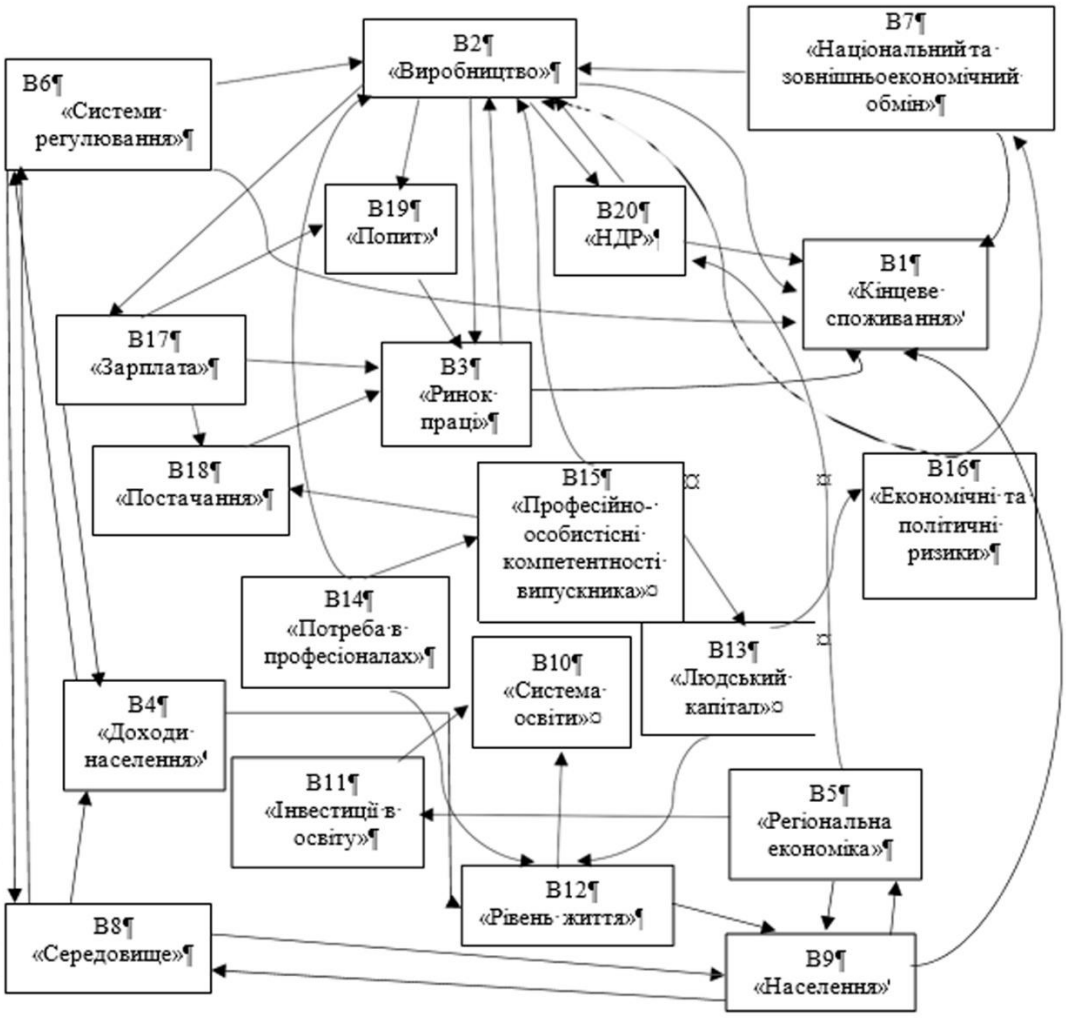

Рисунок 1 – Орграф когнітивної моделі сталого розвитку регіонів України
Джерело: побудовано автором на основі [1–3].

Для побудови когнітивних моделей збалансованого розвитку регіональних систем вищої освіти в регіонах використано 20 різних регіональних макроекономічних показників.

Для оцінки взаємозв'язку між регіональною системою та системою вищої освіти використовуватимуться індикатори, серед яких: економіка регіону, регіональна виробнича діяльність, науково-інноваційна діяльність, регіональний ринок праці, випуск продукції, міжрегіональна (міжнародна) діяльність, системи вищої освіти в регіоні, фінансові показники, регуляторні системи, вибрані показники експертної оцінки в рамках поточних досліджень.

Застосування представленої методології використовувало унікальну комп'ютерну програму когнітивного аналізу та моделювання регіональних соціально- економічних систем CMSS [2].

Крім того, у цій когнітивній моделі необхідно враховувати вплив освіти впродовж життя як партнерства, що встановлюється з метою реалізації освітньої функції; трансфер технологій, як партнерства, встановлені для реалізації дослідницької функції, і соціальна участь, як партнерства, встановлені для реалізації соціальної функції. Ці показники набувають якісних значень і відображають зв'язок між вершинами V при встановленні зв’язків у цій моделі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тимошенко Л. В. Когнітивне моделювання в управлінні підприємницькою структурою як еколого-економічною системою. 2020. DOI : https://doi.org/10.33271/ebdut/72.089
2. Параниця Н. В., Параниця С. П., Таращенко В. А. Когнітивне моделювання сталого розвитку регіонів України. *Ефективна економіка*. 2023. № 4. DOI : http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.4.21
3. Параниця Н. В., Параниця С. П. Системний аналіз та моделювання війни в Україні. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 401–408. DOI : https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5(23)

Хлєбнікова Юлія,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я. О.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет

ПРОГНОЗУВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

Прогнозування інфляції в Україні, як і в інших країнах, є великим завданням для економічних аналітиків і державних органів, оскільки інфляція може вплинути на економічну стабільність та життєвий рівень населення. Прогнозування інфляції можуть здійснюватися наступними методами:

– Аналіз фундаментальних факторів: аналізуються різні фундаментальні фактори, які можуть вплинути на інфляцію, такі як рівень попиту і пропозиції, вартість виробництва, зовнішні фактори (наприклад, коливання ціни на нафту та ін.), регулювання (податки, монетарна політика держави та ін.).

– Моделі прогнозування: обираються різні економічні та статистичні моделі для прогнозування інфляції на снові історичних даних. Такі моделі можуть включати індикатори, які показують зв'язок між ефективними економічними факторами та інфляцією.

– Експертні оцінки: здійснюються провідними фахівцями та фінансовими інститутами.

– Монетарна політика: прогнози інфляції базуються на оцінці дій Національного банку та інших регуляторів грошового обігу.

– Глобальні та регіональні фактори: Зміни на світових ринках, політична нестабільність в регіоні та інші зовнішні чинники можуть вплинути на інфляцію в Україні. Тому аналіз глобальних і регіональних тенденцій також важливий для прогнозування інфляції [2].

Для прогнозування використаємо інфляції в України використаємо методи статистичного моделювання, зокрема трендовий аналіз індексу споживчих цін (табл. 1).

Таблиця 1 – Індекс споживчих цін за регіонами України

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Україна	**100,2**	**100,5**	**103,0**	**100,7**	**100,9**	**113,7**	**109,8**	**104,1**	**105,0**	**110,0**	**126,6**
Вінницька	100,0	100,2	102,6	100,5	101,2	113,0	109,0	102,4	102,9	108,7	124,3
Волинська	99,9	100,3	102,7	100,7	101,0	114,6	109,9	104,9	105,8	109,9	127,0
Дніпропетровська	100,4	100,3	102,6	100,2	100,3	112,8	109,2	103,7	104,5	109,6	125,3
Донецька	100,5	100,8	103,3	101,4	101,3	115,9	112,3	106,0	105,2	111,2	126,9
Житомирська	100,0	100,2	103,0	100,4	101,1	113,0	109,1	103,6	104,6	109,0	125,4
Закарпатська	100,0	100,2	102,7	101,3	101,5	113,9	112,2	104,3	105,7	110,1	127,7
Запорізька	100,3	100,4	102,8	100,5	100,6	114,1	109,2	103,2	104,2	108,8	124,1
Івано-Франківська	100,0	100,5	102,7	100,7	101,0	113,7	109,1	104,5	105,6	110,2	126,3
Київська	100,4	100,7	102,7	100,6	100,5	113,8	110,0	104,4	105,2	110,4	126,8
Кіровоградська	99,9	100,9	103,5	100,5	101,8	113,8	109,0	103,6	105,3	110,5	127,6
Луганська	100,4	100,5	103,0	101,1	100,4	114,9	109,3	104,3	105,0	110,9	124,9
Львівська	100,0	100,2	103,6	101,7	101,8	113,0	110,1	104,2	105,3	108,9	126,4
Миколаївська	100,1	100,7	102,7	100,3	101,4	113,5	109,4	103,8	104,9	110,3	125,9
Одеська	100,2	100,7	102,9	100,5	101,0	114,6	109,3	103,9	104,4	110,4	125,2
Полтавська	100,1	100,3	102,7	100,7	101,0	113,1	109,3	104,5	103,7	110,4	126,6
Рівненська	99,9	100,3	103,1	101,0	100,9	115,0	109,3	104,4	105,3	109,6	125,4
Сумська	100,2	100,5	102,9	101,3	101,5	113,6	109,7	104,8	104,8	111,0	128,2
Тернопільська	100,0	100,1	103,0	100,4	101,0	113,3	109,7	104,2	103,7	109,5	125,4
Харківська	99,9	100,2	1028,	100,8	100,3	113,8	111,2	104,8	105,2	110,1	125,3
Херсонська	100,1	100,8	102,6	100,8	101,3	114,4	109,5	103,3	105,6	110,0	142,3
Хмельницька	100,1	100,3	102,7	100,7	100,8	113,8	109,2	104,4	104,4	109,8	125,9
Черкаське	100,1	100,5	102,9	100,6	101,1	114,6	109,7	103,2	105,9	111,7	125,4
Чернівецька	100,1	100,5	102,3	100,4	100,8	112,4	108,7	103,8	105,5	108,4	125,9
Чернігівська	100,0	100,2	103,2	100,8	100,9	113,9	109,6	104,3	105,2	110,6	128,4
м. Київ	100,3	100,6	103,3	100,6	100,8	113,4	108,8	103,9	105,8	109,7	127,4

Джерело: складено автором на основі [1].

Побудуємо графік індексу споживчих цін (рис. 1).

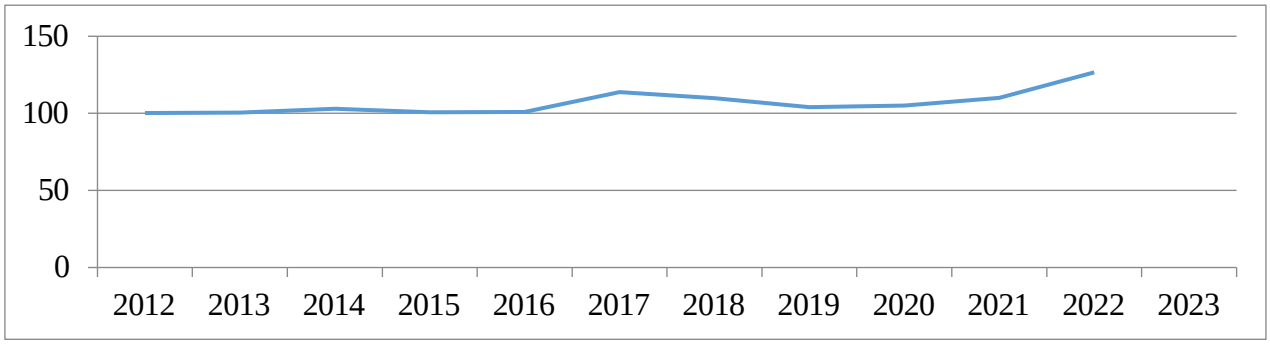

Рисунок 1 – Індекс споживчих цін

Джерело: побудовано автором.

На графіку спостерігається тенденція зростання індексу споживчих цін.

Побудуємо лінії тренду(рисунок 2).

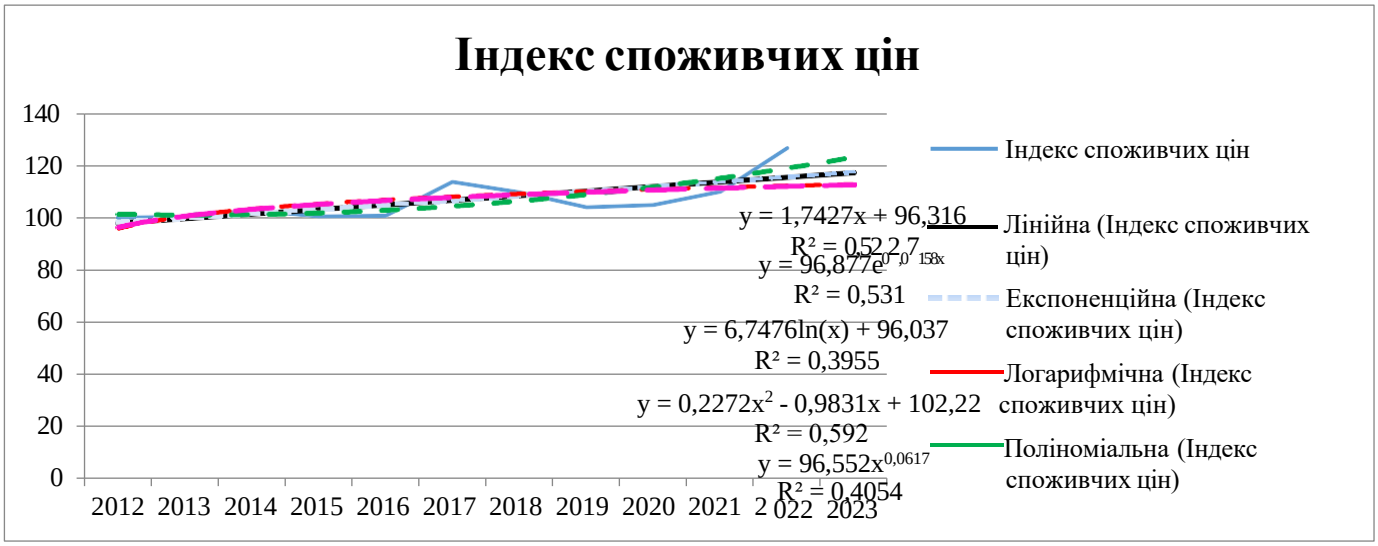

Рисунок 2 – Лінії тренду

Джерело: побудовано автором.

Для зручності складемо таблицю.

Таблиця 2 – Показники трендових рівнянь індексу споживчих цін

Вид тренда	Рівняння тренда	Коефіцієнт детермінації, R^2
Лінійна	$y = 1{,}7427x + 96{,}316$	$R^2 = 0{,}5227$
Логарифмічна	$y = 6{,}7476\ln(x) + 96{,}037$	$R^2 = 0{,}3955$
Степенева	$y = 96{,}552x^{0{,}0617}$	$R^2 = 0{,}4139$
Експоненційна	$y = 96{,}877e^{0{,}0158x}$	$R^2 = 0{,}538$

Джерело: складено автором.

Для подальшого прогнозування індексу споживчих цін в Україні найбільш якісним є тренд експоненційний ($R^2 = 0,538$).

Для знаходження прогнозного показника на наступний рік за часовим трендом необхідно у формулу отриманого рівняння замість «х» підставити відповідний період часу: для прогнозу на 2023 рік х = 12, на 2024 рік х = 13.

Маємо результати:

Таблиця 3 – Результати прогнозування індексу споживчих цін

Рік	Індекс споживчих цін в Україні
2012	98,42
2013	96,98
2014	101,57
2015	103,19
2016	104,84
2017	106,51
2018	108,21
2019	109,93
2020	111,68
2021	113,46
2022	115,27
2023	117,10
2024	118,97

Отже, при незмінних умовах величина індексу споживчих цін в Україні має збільшитися. Це підтверджує і діаграма прогнозу за лінією тренда (рисунок 3):

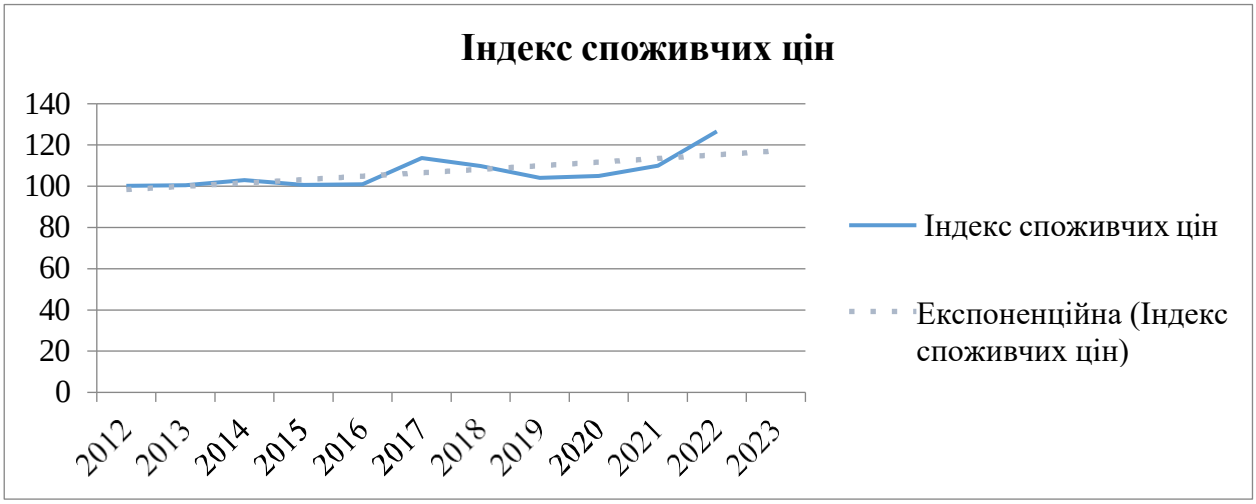

Рисунок 3 – Прогноз індексу споживчих цін за експоненційним трендом

Отже, індекс споживчих цін має тенденцію до зростання. Це підтверджують й результати прогнозування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики. URL : https://www.ukrstat.gov.ua/
2. Петрик О. І., Половньов Ю. О. Аналіз чинників інфляції та її прогнозування в Україні / Національний банк України. URL : http://eip.org.ua/docs/EP_03_1_86_uk.pdf
3. Остапенко Я. О. Економіко-математичне моделювання як інструментарій прогнозування: теоретичний аспект. *International Scientific - Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings.* January 29, 2016. Klaipeda : Baltija Publishing. P. 321–323.
4. Ostapenko Ya. O., Braunahel A. V. The using of the statistical methods and modeling in making managerial decisions: theoretical aspect. *Economics and Finance*. 2018. № 9. P. 87–94.

Шаповалов Максим,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет

МОДЕЛЮВАННЯ БЮДЖЕТУ ТА КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ

Моделювання бюджету і контроль – це надзвичайно важливі елементи ефективного фінансового управління в будь-якій сфері, будь то в уряді, компанії чи особистих фінансах. Вони є ключовими інструментами для забезпечення ефективного використання ресурсів і досягнення стратегічних цілей.

Умови війни завдають надзвичайних випробувань не лише армії та нації, але й соціально-економічній системі країни. Важливо ретельно моделювати бюджет та встановлювати ефективний контроль, щоб забезпечити стійкість економіки та відповідальне використання ресурсів навіть у найважчі часи. Однією з основних складових ефективного управління умовами війни є адаптивне моделювання бюджету. Враховуючи особливості конфліктів, керівництво країни повинно аналізувати поточні потреби в обороні, гуманітарну допомогу та соціальні виплати. Модель бюджету повинна бути гнучкою, дозволяючи враховувати швидко змінені обставини та коригувати розподіл коштів у реальному часі.

Враховуючі, щоденні ракетно-бомбові удари по об’єктам інфраструктури, логістики та іншої соціально-економічної інфраструктури, кожній організації необхідно проаналізувати основні тенденції економічного розвитку сьогодення та врахувати сьогоднішні обставини під час бюджетування.

Бюджетування має два напрямки. Перший – це підготовка функціональних бюджетів, які відображають фінансовий план окремих відділів чи підрозділів підприємства. Другий напрямок полягає у встановленні стандартів

або норм витрат на виробництво окремих типів продукції. Взаємозв'язок між цими напрямками проявляється у визначенні розподілу накладних витрат між окремими видами продукції на основі фінансової діяльності окремих підрозділів. Це дозволяє розрахувати нормативні витрати на виробництво одиниці продукції.

Взаємозв’язок цих напрямків полягає у тому, що на основі бюджетів окремих підрозділів визначається ставка розподілу їх накладних витрат між окремими видами продукції. Це дає можливість скласти нормативну калькуляцію повної виробничої собівартості одиниці продукції. З огляду на зазначене обидва напрямки є значимими незалежно від обмеженості стратегічних перспектив підприємства і тривалості періоду бюджетування [2].

Тож підготовка функціональних бюджетів має враховувати надзвичайні обставини, такий бюджет передбачає виділення фінансових ресурсів на термінові потреби, в тому числі на медичне обслуговування, гуманітарну допомогу, реконструкцію і відновлення інфраструктури та економіки в постконфліктний період. Окрім цього, мають бути проаналізовані потенційні ризики, пов'язані зі зміною політичної та економічної ситуації.

У свою чергу встановлення стандартів або норм витрат на виробництво в процесі бюджетування та створення програм статистичного аналізу забезпечуватиме ефективне використання обмежених ресурсів, що дозволить планувати та раціоналізувати їх використання, забезпечуючи ефективне виробництво необхідних товарів і послуг для військових потреб та громадськості.

Першою важливою функцією програм збору та аналізу статистичних даних – збирання інформації про економічні показники, обсяги витрат на оборону, гуманітарну допомогу та інші фактори, що впливають на фінансове становище країни в умовах війни. Програми повинні мати можливість моделювати різні сценарії впливу на бюджетні витрати. Врахування таких факторів, як інфляція, зміни валютних курсів, зростання цін на ресурси, дозволить більш точно прогнозувати фінансові витрати та визначати оптимальний розподіл ресурсів.

Війна в Україні також призводить до масштабних руйнувань і пошкоджень активів підприємств, а також до відсутності можливості доступу до них, внаслідок чого неможливо здійснити контроль та визначити рівень пошкоджень та руйнувань, і, відповідно, визначити балансову вартості втрачених активів підприємства [1]. Тож важливо встановити ефективні механізми аудиту та звітності, щоб уникнути корупції та недоцільних витрат.

Необхідно зазначити, що технології мають високий вплив на вдосконалення фінансового контролю в умовах війни. Використання сучасних інформаційних систем та аналітичних інструментів дозволяє проводити детальний моніторинг витрат, виявляти потенційні ризики та розробляти стратегії фінансової стійкості. Планування на період після кризового відновлення також є невід'ємною частиною фінансового управління в умовах війни. Програми економічного відновлення, підтримка підприємств та соціальні ініціативи спрямовані на відновлення руйнівного впливу конфлікту та стимулювання економічного зростання.

Отже, при плануванні бюджету в умовах війни необхідне створення програм статистичного аналізу для моделювання бюджету, що є критично важливим елементом для ефективного фінансового управління. Це дозволить зберігати стійкість та адаптуватися до викликів, забезпечуючи оптимальне використання обмежених ресурсів. Додатково, необхідно вдосконалити систему внутрішнього контролю та аудиту, щоб забезпечити своєчасне виявлення та усунення фінансових ризиків та недоліків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колісник О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. URL : https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-03 (дата звернення: 05.11.2023).

2. Пилипів Н. І., Максимів Ю. В., П’ятничук І. Д. Управлінський облік : навч. посіб. 2018. ISBN 978-966-640-491-9

Наукове електронне мережеве видання

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ Й СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ТА МОДЕЛІ В ОПОДАТКУВАННІ, БІЗНЕСІ, ЕКОНОМІЦІ

Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

20–26 листопада 2023 року

Укладач *Т. М. Паянок*

Відповідальний за випуск *А. В. Лавренюк*

Верстка *Д. П. Завальніцька*

Здано до друку 11.04.2024
Друк. арк. 9,82
Замовлення № 1093

Підготовлено до друку редакційно-видавничим відділом
Державного податкового університету
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022